

İçindekiler Contents

İstanbul'un Artığına Başlarken	3
<i>Approaching the Surplus of Istanbul</i>	8
Artıkışler Kolektifi <i>Artikisler Collective</i>	
<i>Ertesi Gündeki Emek</i>	13
<i>The Labor of the Day After</i>	16
Pelin Tan	
Kentteki Türsel Varlıklar	19
<i>Species Being in the City</i>	25
David Harvey	
Dağdaki Çocuk, Çöpteki Hırsız.....	31
<i>The Kid in the Mountain, The Thief in the Garbage</i>	34
İrfan Aktan	
Geri Dönüşümün Görünmeyen Yüzü	39
<i>The Unseen Face of Recycling</i>	45
Ali Saltan	
Çocuklara Çöp Muamelesi Yapmak.....	49
<i>Treating Children as Garbage</i>	52
Ezgi Koman	
Çöp ve Lağım.....	55
<i>Garbage and Sewage</i>	58
Yaşar Çabuklu	
Toplayıcılarda ne istiyoruz biz? (veya) toplayıcılar bizden ne istiyor?	61
<i>What do we want from collectors? (or) what do collectors want from us?</i>	64
Sibel Yardımcı	
Bir Geri Dönüş.....	67
<i>A return</i>	73
Oktay İnce	
Duygular Sosyolojisi.....	81
<i>From Opinions to Images:</i> <i>Towards a Sociology of Affects Preface</i>	86
Ulus Baker	
İstanbul'un Artığı Forum	91
<i>Surplus of Istanbul Forum</i>	106
Baştan Başlayalım	123
<i>Let's start from scratch</i>	126
Artıkışler Kolektifi <i>Artikisler Collective</i>	

İSTANBUL'UN ARTIĞI SURPLUS OF ISTANBUL

Editörler / Editors : Alper Şen, Özge Çelikaşlan, Pelin Tan
Çeviri / Translators : Can Bulgu, Josh Brown
Düzeltili / Corrections : Deniz Vural, Braxton Hood
Kitap tasarımı / Design : Yelta Köm - KOTUstudio

İstanbul'un Artığı (2014) Projesi Sivil Düşün AB programı Aktivist Desteği kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. Bu proje içeriğinin sorumluluğu tamamıyla Artıkışler Video Kolektifi'ne aittir ve hiçbir şekilde AB'nin görüşlerini yansıtmaz.

Bu yayın Friedrich Ebert Derneği İstanbul Temsilciliği ve AB Sivil Düşün Programı'nın katkılarıyla yayımlanmıştır.

Katkılarından dolayı Koza Görsel Kültür ve Sanat Derneği'ne teşekkür ederiz.

Surplus of Istanbul (2014) Project funded by Sivil Düşün EU Programme. The content of this book does not reflect the official opinion of the European Union.

This publication is supported by Friedrich Ebert Stiftung Turkey and EU Sivil Düşün Programme.

Thank you for the contributions of Koza Visual Culture and Arts Association.

Baskı / Printing : Sena Ofset

Artıkışler Kolektifi
Kasım 2014

Artıkışler Collective
November 2014

<https://istanbulunartigi.net>
<https://artikisler.net>

ISBN: 978-605-65278-0-7

İstanbul'un Artığı'na Başlarken...

Artık İşler

İstanbul'da kişi başına günde bir kilodan fazla atık düşüyor. Bu şehirde her gün yaklaşık yirmi bin ton atık üretiyoruz. Bu atıkların geri dönüşebilenleri de zamanla yeniden atığa dönüşüyor. Bitmeyen bir döngünün içinde işlenmiş maddeler hammaddeye, hammaddeler yeniden işlenmiş maddelere dönüşürken, şehirli kendi atığıyla bu şehirde istemese de iz bırakıyor.

Bu rakamların insanı kendisiyle yüzleştiren ve tedirgin eden özelliği ne kadar gerçekçi? Aslında bir anda hepimizi çevreci yapan, çöpümüzü evde ayrıştıran bu algı patlaması neyi ifade ediyor? Sanem Yardımcı bir makalesinde, Zizek'in "Ekoloji toplumların yeni afyonudur" sözünü yorumlarken, bu "aydınlanmayı" şöyle anlatıyor:

...Slavoj Zizek, bir yazısında ekolojiyi, kitlelerin yeni afyonu olarak, küresel kapitalizmin hâkim ideolojisi olma yolunda ideal bir aday olarak değerlendirir. Zizek, küresel kapitalizmin terör korkusu ekseninde yarattığı güvensizlik ortamıyla, ekolojistlerin dünyanın bir felaket sonucunda yok olacağı korkusundan beslenen, değişim, gelişme ve ilerlemeye karşı güvensizlikleri arasında paralellik kurar. Ona göre ekoloji de tıpkı din gibi, hikmetinden sual olunmaz bir otorite oluşturur, yani doğayı kutsallaştırır; onu, "bütünüyle kavranamazmış gibi, içinde daima bir gizem saklıymış gibi, güvendiğimiz ve baskı altına alamayacağımız bir güç gibi" kavramsallaştırır. (...) Çevreciliğin kapıdan kovduğu siyaset, bacadan egemen siyaset algısı şeklinde geri döner, küresel kapitalizmin güvensizlik ortamıyla felaket

*senaryolarının birleşmesinden adeta yeni bir din yaratır.*¹ Bu paragrafın gündelik hayatta karşılığı, Ümraniye’de atık kağıtları toplayarak geçimini sağlayan bir toplayıcıya mahallelinin verdiği cevapta gizli: “Biz kağıtları size vermeyeceğiz, belediyenin şirketine vereceğiz, onlar kağıdı geri dönüştürüyor.” Gülerek devam ediyordu Metin, mahalleliyle konuşmalarını özetlerken: “Sanki biz kağıtları Paris’e gönderiyoruz. Eee, aynı fabrikaya gidiyor kağıt abi! Parayla alayım diyorum, yine kabul etmiyorlar.” Masada bir diğer toplayıcı lafa giriyor: “Sakın tipinden dolayı kağıdı sana vermemiş olmasınlar?” Masayı sessiz gülümsemeler dolduruyor bu söze cevap olarak. “Geri Dönüşüm” sözü çeşitlenerek, alaylı bir ifadeyle tekrarlanıyor bir süre. Biri birden konuya giriyor: “Abi şimdi bu seçimleri CHP, MHP kazanırsa bizi burdan sürerler mi dersin? Bak Ahmet daha çocuk yaşında sayılır, babası sakat, yürüyemiyor; Siverek’te iş yok güç yok, kalkmış buralara kadar gelmiş. Çöpten kağıt toplayarak on kişiye bakıyor bu çocuk.”

Tekrar baştan alalım: İstanbul’da kişi başına günde bir kilodan fazla atık düşüyor. Bu şehirde her gün yaklaşık yirmi bin ton atık üretiyoruz. Bu atıkların geri dönüşebilenleri de zamanla yeniden atığa dönüşüyor.

Beyoğlu’nda bir ardiyede işlerin artık eskisi gibi olmadığını anlatıyor toplayıcılar. Eskiden (2000’lerin başında) belediyeye ardiyelerin elektriğini ödermiş. Çünkü belediyenin işini önemli ölçüde kolaylaştırmış toplayıcılar. Şimdi belediyenin logosuyla dolaşan araçlar, Beyoğlu’ndaki neredeyse tüm işyerlerine “nitelikli atık poşeti” dağıtıp işyeri çalışanlarının toplayıcılara atık kağıt vermemelerini tembihliyormuş. “Bir ara ‘bu işi yapmak yasak’ diyerek arabalarımızı da alıyorlardı, şimdi almıyorlar. Ama bu kez de kağıt aldığımız yerlere ‘kağıdı onlara vermeyin’ diye tembihliyorlar. İşler iyice azaldı bu yüzden.” Bir diğer toplayıcı söze giriyor: “İşler azaldı ama toplayanların sayısı da arttı, her gün de artıyor.” Bir başkası sözü dolandırmadan cümleye başlıyor: “Bu Suriyeliler mahvetti bizi, abi ya. Kağıdı değil, çöpün tamamını alıyorlar! Ne işleri var bunların İstanbul’da, Beyoğlu’nda? Hatay’da, Urfa’da bir sürü kamp var, İstanbul’un göbeğine niye getiriyorlar?”

Konu dönüp dolaşıp bu kez de “Peki, bizim elimizde kamekalarla burada ne işimiz var?” mevzusuna geliyor. Dilimiz döndüğünce anlatmaya çalışıyoruz. Geri dönüşüm işçilerinin yaşadığı sorunlardan bahsediyoruz. “Ankara’da, İstanbul’da, tüm şehirlerde ‘geri dönüşüm’ reklamlarının ardında kalan toplayıcıların yaşadığı sorunları anlatmak, duyurmak istiyoruz” diyoruz. “Bu işi yaparken de aldığımız destek sizin bir aylık yevmiyeniz kadardır,” diyerek özetlemeye çalışıyoruz yapmaya çalıştığımız işi. “O değil de abi, geçen bi turist geldi, benim bir sürü fotoğrafımı çekti, sonra ormanlık bi yere götürdü, bi ağaca çıkardı, kiraz falan toplattı. Böyle, ‘kolu-nu kaldır, yok ayağını çek’ diye diye bir sürü fotoğrafımı çekti gitti.” Bir diğeri lafa giriyor yine; “Benim de fotoğraflarımı çekti bi turist, tüm gün benimle beraber gezdi, anlamadım niye yaptığını, işaretle konuştuk hep.” Ardiyede herkesin bir “turistik” macerası olmuş, sırayla anlatılıyor. Bir arkadaşım, “Beyoğlu’nda turistler, sokak köpeklerinin, toplayıcıların ve trans bireylerin fotoğraflarını çekmeyi çok seviyor,” demişti. Tüm bu hikayeleri dinlerken, “Biz turist değiliz,” diyelim var.

Yeniden başlayalım: İstanbul’da kişi başına günde bir kilodan fazla atık düşüyor. Bu şehirde her gün yaklaşık yirmi bin ton atık üretiyoruz.

Bir “gelişmişlik” göstergesi olarak düşünmek mümkün şehrin atıkla ilişkisini. Ama önce bizim atıktan tam olarak ne anladığımızı kavrayamazsak, bu yirmi bin ton sadece büyük bir rakamdan ibaret olacak. Ya da bize kimin neyi “atık” olarak öğrettiğini çözemezsek mevzu bir “ekolojik afyonda” kilitlenip kalacak. O zaman biraz soru sormak gerekecek yirmi bin tonla başlamak yerine.

Atık ne zaman bir soruna dönüşür? Sokakları kirlettiğinde mi? Toplanmadığında mı? Sokakları ne / kim kirletir? Taşkafa² adlı bir belgeselde, 1910 yılından bir Beyoğlu hikayesi anlatılır. Bir İngiliz beyefendisi gece vakti Galata’da yürürken, çevresini sokak köpekleri sarar. Beyefendi bastonuyla köpekleri korkutmaya çalışırken, köpekler daha da fazla havlar. Beyefendi bunun üzerine korkup kaçarken, yere düşer ve ölür. Muhtemelen bu kişi İngiltere için önemli bir kişidir ki bir süre sonra

İngiliz hükümeti Osmanlı'ya nota gönderir, "Sokak köpekleri-nize sahip çıkın, vatandaşlarımız ölüyor," diyerek. Bu notadan utanan Osmanlı hükümetiyse, sokağı köpeklerden temizle-meye karar verir.

Köpek Adası³ isimli animasyon, bu hüznü hikayeye bir ay-rıntı daha ekler. Osmanlı hükümeti, bu sokak köpeklerinden kurtulmak için Avrupa'dan danışman getirir. Ancak danışma-nın önerileri (tüm köpekleri zehirleme ve derilerinden, tüy-lerinden faydalanma, seçilen "cins" türleri evcilleştirme) hü-kümet görevlileri tarafından beğenilmez ve Osmanlı usulü bir "temizlik" başlar: İstanbul'daki 60 bin sokak köpeği bir ge-miye bindirilip bugün Hayırsız Ada olarak bilinen ıssız adaya götürülür ve orada köpeklerin birbirini yiyerek ölmesi sağla-nır. Rivayet odur ki aylardır İstanbul'un üzerinden köpeklerin uluması gitmemiş.

Sokak temizliği "atıkla mücadelenin" en görünür yeridir. Atık, aslında görülmemesi gereken, görüldüğü yerde kurtulunması ya da dönüştürülmesi gereken bir şeydir çünkü. Ya da bize öğretilen budur. Bu temizlik, temizleyene ve temizlenene göre zaman içinde değişir. 6 Eylül 1955 gecesinin İstanbul fotoğraflarına baktığımızda, İstiklal Caddesi'nin zeminden 5-10 san-tim yükselecek kadar atıkla dolup taşıdığını görüyoruz. Ve sa-baha karşı tanklar caddede gezinirken, kamyonların "geri dö-nüşüme girmeyen atıklarla" yüklendiğini... Sahi, bir gecede kim kimi neden çöpe attı, kim neyi çöpten çıkarıp zenginleştirdi?

"Sokakları atıklardan temizleme" çabası ırkçılığın, homofo-binin en pespaye yüzü olabilir mi? Ankara'da, trans arkada-şının cesedini Mamak çöplüğünde bulduğu günü anlatırken ağlamamaya çalışmak, "Köyünüze gidin, burda ne işiniz var!" bağırışları içinde dayak yemek, insana nasıl bir atığı çağırış-tırır? Tüm bu "temizlik çabaları" yıllardır "resmen" sürerken, 28 Nisan 1993'te Ümraniye'deki çöp dağının birikmiş metan gazıyla patladığını ve bu patlama sonucu 27 kişinin öldüğünü, 12 kişinin kaybolduğunu, kaybolanların cesedine dahi ulaşıla-madığını kim hatırlar?

Son kez başlayalım: İstanbul'da kişi başına günde bir kilodan fazla atık düşüyor.

Beyoğlu'nda bir toplayıcıdan çekim yapmak için izin istedi-ğimde önce sert bir yüz ifadesiyle, "Piyasada en pahalı man-kenin aldığı para neyse onu isterim," demişti. Ardından gü-lerek eklemişti: "Ama iyi oynarım ha..." Ümraniye'de toplayı-cıların ardiyesinden ayrılırken arkamdan gelen sesi duyunca elim ayağıma dolaşmıştı heyecandan, "Vay be, demek ki biri bizi ciddiye aldı ve belgeselimizi çekecek!"

Zizek'in bahsettiği bu "ekolojik afyon" kafamızı bulandırmaz-sa kişi başına bir kilodan çok daha fazla atık düşüyor İstan-bul'da payımıza. Bu atığa birlikte bakabilmek umuduyla...

¹ <http://www.ekolojistler.org/ekolojizm-ler-ve-cevrecilik-uzerine-sanem-yar-dimci.html> ,Sanem Yardımcı, Ekoloji Kolektifi, Temmuz 2010.

² Taşkafa Bir Sokak Hikayesi, Yönetmen: Andrea Luka Zimmerman, Yapım: Yalan Dünya, 2013.

³ Hayırsız Ada/İstanbul'un Köpekleri (Chienne d'histoire), Yönetmen: Serge Avé-dikian, Yapım: 2012.

Approaching the Residuals of Istanbul...

Artık İşler

In Istanbul, over one kilogram of waste per person is accumulated every day. This translates to over twenty thousand tons of waste each day. Over time, waste that is recycled becomes waste again. It is a never-ending cycle. As processed material turns into raw material and this raw material becomes processed again, the urban-dweller's throw-away waste leaves a mark on the city – whether one is cautious of it or not. How realistic is the property inherent in these numbers, forcing people to face themselves and making them uneasy? What does this outburst of perception, which suddenly makes us all environmentalists and domestic waste sorters, express? In an essay where she comments on Žižek's 'Ecology is the new opiate of the masses'. Sanem Yardimci explains this 'enlightenment' in the following manner:

In one of his articles, Slavoj Žižek argues that ecology, the new opiate of the masses, is the ideal candidate for becoming the dominant ideology of global capitalism. Žižek draws a parallel between the mistrustful environment created by global capitalism on the axis of fear of terrorism, and the mistrust of an environment that is against change, development and progress, feeding on the ecologists' fear that the world will come to an end as the result of a disaster. According to him, ecology, just like religion, consists of an unquestionable authority, that is, it sanctifies nature and conceptualizes it as: 'something that cannot be conceptualized as a whole, like a power that contains eternal secrets, that we trust and cannot take under control (...) Politics that environmentalism has kicked out of the door, return through the chimney as

sovereign political perception. The union of the mistrustful environment of global capitalism and the disaster scenarios, as it were, creates a new religion.'

The everyday reality of this commentary can be seen in a response by neighborhood residents to a trash collector in Ümraniye. He is making a meager living by collecting paper waste on the street: 'We won't give the papers to you, we'll give them to a municipal company, they recycle the paper.' Smiling, the collector named Metin continues summing up the dialogue with the neighborhood residents 'As if we are sending the paper to Paris, it goes to the same factory, man. I tell them I want to buy it, but they still don't accept'. Another collector at the table chips in; 'Maybe they didn't want to give you the paper because they didn't like the look of you.' In response, silent smiles appear around the table. Ironic expressions are seen, with intentions to divert the word 'recycling'. Suddenly, someone gets to the point. 'If the CHP or the MHP won these elections, do you think they would push us out? Look, Ahmet could still be considered a child, his father is disabled, he can't walk. There's no work in Siverek, so he came here. The kid is supporting ten people collecting paper.'

Let us take it from the beginning again: Every day over one kilogram of waste per person is accumulated in Istanbul. In this city, we produce around twenty thousand tons of waste every day. Over time, the waste that can be recycled turns into waste again.

In a depot in Beyoğlu, the trash collectors explain that the work now, is not the same as it used to be. In the old days (or, the early 2000s), the municipality would pay for the electricity in the depot, since the collectors facilitate the municipality's work to an important extent. Now the vehicles driving around with the logo of Beyoğlu municipality, distributing 'qualified waste bags' to virtually all workplaces, caution employees at workplaces against giving their papers to the collectors. For a while, they were taking our carts saying 'It's forbidden to do this work', now they don't take them anymore. But now they caution the places where we take paper

‘Don’t give the paper to them’. Because of this, we have much less work.’ Another collector chips in: ‘There is less work, but the number of collectors is increasing, it’s increasing every day’ Another worker gets straight to the point ‘These Syrians ruined us. They don’t take the paper, but (they take) all the garbage. What are they doing in Istanbul, in Beyoğlu? There are lots of camps in Hatay and Urfa, why do they bring them to the center of Istanbul?’

The discussion continues for a while before getting to... ‘So what are we doing here with cameras in our hands?’ We try to explain in the best manner that we can. We talk about the problems experienced by the recycling workers. We explain: ‘We want to talk about the problems that you’ve experienced in response to the ‘recycling’ commercials in Istanbul, Ankara, and in all cities.’ We try to sum up our work by pointing this out: ‘The support the we get for doing this work is equivalent to your monthly salary’. A worker says: ‘Never mind that... The other day a tourist came up to me and took several pictures, and then he brought me to a forested area... He took me to a tree and made me collect its cherries. He kept saying “lift your arm like that, no pull your leg like that” and took lots of pictures of me’ Another one chips in again: ‘A tourist took my pictures too, he walked around with me the whole day, I didn’t understand why he was doing that, we spoke in gestures the whole time’. Everyone in the depot has had a ‘tourist’ adventure, as they explain. A friend of mine said: ‘The tourists in Beyoğlu just love taking pictures of the stray dogs, the collectors, and the transsexuals’. When I hear all these stories, I feel like saying ‘We’re not tourists.’

Let us take it from the beginning again: Every day over one kilogram of waste per person is accumulated in Istanbul. In this city, we produce around twenty thousand tons of waste each day.

Is it possible to think of the city’s relationship to waste as a symbol of ‘development’? If we cannot conceive exactly what we mean by waste, then these twenty tons will just remain a large number. If we cannot figure out, or learn what waste

is, the issue is bound to remain an ‘ecological opiate’. In this case, instead of starting with the twenty tons, we need to ask some questions:

When does waste become a problem?—When it pollutes the streets? When it fails to be collected? What pollutes the streets? Who pollutes? The documentary Taşkafa² tells a story from Beyoğlu in 1910. An English gentleman is surrounded by stray dogs while walking in Galata at night. As the gentleman tries to scare the dogs with a stick, the dogs increase in their barking. When the gentleman tries to run away, he falls to the ground and dies. Probably this person was someone of importance, for a while later, the English government sends a note to the Ottoman Empire saying: ‘Do something about your stray dogs, our citizens are dying’. The Ottoman Empire was embarrassed by this note, and decided to clear the streets of stray dogs.

An animation called Köpek Adası³ adds more detail to this sad story: The Ottoman Empire brings a consultant from Europe to get rid of the stray dogs. However, the government officials do not like the consultant’s suggestions; to poison all dogs and make use of their skin and fur, to domesticate the chosen ‘breeds’... And so, an ‘Ottoman style’ ‘cleanup’ begins instead: They ship off sixty thousand stray dogs from Istanbul to the island known today as Hayırsız Island, and we can be fairly sure that the dogs died there by eating one another. According to hearsay, the howling of the dogs was heard in Istanbul for months.

The cleanliness of the street is the place where ‘the struggle against waste’ is the most visible. Because waste is actually something which should not be seen, and something which should be gotten rid of, or recycled in the places where it is seen. Or, this is at least what they have taught us... And this cleaning changes with time depending on what needs to be cleaned, and who is cleaning it. When we look at photos of Istanbul from the night of September 6th 1955, we see that the surface of İstiklal Street is overflowing with 5-10 cm. thick layer of waste. Furthermore, in the late hours of night, whi-

le tanks are driving around on the street, trucks are loading 'non-recyclable waste'... Really, who threw who in the garbage overnight and why, and who took what from the garbage and got wealthy?

Could the struggle over 'clearing the streets of waste' be the sleaziest face of racism, or even homophobia? What kind of waste comes to mind holding back tears and talking about the day your transsexual friend was found in the Mamak garbage dump in Ankara, having been beaten up in the midst of people yelling 'go back to your village, what are you doing here?' While all these 'cleaning efforts' were made 'official' for years, who remembers April 28th 1993, when marsh gas in a mountain of garbage in Ümraniye caused an explosion, the result of which twenty-seven people were killed, twelve went missing, and the missing bodies could not be found?

Let us start from the beginning, one last time: Every day over one kilo of waste per person is accumulated in Istanbul. When I asked for permission to record a collector in Beyoğlu, he first said, with a stern facial expression: 'I want what the most expensive model on the market gets' Then he added, while laughing; 'But I act well, just so you know...' When I left the collectors' depot in Ümraniye, I was taken aback with excitement when I heard a voice behind me: 'Look at that! Someone is taking us seriously and will make a documentary about us!'

If our minds are not clouded by this 'ecological opiate' that Zizek talks about, we accrue over one kilogram of waste in Istanbul. With the hope of being able to take a look at this waste together...

¹ <http://www.ekolojistler.org/ekolojizm-ler-ve-cevrecilik-uzerine-sanem-yar-dimci.html>, Sanem Yardımcı, Ekoloji Kolektifi, Temmuz 2010.

² Taşkafa Bir Sokak Hikayesi, Yönetmen: Andrea Luka Zimmerman, Yapım: Yalan Dünya, 2013.

³ Hayırsız Ada/İstanbul'un Köpekleri (Chienne d'histoire), Yönetmen: Serge Avédikian, Yapım: 2012.

Ertesi Gündeki Emek

Pelin Tan

Atık/Artık emek, kentsel bağlamda ve mekânda düşünüldüğünde karmaşık ekonomik ve varoluşsal ağlar sunuyor bize. Videogramların yansıttığı jestler, eylemler ve kamera ile diyalog, ortaklaşan fakat çok belirli olmayan bir emek türüne ve koşullarına işaret ediyor. Atık toplayıcıları bağlamında etnik, göçmen, işçi, kadın, çocuk gibi emek koşullarını etkileyen etmenler katmanlaşarak, gündelik eylemler içinde dönüşüyor. Tekil bir emek tanımı yapmak zorlaşıyor; "güvencesiz" olarak tanımlamak yetersiz kalıyor. Türü emek ve koşullarının gün içinde; toplama, ayrıştırma, çay içme, ardiye, satış, yürüme, arama, karşılaşma gibi eylemler bir turnusol kâğıdı gibi videocunun çalışma koşulları ile kesişiyor. Sanki her bir üretilmiş videogram bu katmanlı, farklı emek üretimi ile birleşiyor. Bu kesişen ve süregiden görsel hafıza üretilen artık değerın potansiyellerine odaklanıyor. Videocunun ve atık toplayıcısının ortaklaştıkları güvencesiz emek koşulları, kendi içinde hem kentte varoluş biçimleri, hem de kentsel mekâna dâhil olma ve kenarda kalma sınırlarını içeriyor. Emek ve eylem arasındaki ilişki ve yeniden tanımlama durumu belirsizleşiyor. Güvencesiz emeğin tanımına dair kavrayışımız büyük ölçüde, emek sömürüsüne ve istihdam güvenliğinin olmayışına yol açan zaman/iş çerçevesine dayanıyor, ama bu koşullar zorunlu olarak farklı iş türlerinde o iş türüne göre yaşadığımız deneyime karşılık gelmiyor. Daha çok, güvencesiz emek ile üretim çelişkisi, özerk yapılar ve ağlarda bambaşka bir biçimde varlık gösterebiliyor. Kâğıt üzerinde güvencesizlik bazen o "işin" yapılabilirliğine olanak veriyor. Bir yandan tüm dönüşümleri ile birlikte kentsel alanda var olma ise hem videocuyu hem kâğıt toplayıcısının emeğini kırılğan kılıyor.

Ücret olarak kısacası para için yapılan video görüntü kayıt ve kurgusu sırasında verilen emek, yapılan iş atık toplayıcılarla üretilen videogram üretim emeğinden nasıl farklılaşıyor ya da ne durumda ortaklaşıyor? Görüntünün emeği ne koşulda eylem oluyor? Ya da kesişen emek süreçleri hem videocuyu hem atık toplayıcısını hangi an da ve jestte ortaklaştırıyor? Cihan'ın toplayıcılık ve ayırıştırma sonra masa başı halleri, işgal edilmiş yaşam alanlarında kurulan farklı gündelik işler, işgalin emeği, videocunun onunla birlikte sokakta yürümesi, araması...

J.K.Gibson – Graham’a referansla, artık emek daha heterojen üretim ve karmaşık temmüllük biçimlerine; aynı zamanda etkisi öngörülemeyen sosyal deneyimlere işaret eder. Dolayısıyla değişen koşullar ve sosyal deneyimlere göre farklı üretim, dolaşım ve temellükler vardır. İstanbul’un Artığı pratiği bağlamında, videogram emekçilerine (Artıkışler Kolektifi) emek paylaşım stratejilerinin nasıl işlediğini sormak önemlidir. Genellikle hem maddi–olmayan hem fiziksel emeğe dayanır, bu emek üretimleri arasında ayrım yoktur. Burada, yabancılaştırıcı maddi–olmayan emek güçleri yok olur ve artık değer, kapitalist piyasa buyruklarına göre değil etiği temel olarak idare edilir. Dolayısıyla Gibson-Graham’ın kuram ve araştırmasından bağlamında topluluk ekonomileri ve artık değer dağılımı, önemlidir. Buna göre, siyasal toplu eylem “alternatif ekonomik organizasyonlar ve uygun mekânlar üretmek için işbirliği içinde çalışma”yı gerektirir. Topluluk ekonomisine dair empirik örnekler veren yazarlara göre, “toplular eylem” şudur: “Bu bağlamda “toplular” nitelemesi, benzer öznelerin yan yana yığılmasını göstermez, “eylem” terimi de maksatlı varlıklardan kaynaklanan ya da düşünceden bağımsız olan bir edimi göstermez. Bağlantı ve gelişme olanaklarını tanımak ve açık tutmak için, kapsamlı ve geniş bir alanı kuşatan bir toplu eylem kavramı geliştirmeye çalışıyoruz”. Buna göre, toplu bir eylem, bir topluluk ekonomisi etiği gerektirir; ben bunu, daha çok, kentsel mekanda gündelik bilgimizi, geçimimizi sağlayan bir yerellik etiği edimi olarak nitelemek istiyorum. Burada oluşturulan ilişkisel ağ, norm koyucu bir yapı olmaktan çok, birlikte düşünüp tartışmayı seçen anlık bir topluluğun oluşturduğu ağıdır. Kendi kendine örgütlenme, belli emek

faaliyetlerine ve bunların ayırımına dayanan basit bir hiyerarşi değildir; tam tersine, kişinin sabah çiftçi öğleden sonra grafik tasarımcısı olmasına imkân veren bir çalışma/emek yapısıdır. Stavrides’in keskin analizini yinelemek gerekirse, işbirliğinin özü kabullenme değil, müzakeredir. İşbirliği, kendisi de acil ve zorlu bir ilgi alanı oluşturan bir kentsel alanda kritik meselelerin tartışılması demektir. Kentsel alanda toplu, hiyerarşik olmayan, siyasal eylem oluşturmak, örgütlenme ya da etkinliğin kendisi ile değil, ortaklaşmacılığı başarmak için birlikte varolma ve iş görme ile ilgilidir. Bunun kökü, neoliberal gerçekler ve üretim mantığının bize dayatmaya çalıştığından farklı uygulamalarımızın –işbirliği, alternatif ekonomiler, özerk ağlar, kendi kendine örgütlenme ve artık değer stratejileri– yeniden değerlendirilmesi ve gerçekleştirilmesine dayanır.

Ertesi gündeki emek; eylemlilik içinde gerçekleştirilmiş, ekran başındaki güvencesiz ve yabancılaşma anlarından sıyrılmış bugünün ertesi gününde nasıl kolektif bir eylemliliğe dönüşeceğinin potansiyellerini arıyor.

Kaynak: JK.Gibson – Graham, The End of Capitalism (As we knew it), Minnesota Press, 2006, Minneapolis

The Labor of the Day After

Pelin Tan

Thinking of urban context and space, waste/leftover labor offers us economically and existentially complex networks. The gesture, action and dialogue with the camera reflected in the videograms points at a form and conditions of labor that are covalent yet indefinite. Considering waste collectors, factors of labor such as ethnicity, immigrants, laborers, women and children stratify and transform within daily activities. To find a singular definition of labor becomes harder, defining it as 'unsecured' is insufficient. Various labors and its conditions, actions such as collecting, separating, drinking tea, warehouse labor, sales, walking, searching, meeting; on a litmus paper, they intersect with the working conditions of the video maker. As if each produced videogram combines with this multilayered and distinct labor production. This intersecting and ongoing visual memory focuses on the potentials of residual value. The unsecured labor conditions of video makers and waste collectors that they have in common, contain urban existential forms and the borders of urban participation or exclusion. The relation between labor and action and its redefinition becomes blurry. Our understanding of the definition of unsecured labor is based largely on the exploitation of labor and the insecurity of employment within time/work settings; yet, these conditions do not correspond necessarily with the various the work experiences we have in different sectors. The paradox between unsecured labor and production, can diversely exist in autonomous structures and networks. Nevertheless, insecurity on paper can sometimes enable the probability of a 'work'. Yet, to exist in urban space with all its transformative powers can also sensitize the labor of the video maker and the paper collector.

How does the labor of recording and editing a video for a wage -for money- differ from the labor of recording a videogram on waste collectors, or what conditions are there in common? Under which conditions does the labor of the visual be-

come an action? Or, when do the intersecting labor processes of the video maker and the waste collector unite; and under what gesture? The demeanour of Cihan...behind his desk after collecting and separating paper, the various daily routines formed in occupied spaces, the labor of occupation, the walk and search with the video maker on the streets...

Surplus labor designates a heterogeneous production and appropriation as J.K.Gibson - Graham theorizes. For them surplus labor is an aspect of social experience of those which the effects are generally unrecognized. Thus the production, distribution and appropriation are complex in different conditions and social experiences. It is necessary to ask regarding Istanbul's Surplus research by the videogram laborers (Artikisler Collective): how the labour exchange strategies applied operate. It is generally based both on immaterial and physical labor, there is no separation between these forms of labor production. Here, the alienating aspects of immaterial labor disappear and the surplus is handled on the basis of ethics rather than capitalist market imperatives. In this context, community economies and surplus dissemination processes, in the sense implied by economist-geography researcher J.K. Gibson-Graham, are of particular importance. For political collective action requires "working collaboratively to produce alternative economic organizations and spaces in place." Further: "The 'collective' in this context does not suggest the massing together of like subjects, nor should the term 'action' imply an efficacy that originates in intentional beings or that is distinct from thought. We are trying for a broad and distributed notion of collective action, in order to recognize and keep open possibilities of connection and development."In short, collective action requires the ethics of a community economy. I fact, I would articulate this more as an act of ethics of locality that meets the needs suggested by our everyday knowledge and the experience of safeguarding our livelihoods in urban spaces.(15) The relational network established as a result is more of an instant community that chooses to think and discuss together rather than a normative structure. Self-organization is not a simple hierarchy based on certain labor activities and their division but, conver-

sely, a work/labor structure that allows one to be a farmer in the morning and a graphic designer in the afternoon. To reiterate Stavrides' sharp analysis, collaboration is not about affirmation, but negotiation. It is about debating critical issues in an urban space, where space itself is a pressing and compelling concern. Creating collective, non-clerical, political action in the urban space is not about the organization or the event itself, but about co-existing and functioning together to achieve commoning. This is rooted in a reconsideration and realization of our practices of collaboration, alternative economies, autonomous networks, self-organization and surplus strategies, all of which radically differ from the reality of the neoliberal policies and logics of production currently being forced upon us.

'The labor of the day after' searches for potentials of transformative collective actions for today's tomorrow; of today's actions, that wriggled themselves out of moments of precarity and estrangement in front of a screen.

JK.Gibson – Graham, The End of Capitalism (As we knew it), Minnesota Press, 2006, Minneapolis

Kentteki Türsel Varlıklar*

David Harvey

Kent sosyoloğu Robert Park (1967:3), Marks'ın emek sürecine dair gözlemlerinin yankılandığı bir pasajında şöyle demişti:

"Kent ve kent ortamı, insanın yaşadığı dünyayı kalbinin arzusuna göre yeniden yaratmak için en tutarlı ve bütünüyle en başarılı denemesini simgeler. Ama kent insanın yarattığı bir dünya ise, bundan sonra içinde yaşamak zorunda olduğu dünyadır. Böylece, dolaylı olarak ve kendi görevinin doğasına dair hiçbir kesin algısı olmadan, insan kenti yaratırken kendini de yaratmıştır."

Lewontin (1982: 162) gösterdiği gibi, birçok tür değiştirdikleri ortama uyum sağlar ve böylece kendileri ve başkalarının diyalektik dönüşümünü içeren uzun bir evrimsel süreç başlatırlar. Bu süreçte, insanlar ne kadar becerikli olduklarını kanıtlamışlardır, "İnsan Kendini Yaratır" (Gordon Childe'nin uzun zaman önceki başlığını kullanmamız gerekirse) düşüncesi uzun ve üretken bir tarihe sahiptir. Marx'ın da ısrarla söylediği gibi, dünyamızı dönüştürerek, kendimizi dönüştürürüz. Sonrasında uyum göstermek zoruna olduğumuz ortamlar için çok sayıda sonuca sahip teknolojik, siyasi ve toplumsal icatlarla türümüzün kapasitelerini ve güçlerini dönüştürürüz. Ve giderek artan bir şekilde bu uyumsal ve dönüştürücü sürecin cereyan ettiği en temel muhit, kentleşme ile tanımlanan ortam haline gelmiştir.

İnsanın biyolojik özellikleri ve kültürel formlar arasında, uzun vadede, bir tür diyalektik birlikte evrimden söz etmek mantıklı olsa da, son yüzyıllarda kültürel pratik ve anlayışlarda görülen patlama biyolojik uyum için zaman bırakmamıştır.

Yine de, türümüzün özelliğinden kaynaklanan temel potansiyeller ve kısıtlar bulunmaktadır. Başka bir yerde bunları, şu başlıklar altında ele almıştım: (1) var olmak için mücadele ve rekabet, (2) çeşitlilik ve farklılaşma, (3) işbirliği, dayanışma ve karşılıklı yardım, (4) çevresel değişimler (örneğin kentleşme), (5) mekânın üretimi ve yeniden biçimlenimi, (6) zamansallıkların değişimi (Harvey, 2000: 209). Eğer bunlar, kapasite ve güçlerin temel repertuarını oluşturuyorsa, o zaman uzun vadede sorulması gereken soru şudur: Toplumsal yaşam için daha insani sonuçlara sahip alternatif kent formları şekillendirmek amacıyla bunları harmanlayıp nasıl seferber ederiz? Her şeyin ötesinde, şehirler rekabetçi süreçleri, farklılaştırmaları (iş bölümü, fonksiyonların, değerlerin ve hayat tarzlarının ayrışması), yapı fiziki çevrenin, mekânların ve birbiriyle çelişen zamansallıkların üretimini bünyesinde barındıran geniş çaplı ortak teşebbüslerdir.

Akla uygun olarak, kentleşme üzerinden, “kendimizi yeniden yaratma” sürecine bilinçli bir şekilde müdahale etmek, hatta belki “görevimizin doğası ilgili kesin bir algı” kazanmaya talip olamaz mıyız? İşte bu notada, ortaklıklar ve evrensel değerler tekrar resmin içine girer, çünkü onlar hakkında düşünmez ve münazara etmezsek, elimizde insan evriminin esasına dair, şans, olumsuzluklar ve mikro eylemlerin birikmiş etkilerinden başka bir şey kalmaz. Bu sebeple, “kentteki türsel varlıkların” değerlendirilmesi, kişisel nasıl siyasal olduğuna dair bir tartışma kadar, önemli görünmektedir. Aslında, tikellik ve evrensellik arasındaki diyalektik burada insani ilişkilerin esasına ait görünmektedir.

Tabanın Diyalektiği

O zaman, bu teorik ve bir nevi soyut keşfi, taban hareketlerinin ve militan tikelciliğin daha geniş kentsel süreçlere ilişkin kısıtlamalarını ve potansiyellerini anlamak için nasıl işe koşabiliriz?

İlk olarak, şu kesindir ki toplumsal kent hareketleri parçası oldukları geniş toplumsal bağlamdan (türsel varlıklar da dahil olmak üzere) gelen siyasî, ekonomik ve ideolojik etkileri

içselleştirirler. Ve bu hareketlerin özellikleri büyük ölçüde bu içselleştirmeye dayanır. Ancak, bu hareketler kişisel olanla daha geniş siyasî-ekonomik ve ideolojik güçler (örneğin küreselleşme ya da milli kalkınma projelerine ait güçler) arasında tarafsız araçlar değildir. Bu hareketlerin karmaşık tarihsel coğrafyalarını daha geniş değişim rüzgârları ile ilişkili yorumlamak ve gelecekteki potansiyellerini anlamak, bu konumlanmanın içinden ve üzerinden olmalıdır.

Kurduğum teorik perspektiften, toplumsal kent hareketlerini, ağırlıklı olarak sosyo-politik yansımalar olarak, eğer değilse, geniş siyasetin ya da hatta biyolojik mecburiyetlerin açık kurguları olarak anlamak tamamen mümkündür. Bu somut menfaatlerin (materyal ya da ruhani) elde edilmesi için taban hareketlerinin liderlerine, sürdürebilir mekanizmaların yolunu açar. Böylece, bu menfaatler topluluk siyasetine katılımı sağlamak için toplumdaki yeterli elementlere kişisel çıkarlar olarak devredilir. Aslında, bunun birçok versiyonu vardır. ABD’deki birçok şehrin “siyasî makine” politikası, bunun siyasî bir versiyonudur – bu politika çoğunlukla göçmenler, fakir kesimler ve hatta iş dünyasının bazı elementleri bağlamında iyi çalışan çok eleştirilmiş bir yönetim sistemidir (Belediye başkanı Daley’in 1960larda Chicago’yu “çalışan bir şehre” dönüştürmesi). Bu politikaya çoğunlukla bir “toplumsal kent hareketi” olarak ithafta bulunulmaz ve kent alanında tek kutuplu uç bir yerleşmiş kolektif eylem yaratır. Bu siyasî görüş, toplumsal kent hareketlerini tanımlamak için kullanılan özerklik ve iradecilikten yoksundur. Ancak, her durumda, daha genel bir düzeyde, özerklik ve iradeciliğin ne kadar hayatî değerler olduğunu sorgulamak için güçlü teorik sebepler bulunmaktadır. ABD’deki ev sahibi dernekleri yukardan aşağıya bir siyasî düzenlenme içinde değildir. Ancak, bir tarafta bireyciliği, diğer tarafta ise sınıfsal, ırkçı ve etnik çıkarlarla tanımlanan bir pazar ekonomisinin egemenliğini kabul ettiklerinde, herhangi bir siyasî sitemin kurabileceği ve siyaseten baskılayıcı ve aynılaştırıcı olan bir ideolojik çizgiye düşerler. Aynısı, kültürel formlar, din ve etnisitenin iktidarı aracılığıyla devam eden kent mekânlarının yapılanması için de söylenebilir. Din temelli komünal hareketleri özerk ve iradeci olarak nitelendirmek gerçekte ne olduklarının çok ötesine gitmeye

benzer. Aynı şekilde, örgütlenmiş etnik yerleşim bölgelerinin (birçok batı şehri tanımlayan Çin mahalleri gibi), bu bölgeleri daha büyük amaçları için kullanan etnisite merkezli iş elitlerinin diasporaya ilişkin aktivitelerinden bağımsız anlaşılması da zordur.

Bunun işaret ettiği temel soru, biçimi ne olursa olsun (ve özerk ve iradeci oldukları iddiasına ya da öyle görünmelerine rağmen), bütün toplumsal kent hareketleri içinde içselleştirilmiş gerçek ilişkileri teşhis etmektir. Ancak bu tür tanımlamalar sayesinde, siyasi eylem için hem yerel hem de daha genel mekânsal ölçeklerde geniş kapsamlı bağlılıkları ve potansiyelleri anlamak mümkündür. Gerçekte “nasıl” içselleştirildiği kısa ve özensiz bir dikkatten fazlasını içerir. Çünkü görece bir özerkliğin ve görece iradeci örgüt biçimlerinin, doğrudan ve örtülü şekillerde nasıl siyasi güç inşa sürecinin ayrılmaz parçası olduğunu anlatır. Örgütlenmenin toplumsal şekillerinin içi boş ve savunmasız hale gelmeleri problemine zaten değinmiştim. İşte tam bu noktada, dış güçlerin ve etkilerinin “nasıl” içselleştirildiği yerel dayanışmanın seviyeleri, gücü ve devamlılığının bir göstergesi haline gelir.

Bu dış ilişkilerin toplumsal kent hareketleri için önemini vurguluyorum, çünkü bu hareketler çoğunlukla ve en etkili şekilde daha geniş kaynaklardan (siyasi, ekonomik, ideolojik, dinsel, etnik, kültürel) beslenerek büyüyorlar. Çoğunlukla sivil toplum örgütleri ya da dinsel ve etnik yapılar gibi başka örgütlenme biçimleri tarafından yapılandırılan bu destek biçimleri olmadan, söz konusu hareketler hızlıca dağılır ya da sönerler. Ancak, böyle kaynak yapılarını bu hareketlerin hayatta kalması için uzun-vadeli bir koşul olarak öne sürmek, aynı zamanda onların potansiyel direnişçi özellikleri ile ilgili de bir şey gösterir. Basitçe ifade etmek gerekirse, eğer yerel örgütlenmeler ortaya çıktıklarında destek görececekleri büyük bir kaynak alanı bulamazlarsa iki olasılık ortaya çıkar. Bu örgütlenmeler ya daha geniş bir direnişçi siyaset üzerinden kendilerine böyle bir kaynak alanı yaratmak mecburiyetinde kalırlar ya da katıksız güç ve etkiyle, var olan güçler tarafından seçilmelerini zorlarlar (1960’larda, ABD’de, yurttaşlık hakları hareketinin önce federal sonra merkezi hükümeti ken-

di ajandası ve eylemleri için destek planlarına zorladığı gibi). Her ne kadar, bütün bunlar, toplumsal değişimin, hatta kent yaşantısının kaynakları olarak toplumsal kent hareketleri ve militan tikelcilik hakkında düşmanca hatta negatif bir görüş öneriyor gibi görünse de, önermek istediğim onları bu şekilde bir bağlama oturtmak, kentsel süreçte aracı aktörler olarak olağandışı güçlerini ve önemlerini değerlendirmeyi sağlar. İlk olarak, bu hareketlerin canlılığını sağlamak, daha genel anlamda siyasi katılım için de çok önemli bir unsur haline gelir. Ve canlılık baskıcı ve hiyerarşik yapılanmış yönetim şekilleri ile sağlanamaz. Eğer Porto Alegre’deki İşçi Partisi, marjinalize olmuş kitlelerin daha aktif politik ve ekonomik katılımını amaçlıyorsa, o zaman tabanda canlılık ve görece özerkliği sağlayacak yapılar (katılımcı bütçe süreci gibi) kurmalı ve kendisi tabana dair olana uyum göstermeyi öğrenmelidir. Bu tarz diyalektik ilişkiler günümüz kent koşullarında herhangi bir geçerli demokrasi inşası için gereklidir. Daha da önemli olan, taban koşullarında genel sorunların (ekonomik gelişme, çevre ve hayat kalitesi gibi) nasıl tanındığı ve daha kapsamlı bir siyaset aracılığıyla yaklaşılması zorunlu meseleler olarak nasıl siyaseten hassaslaştırıldığıdır. Yerel düzeyde dış güçlerin içselleştirilmesi sıklıkla beraberinde yoğun çelişkiler getirir. Bu yoğun çelişkilerin yerel düzeyde çözülmesi gerekir, bu da karşılığında dış güçlere yöntemlerini değiştirmeleri için baskı kurar – klasik bir örnek olan, kapitalist imarcılara yoğun bir şekilde direnen burjuva semt sakinlerini düşünün. Çevresel adalet, arazi ve konut pazarlarındaki ayrımcılık, ayrımcı polis şiddeti, toplumsal entegrasyon ve eğitimle ilgili sorular bu şekilde ortaya çıkmıştır ve gönüllü insanların hissettiği ihtiyaçlardan ve bu ihtiyaçları yerel koşullarda kolektif eylem şekilleriyle ifade edebilecek insanlardan, genişleyen halkalar aracılığıyla yayılmıştır. Kişisel olanın siyasileşme ve daha geniş siyasi alanlarda tercüme edilme şekilleri, son analizde, yerel kolektif hareketlerde daha geniş güçlerin içselleştirilmesi kadar önemlidir.

Asıl mesele, toplumsal kent hareketlerini araçlar ve militan tikelciliği kişiselden daha geniş bir siyasi alana yapılan bir tercüme olarak görmektir. Basitçe, demokratik yönetim ve prosedürler, hem genelde hem de kent ölçeğinde, yerel

dayanışmaların oluşumu ve yerel eylemin aracı kurumlarının üzerinden öngörülebilir geleceğe dayanmaktadır ve dayanmaya devam edecektir. Bu aracı kurumların kent yönetiminin demokratikleşmesinde oynayacağı rolün pozitif mi negatif mi olacağını tabii ki zaman gösterecek. Ancak daha geniş siyasi-ekonomik güçler, kendilerini riske atarak insan eyleminin bu boyutunu göz ardı ediyorlar. İçi boşalmış yerel kurumlar, daha geniş ölçekte reformlar amaçlayan karizmatik bir canlılık ve göreceli özerklik ile tanımlanmış bir militan tikelcilikten çok daha büyük bir tehdittir. Taban ve militan tikelciliğin güçlerinin diyalektiği özelde kent hayatında, genelde ise toplumsal ve siyasi yaşamda canlı bir güçtür.

* “Şehir ve Adalet - Şehirde Toplumsal Hareketler” metninden SEL Yayıncılık izni ile Surplus of Istanbul / İstanbul’un Artığı kitabı için alınan metindir.

* “Şehir ve Adalet - Şehirde Toplumsal Hareketler”. Singapur’da Nisan 1999’da Model Şehirler Konferansında sunulmuş, Model Şehirler: En İyi Pratikler başlığıyla 2000 yılında konferans yayını olarak tarafından basılmıştır. Buradaki gözden geçirilmiş versiyonu ise Eylül 2000’de Napoli’de İnsan ve Şehir: Daha İnsani ve Sürdürülebilir Bir Kalkınmaya Doğru konferansında sunulmuştur.

Species Being in the City

David Harvey

The urban sociologist Robert Park (1967: 3) once wrote (in a passage that echoes Marx’s observations on the labor process): “The city and the urban environment represent man’s most consistent and, on the whole, his most successful attempt to remake the world he lives in more after his heart’s desire. But if the city is the world which man created, it is the world in which he is henceforth condemned to live. Thus, indirectly, and without any clear sense of the nature of his task, in making the city man has remade himself.”

Many species, as Lewontin (1982: 162) points out, adapt to the environments they alter and so initiate a long evolutionary process of dialectical transformations of selves and others. Human beings have proven particularly adept at such a process and the idea that “Man Makes Himself” (to use Gordon Childe’s title of long ago) also has a long and fertile history. We transform ourselves through transforming our world (as Marx insisted). We transform our species capacities and powers through cultural, technological, political and social innovations, which have wide-ranging ramifications for the kinds of environments to which we then have to adapt. And it is increasingly the environment defined by urbanization that becomes the central milieu within which this adaptive and transformative process occurs.

While it is plausible to argue for some kind of dialectical co-evolution between human biological characteristics and cultural forms over the long term, the explosion of cultural understandings and practices in the past few hundred years has left no time for biological adaptation. Nevertheless, there

are basic possibilities and constraints derived from our species character. Elsewhere I have considered these under the headings of (1) competition and the struggle for existence, (2) diversification and differentiation, (3) collaboration, cooperation and mutual aid, (4) environmental transformations (for example, urbanization), (5) the production and reconfiguration of space, and (6) the transformation of temporalities (see Harvey 2000: 209). If these form a basic repertoire of capacities and powers, then the long-term question is how to mobilize a particular mix of them to shape alternative urban forms with more humane consequences for social life. Cities are, after all, large-scale collaborative enterprises incorporating competitive processes, diversifications (divisions of labor, of function of lifestyles and values), the production of built environments, of spaces and of divergent temporalities.

Can we reasonably aspire to consciously intervene in this process of “remaking ourselves” through urbanization, even, perhaps, acquire some “clear sense of the nature of (our) task”? It is at this point that commonalities and universal values enter back into the picture, for without discussion and debate upon them, we are left with nothing other than the cumulative effects of micro-actions, contingencies and chance as central to human evolution. Consideration of ‘species being in the city’ therefore appears just be political. Indeed, the dialectic between particularity and universality here appears as fundamental to human affairs.

The dialectics of the grassroots

So how can this theoretical and somewhat abstract exploration be put to work to understand the limitations and possibilities of grassroots movements and militant particularism in relation to broader urban processes?

To begin with, it is immediately evident that urban social movements internalize effects (political, economic and ideological) from the broader social context (including species being) of which they are a part, and that their character is heavily dependent upon this internalization. But the movements are

not merely neutral mediators between, say, the personal on the one hand and broader political-economic and ideological forces (such as those that attach to, say, globalization or some nationalist developmental project) on the other. It is in, and through, this positioning that we have to interpret much of the complex historical geography of such movements in relation to broader currents of change and understand their future potentialities.

From the theoretical perspective I have constructed, it is entirely possible to understand urban social movements as predominantly sociopolitical reflections, if not overt constructs, of some broader politics or even biological imperatives. This entails mechanisms to procure tangible goods (material or psychic) for grassroots leaders that can be passed on as personal benefits to enough elements in the population to ensure adhesion to some collective politics. There are, in fact, many versions of this. The “political machine” politics of many cities in the US - a much maligned system of governance that often worked well for immigrants, the poor and even for certain elements of business (making Mayor Daley’s Chicago of the 1960s into “the city that worked”) - is a predominantly political version of this. While this is not usually referred to as an “urban social movement” it forms, as it were, one polar extreme of localized collective action in the urban sphere. It overtly lacks that aspect of autonomy and voluntarism that is more often used to characterize urban social movements but there are strong theoretical grounds in any case for questioning the ideals of voluntarism and autonomy as vital values more generally. The homeowner associations in the US are not orchestrated politically from above but in their acceptance of a dominant mode of a market economy characterized by individualism at one level and class, racial or ethnic interests at another they fall exactly into an ideological line that is just as politically repressive and homogenizing as any political system could construct. And the same could be said for much of the structuring of urban spaces that goes on through the powers of ethnicity, religion or cultural forms. To characterize religious communal movements as autonomous and voluntarist seems to go well beyond what they actually

are, in exactly the same way that organized ethnic enclaves (such as the China Towns that characterize many western cities) can hardly be understood apart from the diasporic activities of ethnically-based business elites that make use of such enclaves for broader purposes.

The central question to which this points is to identify the real relations internalized within all urban social movements of whatever stripe (and however autonomous and voluntarist they may claim to be or even appear). Only through such identifications is it possible to understand broader allegiances and potentialities for political action at both local and more general spatial scales. The actual 'how' of the internalization is of more than passing interest, however, since it defines direct as well as subtle ways in which a relative autonomy and relatively voluntarist forms of association can be part and parcel of a process of building political power. I have already alluded to the problem of community forms of organization that become hollow and thereby vulnerable, and it is exactly at this point that the 'how' of the internalization of external influences and powers becomes an indicator of levels, strengths and persistence of local solidarities.

I emphasize the significance of these external relations for urban social movements because the latter flourish most and to greatest effect by drawing nourishment from broader resources (political, economic, ideological, religious, ethnic, cultural). Without such forms of nourishment (often structured by NGOs or other forms of organization such as religion or ethnic kinship structures) they quickly disintegrate or fade away. But putting such resource structures to the forefront as a long-term condition of survival of such movements also indicates something about their potentially-insurgent qualities. Put simply, if local organizations do arise and find no broader resource-field from which to procure nourishment then they either have to create such a resource-field through a broad based insurgent politics or by sheer strength and influence force their co-optation by existing powers (in the way that the Civil Rights movement in the US in the early 1960s forced the federal and then state govern-

ments into patterns of support for its actions and agendas).

While all of this may seem to propose a somewhat jaundiced or even negative view of urban social movements and militant particularism as sources of social change or even of urban life, I want to suggest that contextualizing them accurately in this way provides a means to assess their extraordinary strengths and importance as mediating agents in the urban process. To begin with, ensuring the vitality of such movements becomes a crucial element in political participation more generally, and vitality cannot be ensured by repressive and hierarchically-structured forms of governance. If the Workers Party in Porto Alegre seeks more active political and economic participation of marginalized populations, then it must set up structures (like the participatory budget process) to ensure relative autonomy and vitality at the grassroots and itself learn to adapt to what the grassroots are about. Dialectical relations of this sort are vital to the construction of any kind of viable democracy in contemporary urban settings. Even more important is the way in which general problems (of economic development, qualities of environment and of life) get recognized in grassroots settings and become politically sensitized as issues that must necessarily be addressed through a broader politics. The internalization of external forces at the local level frequently entails intense contradictions which demand resolutions at the local level which in turn place pressures upon external powers to change their ways (consider the classic case of capitalist developers being intensely resisted by bourgeois residents). Questions of environmental justice, of discrimination in land and housing markets, of discriminatory police violence, of social integration and education, have arisen in this way and been propagated through broader and broader circles from the felt needs of individuals willing and able to give expression to those needs through collective modes of action in local settings. The way in which the personal becomes political and translates back into broader political realms is, in the final analysis, just as important as the internalization of broader powers in local collective movements.

The essential point is to see urban social movements as mediators and militant particularism as a translation from the personal to a broader terrain of politics. Plainly, democratic procedures and governance in general, as well as in urban settings, already do rely and will continue to rely into the foreseeable future upon the mediating institutions of local action and the formation of local solidarities. Whether or not such mediating institutions will play a positive or negative role in relation to the democratization of urban governance remains, of course, to be seen. But broader political-economic forces ignore this dimension to human action at their peril. Hollowed-out local institutions are even more of a threat than a militant particularism characterized by relative autonomy and a charismatic vitality seeking broader-scale reforms. The dialectics of the grassroots and the powers of militant particularism are vibrant forces in urban life in particular and socio-political life in general.

Robert Park, Park R. (1967) On Collective Control and Social Behavior, Chicago.

Lewontin, R. (1982), 'Organism and Environment', in H. Plotkin (ed.), Learning, Development and Culture, Chichester.

* p.203 – 207, Spaces of Capital – Towards a Critical Geography, Routledge, New York, 2001. (Yazarın ve SEL Yayıncılık izni ile "City and justice: social movements in the city" bölümünden alınmıştır).

Dağdaki çocuk, çöpteki hırsız

İrfan Aktan

Geçenlerde bir delikanlı sormuştu: "Ben Türküm. Kürt sorunuyla yüzleşmek istiyorum. Sizce hangi kitapları okumalı, hangi filmleri izlemeliyim?" Yüzleşmek için okumaya ne hacet! Bu işe en yakınınızdaki şeyle, çöpü-nüzle başlayabilirsiniz. Attığınız çöpün izini sürmeye, çöpümüz üzerinden geçmişinizle, şimdi yüzleşmeye girişerseniz, buradan siyaset ve eylem üretebilirsiniz. Evinizdeki kırık sandalyenin, ışıltılı AVM'lerden aldığınız ürünlerin ambalaj paketlerinin, sokağa attığınız pet şişelerin serüveninin nereye uzandığına bakın. Veyahut geri dönüşüm kutularına attığınız kağıtların kimleri aç bıraktığını öğrenmeye çalışın. Belediyelerin büyük şirketlerle kol kola, "çevrecilik" adı altında atık kağıtlara el koyup, çöpleri eşelemlerin ekmeğine göz dikmesinin mazisiyle yüzleşin. Yıllar önce Ankara Büyükşehir Belediyesi, çöplerdeki kağıtlardan beslenenleri "çöp hırsızı" ilan etmiş ve o kağıtlara el koyup, devletin köyünü yakarak şehre sürdüğü Kürt yoksullarının ardiyelerini polis eşliğinde basmıştı.

Kolejli Kürt çocukları

Çingeneler, mülksüz Türkler, Suriyeliler veya Afrikalı sığınmacılar devletin gündeminde yok. Çünkü onlar henüz devleti ürkütecek birer aktöre veya iktidar savaşı için işlevsel bir hale dönüşmüş değiller. Günü gelince onların çilesi de iktidarın hamasi nutuklarına sos yapılır. Çocukları çöpten beslenmeye mahkum eden devlet, şimdilerde her zamanki pişkin edasıyla yoksul Kürtleri, direnen Kürt siyasetçilerine karşı isyana çağırıyor. Birkaç gün evvel Lice'deki kalekol inşaatını protesto eden Kürtlere şöyle bir anons yaptı askerler: "Onların çocukları yurtdışında kolejlerde okuyorlar. Sizleri yem olarak

kullanıyorlar.” Anonsun devamı, devletin gerçek yüzünün ifşa-
saatıydı: “Teröristleri kayıt altına alacağız ve imha edeceğiz.”
Lice’de anons yapan asker, Anka-ra’daki Uzun Adam’ın ağzıyla
konuşuyordu. Sırça köşklerden yoksulluk edebiyatı yaparak
gücüne güç katan Uzun Adam, Kürt vekillerinin aldıkları maaş
bordrolarını elinde tutmuş sallıyor, Kürt yoksullarını kendi
çocuklarına isyan etmeye çağırıyor. Oysa Kürt hareketini ge-
nişleten, devletin ve kimi sosyalistlerin zannettiği gibi sadece
kimlik arzusu değil, aynı zamanda sınıfsal bir öfke. Ve bu sınıf-
sal öfkeyi perçinleyen de Kürtleri yoksulluğa, çöpe mahkum
eden devletin, hükümetin ta kendisidir. Ayrıca eğer Kürtler
arası sınıfsal bir müca-dele olacaksa işe, devletin sofrasına
oturarak semirmiş olan Kürt zenginleriyle başlanacaktır. Bili-
yoruz, Kürt karşıtlığı fitratında olan devlet, yoksul Kürdü daha
da yoksullaştırarak terbiye etmeye çalışırken, varsıl Kürdü de
ancak kendi sofrasına iliştirdiği müddetçe sever. Bunu redde-
den Kürt iş insanlarının 1990’larda nasıl listelere alındığını,
hapsedildiğini ve giderek katledildiğini unutmamak. 90’ların
devletine heveslenen AKP, şimdi de o enkazdan, kirden, pas-
tan, çöpten ve yoksulluktan beslenmeye çalışıyor. Selahattin
Demirtaş’ın çocuğunun Amerika’da okuduğu yalanı üzerinden
Kürtleri yemeye, devşirmeye girişiyor. Kürt hareketi karşısın-
daki aczi, AKP’yi bu noktaya getirmişse, belki bir nebze olsun
umutlanmak da gerekiyor.

Çöpe atılmak

Yıllar önce bir ihtiyarın Ankara’nın göbeğinde dengbêjlere taş
çıkartan duruluktaki sesiyle Kürtçe türkü tutturup, bir yan-
dan da çöpleri karıştırdığına tanık olmuştum. Söylediği şar-
kı kendine aitti. Kendine ağıttı. Hem ağ-lıyor, hem söylüyor,
hem de çöpten kağıt topluyordu ihtiyar. Hakkâri’ye bağlı Kot-
ranis (Ördekli) köyündendi. Köyleri devlet tarafından yakıl-
mıştı. Uzun boylu, çevik ve zayıftı. Ömrü Hakkâri dağlarında
geçmiş, at sırtında sınırları geçmiş, aşiret sofralarında hoş
sohbetiyle tanınmıştı. Dağlarda uçan kuşken, kanatlarından
vurulmuş ve kendi tabiriyle “şehrin çöpüne düşmüştü”. Es-
nafın küçümser bakışlarının altında ezile büzüle, bir tanıdıkla
karşılaşmanın korkusuyla çöpleri karıştıran ihtiyar, savaşın
Kürtleri düşürdüğü hali yüzündeki kırışıklarla naklediyordu.

Onunki “Züğürt Ağa”ninkinden çok daha ağır hikâyeydi. Köyü
satıp gelmemişti, köyü yakılmıştı. Düştüğü halin görülmesine
dayanamayacağı için gözden en irak yeri, Ankara’yı “seçmiş”,
Genelkurmay ve Başbakanlık binalarının 500 metre ötesinde-
ki çöplüğe hikâyesini getirmişti. Bir karşılaşmamızda, “Keşke
dağa çıkacak yaşta olsaydım,” demişti. Oysa Ankara’nın Tür-
közü’ne, İstanbul’un Ümraniye’sine, Tarlabası’sına, İzmir’in
Kadifekale’sine sığınan Kürtlerin çoğu dağa çıkacak yaşta-
ydı. Devletin işkenceyle, tacizle, tecavüzle, açlıkla sınavı-
p sındırmaya çalıştığı Kürt çocuklarının bir kısmı dağa kaçtı ama
önemli bir kısmı da şehirlerin kenar semtlerine, loş bodrum
katlarına, daracık merdiven altlarına, zengin semtlerinin çöp-
lüklerine sürüldü. Evinizden, işyerinizden çıkıp çöp bidonları-
nı karıştıran ilk kişiye memleketini sorun isterseniz. Çorum,
Antalya, İzmir, Rize, Kayseri, Balıkesir değil, Hakkâri, Diyarba-
kır, Urfa, Van, Şırnak çıkacaktır karşınıza. Sebebinin de sorun.
Toprağın verimsizliği, PKK’nın “baskıları” yahut şehrin cazi-
besi değil, devletin yaktığı köylerin, katlettiği babaların, yok
ettiği üretim alanlarının, mayınlı arazilerin, yasaklı yaylaların,
öldürülen çobanların, telef edilen katırların hikâyesi çıkacak
karşınıza. Ama çoğumuz şehrin ışıklı yollarından geçerken
yüzü çöp isinden kararmış Kürtleri tekinsiz görüp bir an evvel
uzaklaşmak isteriz.

İstanbul’un Artığı videolarının birinde, on iki yaşındayken
Siverek’ten İstanbul’a “kaçırılan”, şimdilerde yirmilerindeki
Cihan, çöplerden topladığı kağıtları istiflediği deponun loş
ışığında Artıkışler’in kamerasına şunu söylüyor: “Farklı bir
halktan oluşmuşuz, çalışıyoruz; emekçiyiz sonuçta... Türki-
ye’de çözülebilir bir Kürt sorunu var. Oysa dünyanın en büyük
sorunuydu aşk... Amerika’da bir Kürt sorunu yok. Aşk sorunu
var. Bu ihtimal bile beni sevindiriyor.” Kağıtçılardan biri Kürt-
çe şarkısını kesip Cihan’a sesleniyor: “Yiyecek bir şey var mı?”
Cihan iç geçirerek yanıt veriyor: “Hiçbir şey yok dostum, hiç-
bir şey.”

Radikal - 08.06.2014

The Kid in the Mountain, The Thief in the Garbage

İrfan Aktan

The other day a lad asked: 'I'm Turkish. I want to face the Kurdish issue. Which books do you recommend, which movies shall I watch?' No need to read, to face the issue! You can start with the closest thing, with your trash. Follow the garbage you throw away; if you face your past through our garbage now, you can create politics and actions. Observe, where the journey of the broken stool in your house might take you, the package of products you buy in fancy shopping malls, where the plastic bottles you throw away on the street, may lead you. Or try to find out, who is left hungry next to the papers you throw into recycling boxes. Face the past of municipalities and big companies, who, hand in hand, and in the name of 'environmentalism' covet the income of paper waste and leave the trash empty for those who scavenge it. Years before, the municipality of Ankara has declared that people feeding from paper waste are 'trash thieves', and confiscated these papers by breaking into the depots of the Kurdish poor, whose villages were burned by the state and who were exiled into cities.

Kurdish Kids from the College

Years before, the municipality of Ankara confiscated these papers by breaking into the depots of poor Kurdish recyclers, declaring them 'trash thieves'; those whose villages were burned by the state, and who were exiled into the cities.

Kurdish Kids from the College

Neither Gypsies, Turks without property, Syrians nor African refugees are on the agenda of the state. They have not beco-

me state-frightening actors, nor have they transformed into a functional value in the struggle for power. When the time comes, their suffering will become a dressing for their courageous speeches. The same state that has forced children to feed from trash, nowadays stubbornly asks poor Kurds to rebel against resisting Kurdish politicians. A few days ago, the army made an announcement to the Kurds who protested against the construction of an army headquarters in Lice: 'Their kids study abroad in colleges. They are using you as prey.' The announcement continued with the disclosure of the state: 'We will take all the records of the terrorists and destroy them.' The soldier announcing in Lice, was using the words of the tall man in Ankara. The tall man added to his might by using a searing portrayal from his glass house, was waving with a payroll check from one of the Kurdish representatives in his hands, while asking the Kurdish poor to rage against their own children. The expansion of the Kurdish movement is not only the desire for cultural and ethnic identity as purported by the state and some socialists, it is also embedded in class rage. And this class rage is clinched by poverty, and trash, to which the state and the government has condemned the Kurds to. Besides, if there will be a class struggle between Kurds, it will start with the Kurdish rich, who sat at the same table with the state and grew fat. We know, the state is in a position against Kurds, and tries to edify the poor Kurd by making him even poorer, and only likes the rich Kurd if he's sitting at his table. We have not forgotten, how Kurdish businessmen, who rejected the state's moves in the 1990's, were blacklisted, imprisoned and increasingly massacred. The current AKP, who admires this state of the 1990's, tries to feed from that dirty past of ruin, rust, trash and poverty. They try to digest the Kurds, and to convert them, by lying about Selahattin Demirtaş's child, for example, claiming that she studies in the USA. If the impotence against the Kurdish movement has brought the AKP to this stage, there might be a slight reason for hope.

Gypsies, property-less Turks, Syrians and African refugees—None of these groups are on the agenda of the state... Neither are they conceived as powerful, state-threatening actors,

nor are they included as valuable, yet marginalized players in the struggle for equal rights. When the time comes, their sufferings will register as amongst their courageous speech. Where we stand now, however, is within a state that has forced its children to feed from the trash...the same state that also propels its poor Kurds to rebel against resisting Kurdish politicians.

To be dumped out

Years ago, I witnessed an old man in the heart of Ankara, singing a Kurdish folk song with a clarity of voice that competed with the dengbêj, while scavenging the dump. The tune he sang was his. It was a self-lament. The old man was crying, singing and scavenging at the same time. He was from Kotranis (Ördekli), a village of Hakkari. His village was burned down by the state. He was tall, agile and thin. His life had passed in the mountains of Hakkari. He had crossed borders on the back of a horse, and was known by local tribes for his jovial nature. In the beginning, as a bird that flies, he was shot in his wings and, in his own words, 'had fallen into the dump of the city'. Shrinking by the condescending gazes of the tradesmen, and fearing to be seen by acquaintances while scavenging the dump, the wrinkles on his face revealed the consequences of the war for Kurds. His story was heavier than 'Zügürt Aga's'. He didn't sell his village and leave, instead, his village was set on fire. And since he couldn't stand up to the state, he fell in, and 'chose' the most distant place to the eye, the city of Ankara, where he had brought his story to the dump, five hundred meters away from the General Staff and Prime Ministry. On an encounter, he said; 'I wish I was at an age to go to the mountains'. Whereas the majority of Kurds finding shelter in Ankara's Türközü, Istanbul's Ümraniye and Tarlabası and İzmir's Kadifekale were at an age to go there. Some of the Kurdish children that the state tried to assimilate by torture, abuse, rape, and hunger, had fled to the mountains, but a significant number was driven into the periphery of the cities, into dim basement floors, under narrow staircases, into the dumps of rich districts. If desired, leaving your house or office, go to the first person that scavenges the trash and

ask where he/her comes from. You will encounter Çorum, Antalya, İzmir, Rize, Kayseri, Balıkesir değil, Hakkâri, Diyarbakır, Urfa, Van, Şırnak. Also ask for their reasons. You won't be confronted with stories of infertile land, or the 'oppression' of the PKK, or the charm of the city; rather with villages set on fire by the state, fathers massacred, lands of production destroyed, fields mined, plateaus prohibited, shepherds killed and mules perished. But most of us, seeing an uncanny Kurd with a soot-blackened face on the illuminated streets of the city, will try to walk away immediately.

Cihan, 'kidnapped' when he was twelve from Siverek to Istanbul, now in his twenties, tells (in one of the videos of 'Surplus of Istanbul by Artıkisler) in the dim lights of his paper waste depot to the cameras, 'We are formed by different people, we work; we are laborers eventually... The Kurdish issue in Turkey is resolvable. For the world's biggest issue was love... There is no Kurdish issue in America. Even that possibility delights me.'

One of the paper collectors breaks his Kurdish song and calls to Cihan: 'Is there anything to eat?' Cihan sighs and answers: 'There's nothing, my friend, nothing at all'.

Radikal - 08.06.2014

Geri Dönüşümün Görünmeyen Yüzü

Ali Saltan

19. yüzyıl büyük endüstri kentlerindeki işçilerin yoksulluğunun yerini günümüzde işçi olmayan kent içi yoksul sınıflar almıştır. Genel olarak baktığımızda, kent içi yoksul sınıflar 19. yüzyılda fabrikada çalışan işçi figürünün aksine, belirli bir işi olmayan, gayriresmi sektörle bağlantılı bir şekilde hayatını idame ettiren ve yaşamlarını dönüştürme olanaklarından yoksun bir kesimdir. Bu yeni yoksulluk deneyimi ekonomik yoksulluğun yanında kendini şiddetle hissettiren bir toplumsal dışlanmayı da içinde barındırır. Günümüzde kent içi yoksullar, kentin gündelik hayatına katılamayan çeşitli etnik ya da marjinal gruplardır (Romanlar, Kürtler, travestiler vb). Hayatlarını çöp konteynırlarından kağıt, karton, plastik, cam, alüminyum gibi geri dönüştürülebilir atıkları toplayarak idame ettiren sokak toplayıcıları da kentin gündelik yaşamından dışlanmaktadır. Beyoğlu bölgesinde sokak toplayıcıları gece geç saatlere kadar çalışmaktadır. Bu, Beyoğlu bölgesinde çöpün dışarıya çıkma saatleriyle ilişkilidir. Beyoğlu, iş yerlerinin (mağaza, büfe, bar) geç kapanması ve aynı zamanda eğlence mekanlarının çok olduğu bir bölge olmasından dolayı yoğun olarak çöp üretmektedir. Dolayısıyla bu durum toplayıcıların çalışılacak saat aralıklarını belirlerken çalışma saatlerinin de uzun olması sonucunu doğurmaktadır. Sabahtan işe koyulan toplayıcılar, gece üç ya da dört gibi yataklarına uzanır. Toplayıcıların Beyoğlu bölgesinde çalışma yerleri dağınıktır. Çöpün çıkma gününe göre her gün farklı yerlere gidilir. İşin organizasyonu farklı günlerde nereden ne çıktığı belirlenerek yapılmakta ve toplayıcılar buna göre iş bölgelerini seçmektedir. Ahmet adlı toplayıcı bunu şöyle dile getirir: “Mesela bugün [çöp] Kulaksız’daysa oraya gidiyoruz. Beşiktaş ise basıyoruz, oraya gidiyoruz saat üçe, dörde kadar. Sabah, öğle toplayıp geliyoruz. Yaşam böyle abi.”

Belirli bölgelerdeki çöp alındıktan sonra, torbanın dolmaması halinde diğer semtlere gidilir. Okmeydanı, Karaköy, Eminönü, Dolapdere, Kurtuluş, Şişli, Osmanbey gibi semtler Beyoğlu'ndaki toplayıcıların gittiği yerler arasındadır. Sokak toplayıcılığının bedenlen ağır oluşunun ötesinde toplayıcılara en zor gelen yanı diğer insanların onlara yaklaşımıdır. Toplayıcılar sokakta karşı karşıya geldikleri kişilerin kendilerini görmezden geldiklerini veya onlara kötü gözle baktıklarını dile getirmişlerdir. Toplayıcılardan biri karşı karşıya kaldığı bu durumla ilgili hislerini şöyle aktarıyor: “Dışarıda çöp topladığımız zaman o süs köpeklerinin değeri bizimkinden yüksek. Karşıdan gelen adam [bizden] iğreniyor. Bakmaktan bile adam iğreniyor. Hani burada benim bir yaşam savaşı, yaşam mücadelesi verdiğimi bilmiyor.”

Bunların dışında toplayıcılar gün içinde farklı sorunlarla da karşı karşıya gelmekte. Bunlar arasında yaşamsal olan toplayıcıların belediyeyle yaşadıkları sorunlar. Toplayıcılar, belediye görevlilerince (çoğunlukla zabıta tarafından) çeşitli yollarla engellenmektedir. Görüldükleri yerlerde arabaları alınmakta, depoları kapatılmakta, kimi zaman da yakılmakta. Kadın bir toplayıcı arabasına el koymak isteyen zabıta görevlileriyle yaşadığı diyalogu şöyle aktarıyor: “Kardeşim dedim [zabıtaya] onu yapmayacağız, bunu yapmayacağız, ne yapacağız? Oropuluk mu yapalım, hırsızlık mı yapalım, karı mı satalım, ne yapalım? Sen dedim, bana bir yol göster, ben o zaman onu yapayım...”

Toplayıcılardan bazıları yaptıkları işi “pis bir iş” olarak görmektedir. “Çöpe düşmek” deyimiyle işlerini nitelemektedir. Çöpe düşmek, bir nevi “kötü yola düşmek”tir onlar için; ama aynı zamanda içinde oldukları bu kötü durum, kinayeli olarak kötü yola düşmemek için tutunulan son bir umuttur da.

Ali Saltan | Çöpün Tarihi / History of Waste | İstanbul'un Artığı / Surplus of Istanbul | 2014

The Unseen Face of Recycling

Ali Saltan

The poverty of the 19th century's cities' industrial workers has been replaced by the non-working poor classes today. Different than the figure of the factory worker of the 19th century, the poor of the city with no job that survive through the informal sector are a part of society with no possibilities to transform their lives. This new paradigm of poverty also contains a heavily felt social exclusion apart from economical poverty. The poor of today's city's are groups who are either from different ethnic backgrounds or marginally, and cannot participate in the daily life of the city. (Gypsies, Kurds, Transvestites i.e.) Waste collectors of the streets, who earn a living by collecting recyclables such as paper, cardboard, plastic, glass, aluminum are also excluded from daily city life.

In the district of Beyoğlu, the street collectors work till late at night. This is connected to the waste discharging hours of the district of Beyoğlu. Beyoğlu produces large amounts of waste, due to the late closing hours of businesses (shops, restaurants, bars) and due to large amount of entertainment spaces. This situation defines the working hours of collectors and leads to long working schedules. The collectors working in the morning, go to bed around three or four in the night. The working space of Beyoğlu collectors is scattered. Depending on the discharging day of waste, they move daily to different spots. Work organization is being done by detecting the daily waste in different spots and accordingly choosing to work districts.

A collector named Ahmet describes it: "For example, if it (garbage) is in Kulaksız, we go there. If it's in Beşiktaş, we

“step on the gas” and go there till three or four (in the night). Morning time, midday, we collect and come back. That’s how life is, bro.”

If the sack is not full after collecting the garbage from certain districts, other districts are approached. Districts such as Okmeydanı, Karaköy, Eminönü, Dolapdere, Kurtuluş, Şişli, Osmanbey are in the circle of the collectors of Beyoğlu. The most difficult part of street collecting is—aside from the physical hardships of it—the attitude of other people. Collectors have expressed the ignorance or the despise of people they encounter on the streets. A collector describes his feelings on such an encounter:

Collectors have expressed how the people they encounter on the street remain ignorant, or full of dislike for the collector. A collector describes his feelings on such an occasion:

“When we collect garbage outside, a lapdog has more value. The man approaching abhors (us). He even abhors looking at us. So, he doesn’t even know that I am fighting to survive.” Apart from that, collectors also face different problems on a daily basis. The issues with municipalities are among the vital ones. Collectors are obstructed by municipality officers (mostly police) in different ways. On sight, their trolleys are confiscated, and their storages shut down, sometimes burned. A female collector reports a dialogue with police officers, who wanted to confiscate her trolley:

“I told (him) brother, don’t do this, don’t do that, what are we supposed to do? Shall I prostitute myself, rob, pimp, what? You show me a way, I’ll do that...”

Some of the collectors regard their job as ‘a dirty job’. They attribute their profession to ‘falling into garbage’. ‘Falling into garbage’ is kind of falling away; but the situation they find themselves in is ironically, the last hope for them to avoid falling away.

Çocuklara Çöp Muamelesi Yapmak

Ezgi Koman

İçinden geçtiğimiz dönem yoksulluk, silahlı çatışmalar, ırkçılık, ayrımcılık, eşitsizlikler dönemi... Var olan ekonomik sistem güç merkezlerini sağlamlaştırırken, yoksulluğun artmasına, silahlı çatışmalara, ırkçılığa, ayrımcılığa ve eşitsizliğe neden oluyor. Çocuk işçiliği meselesi de bu dünya düzeninin bir sonucu olarak can yakıcı boyutlarıyla karşımızda duruyor. Çocuk işçiliği... Ancak doğru sorularla, doğru tartışmalarla etkili ve kalıcı çözümler üretilerek çözülebilecek, insanlık karnesinden uzunca süredir silinmeyen bir başarısızlık.

Türkiye’de de durum farklı değil. Türkiye’de çalışmak zorunda bırakılan bir milyona yakın çocuğun yaşları 6 ila 14 yaş arasında değişen, 292 bini çalışması yasak olan çocuklar. Öyle ki bu çocukların çalışması yasak olduğu için, her şekilde kayıt dışı ve her şekilde en kötü koşullarda çalışmak zorunda kalıyor. Bir kısmı tarım sektöründe çalışırken bir kısmısa aile bireylerine yardım ediyor. Tıpkı altı yaşındaki Yücel gibi...

Yücel’i hatırlarsınız belki. Gazetede çıkan bir haberdan: “9 Ocak günü, Bursa’da altı yaşındaki Yücel iki ağabeyiyle birlikte çöpten kâğıt toplarken, arabanın altında kalarak yaşamını kaybetti.”

Bursa’da yaşanan bu olayda, Yücel’in ölümünü olağan bir trafik kazası diyerek geçmemek, tam da orada durarak anlamak gerek. Anlamak gerek Eduardo Galeano’nun dediği gibi, “Dünyanın yoksul çocuklara nasıl da çöp muamelesi yaptığını”... Lütfen daha yakından bakın!

Yücel altı yaşındaydı ve atık kâğıt işçiliği yapıyordu. On iki ve on altı yaşındaki iki ağabeyiyle birlikte, para kazanmak için her gün satmak üzere; çöpten kâğıt toplamaya çıkıyordu, yedi kişilik ailesinin geliri yirmi lira olduğu ve okula gidebilmesi için para toplaması gerektiği için... Kameranızla peşine takılsaydınız, ne bir ücret aldıklarını ne de bu üç kardeşin başlarına gelebilecek herhangi kötü bir durumdan korunabilmelerinin mümkün olmadığını görecektiniz...

Halbuki, Türkiye 1990'ların başından beri çocuk işçiliğiyle mücadele ediyor. Devlet kurumları ILO işbirliğiyle başlayan süreci övünerek anlatıyor. Ama yirmi yıldan fazla bir süre geçmesine karşın, 2014 yılında altı yaşındaki bir çocuk çöpten kâğıt toplarken ölebiliyor.

Süslü otellerde, büyük hibelerle yapılan çocuk işçiliğine yüzeysel, eksik ve yanlışlarla yaklaşan, ailenin sosyal haklarından, yoksulluktan, gelir eşitsizliğinden, adaletsizlikten, göçten, işsizlikten ve pek tabii ki tüm bunlara sebep, var olan ekonomik sistemden söz etmeyen bu çalışmaların sonucu, altı yaşındaki Yücel'in çöpten kâğıt toplarken yaşamını kaybetmesi oluyor. Oysa altı yaş, 4+4+4 eğitim sistemiyle ilkokula başlamak için erken olup olmadığı tartışılan bir yaş... Altı yaş insan gelişiminin temelini atıldığı bir yaş... Altı yaşındaki bir çocuğun güvene, sevgiye ihtiyaç duyarken, tek işinin oyun olması gerektiği bir yaş...

Devletin bunca yıldır çocuk işçiliğiyle mücadelesinde eksik ya da yanlış yaptıkları yetmiyormuş gibi, hü-kümet çocuk işçiliğinin önünü açacak başka düzenlemeler yapmaktan da çekinmiyor.

Önce 4+4+4 eğitim sistemi, ardından sanayi bölgelerinde açılan meslek liseleri, sonra da yönetmelikte ya-pılan değişiklikle çocukların ağır işlerde çalıştırılmasının mümkün olabilmesi... Buradan anlıyoruz ki devletin niyeti çocuk işçiliğini ortadan kaldırmak değil, aksine "piyasa"nın istediği elemanı "en ucuz şekilde piyasaya sunmak"...

Evet, piyasa, neoliberal politikalar, var olan küresel ekonomik sistem, dünya düzeni... Çocuk işçiliğinin temel sebepleri... Ama bu durum altı yaşında atık kâğıt toplayan bir çocuğun ölümünde devletin sorumlu-luğunu örtmüyor. Haydi, Yücel'in ölümünde duralım ve bunu olağan bir trafik kazası olarak geçmeyelim. Duralım ve görelim! Devlet "yoksul çocuklara çöp muamelesi yapıyor"...

Treating Children as Garbage

Ezgi Koman

The era we are living in is an era of poverty, armed battles, racism, discrimination, and inequality. While the existing economic system strengthens its centers of power, it also increases poverty, armed battles, racism, discrimination and inequality. Child labor, because of this world order, stands in front of us with all of its destructive might. Child labor... Effective and permanent solutions to this problem can only be produced with the right kinds of questions and the right discussions. But, for a long time now, there has been an uneraseable failure in the reports of humanity.

The situation in Turkey is no different. The one million children in Turkey who are forced to work are from the ages of 6 to 14, and 292 thousand of them are working illegally. Since they work illegally, they work off the record, and are forced to work under the worst of conditions. Some of these children work in agriculture, and some to support their families, just like the six year old named Yücel. You might remember Yücel from a newspaper report: 'On the 9th of January, in Bursa, the six year old Yücel, collecting paper from the garbage with his two brothers, was crushed under a car.'

We must stop here and understand that this accident in Bursa that caused Yücel's death was not just a typical traffic accident. We need to understand, as Eduardo Galeano says, 'how the world treats poor children as garbage'... Please look closer!

Yücel was six years old, and a waste paper worker with his two brothers, aged twelve and sixteen. In order to earn mo-

ney he went out to collect papers from the waste, because his seven-member family's income was merely 20 TL, and because he needed to collect money to attend school... If you had followed them with a camera, you would have seen that they earned barely any money at all, and that it was impossible for them to be protected from dangerous situations... Whereas Turkey is fighting child labor since the 1990's, and as state institutions proudly report that this process started by collaborating with the ILO, now twenty years have passed and a child age six can still die while collecting paper from the garbage.

The studies concerning child labor, presented in fancy hotels that profit from huge donations, approach the topic insufficiently and with mistakes. They fail to mention the social rights of families, the conditions of poverty, income inequality, injustice, migration, joblessness, and definitely the reason for all this—the economic system, which results in the death of Yücel while collecting paper from the waste. The age of six is still being discussed, as to whether it's too young or not, for a child to be enrolled in the 4+4+4 educational system... But the age of six is an age when the foundations are being laid for human development. The age of six is an age, when a child requires trust and love, and a time when his only work should be to play games...

As if it was not enough that the state has been insufficient and inept in fighting child labor, the government is not hesitant in opening new avenues for child labor by backing up different regulations.

First, there is the 4+4+4 educational system, also there are vocational schools in industrial areas, and finally, there are changes in the regulations that enable child labor in heavy jobs. From these motions we realize the state's unwillingness to eliminate child labor. Instead, it offers the 'market' its desired employee 'for the lowest market price'...

Çöp ve Lağım*

Yaşar Çabuklu

Yes, the market, neoliberal policies, the existing global economy, world order... The main reasons for child labor... But this doesn't cover up the responsibility of the state in the death of a six year old boy, who died collecting paper from the waste. Come on, let us stop at the death of Yücel. Let us not pass this up as just a usual traffic accident. Let's stop and see! The state is 'treating poor children as garbage'...

Modern anlamda artık ya da çöp nedir? Toplumsal yeniden üretim ve tüketim sürecinde bir işleve sahip olmayan madde. Modern kapitalizmde ekonomik ve sosyal işlevlerin çeşitlenmesinin yanı sıra, pratik hayatta bir işlevi olmayan etkinlikler dışlandı. Doğrudan üretime yönelik işlevlere sahip olmayanlar işsiz konumuna düştüler. Şehirlerdeki çöp yığınlarının artmasıyla işsizlerin artması bir arada gerçekleşti. Çöpleri karıştıranlar, kutular içinde yatanlar. Hem sokaklarda yaşayanların hem de çöplerin artık bir işlevi kalmamış. Kullanılmış eşya ve insan, her ikisi de tüketilmişler. Toplum hem insana hem eşyaya son bir “şans” tanıyor. Çöp arıtma tesisleri ve ıslah evleri. Kırık camlar tekrar şişe oluyor, suçlular yeniden topluma “kazandırılıyor”. Modern toplum işlevsiz, toplumdışı insanları betimlemek için “pislik”, “çirkef” gibi terimleri kullanıyor. Sanki bu insanları ve eşyayı artık konumuna getiren kendi de-ğilmiş gibi. Kapitalizm “temiz insan, temiz çevre” ideolojisiyle kendi yol açtığı yıkımı örtbas etmeye çalışıyor. “İşsiz güçsüzler” yani serseriler iyi, temiz sağlıklı olanın karşısındaki pis suçlular olarak gösteriliyor.

Öte yandan serserilerle pislik, artık, lağım arasındaki “kader bağı” 19. yüzyıl kanalizasyonlarında da gözlemleyebiliriz. Bu kanalizasyonlar işsiz ve haydut yatağıydı. Toplumdaki bozulma, çürüme, kokuşmuşluk gibi kavramların hepsi çöp ve lağım ile bağlantılıdır. Kapitalizm kirli vicdanını yerin altına hapsetmiştir. Ancak Hugo'nun da dediği gibi pislik aldatıcı değildir. Lağım namuslu bir çamurdur. Çirkefin saklanacak hiçbir şeyi yoktur, çıplaktır. Kapitalizmse, bu kadar açıklığa katlanamaz. Kirli yanını yeraltına tıkar. Lağım insanın baskı altında kalmış “çıplak” yanına benzer. Bu yüzden ki Bec-

kett'in kahramanları bok içinde yüzerler. Bertolucci'nin 1900 filmindeki yaşlı adam artık kamışının kalkmadığı çıplak gerçeğini, ahırda manda bokunun içinde yalınayak gezinirken söyler küçük kıza. Özgürleşme özlemi insanın içindeki "kirli" eğilimlerle beslenir.

Meta dolaşımı ve bokun dolaşımı paralel süreçlerdir. Meta dolaşımının yaygınlaşmaya başladığı 19. yüzyıla kadar gelişkin lağım sistemleri yoktu. Pis sular her evin yanına kazılmış çukurlara akıtılırdı. Ancak 20. yüzyılın başlarından itibaren her evin ayrı bir tuvaleti olabilmiş ve bunlar ortak lağım sistemine bağlanmıştı. Yani modern kapitalizmle birlikte insanların bokları birbirine karışmış, bireyler aynı lağım sistemine sığar olmuşlardır. "Toplumsal vicdan"ın gelişmesiyle (bir temizlenme ve bastırma sürecidir) lağım sisteminin gelişmesi at başı gitmiştir. Klozetin yaygınlaşmasıyla insan, bokunu da zor görebilmektedir. Aynı şekilde çöp bacaları vasıtasıyla çöp de göz önünden uzaklaştırılmıştır. Modern kapitalizm eskinin korku verici, düzensiz lağımını ıslah ederek onları, "temiz ve düzenli" hale getirmiştir. Böylece bok denetim altına alınmıştır, aynı bilinçaltı gibi. Gerçi ara sıra uygarlık hazım bozukluğuna uğramakta, lağımın taşmaktadır. Ya da lağımından çıkan fareler bazı bölgeleri istila etmektedir. Ancak sonunda düzen sağlanmakta yerüstünün asayışı yeraltını da denetim altına almaktadır.

"Toplumsal artıkların", çöplüklerde, izbelerde yaşayanların çevre konusuna toplumsal-ekonomik nimetleri paylaşan bir yurttaş gibi yaklaşımları şüphesiz mümkün değildir. Saf bir doğa yoktur. Kapitalizm tarafından tahrip edilmiş, yağmalanmış baskı altına alınmış bir doğa vardır. Ehlileştirilip uygar yurttaşların tüketimlerine sunulmuş bir doğa vardır. Bu tür bir doğal güzellik toplumun dışında yaşayanlarda acı bir tat uyandıracaktır. Oysa kendi doğasını baskı altına almış ve toplum dışındakilere baskı uygulanmasına rıza gösteren günümüzün vasat bireyi çevre sorununu kendi tüketim alanının ve estetiğinin önündeki pürüzleri yok etmeye yönelik bir temizlik harekâtı olarak görecektir ve sonuçta şehrin çöplerden, serserilerden, gecekondularından alt-kültür mekânlarından "temizlenmesini" destekleyecektir.

Bastırılmış insan doğasının başkaldırması olsa olsa fırtınanın etrafı kasıp kavurduğu ve toplanmayan çöplerin dağ yığınları oluşturduğu günlere denk düşecektir.

*"Çöp ve Lağım" Yaşar Çabuklu'nun Metis Yayınları'ndan çıkan Kovulanin İzi adlı kitabında yer alıyor.

Garbage and Sewage

Yaşar Çabuklu

What is waste or garbage in modern terms? Substance that has no function in the social reproduction and consumption process? Apart from the diversification of economic and social lives in modern capitalism, activities without function have been excluded from daily life practices. People without immediate functions in production become jobless. Waste accumulates in the cities and joblessness increases proportionally. Scavengers, box dwellers, and people living on the street and on waste have no function anymore. They amount to used items and used persons; both are consumed. Society offers the item and the person a last 'chance'. Garbage treatment facilities and rehabilitation homes. Broken glass becomes a bottle again, and victims are 'rehabilitated' into society. Modern society uses terms such as 'scum', and 'infamous' to describe its 'functionless' outcasts. As if it was not the society itself, that has created the waste out of its materials and people, capitalism tries to cover up its own destruction through its ideology of the 'clean person' and 'clean environment'. 'The jobless' or the bum, are pinpointed as filthy criminals against the good, clean and the healthy.

Meanwhile, 'fate correlation' between the scum, the filth, the leftover and the sewer of the nineteenth century sewages, is obvious. These sewages were lairs for bandits. Terms such as deterioration, decay and putrefaction in society are connec-

ted to garbage and sewage. Capitalism imprisoned its guilty conscience underground. But as Hugosays, "filth is not deceiving. Sewage is a virtuous mud. The filthy has nothing to hide, it is naked." But capitalism can't stand such clarity. It tucks its dirty parts underground. The sewage resembles the 'naked' parts of an oppressed personality. That is why Beckett's heroes bathe in shit. The old man in Bertolucci's movie '1900' tells his naked truth to the little girl while promenading with bare feet in buffalo shit: his will won't stand anymore. The desire for liberation feeds from 'dirty' personal tendencies.

Commodity and shit circulation run parallel processes. Until the 19th century, when commodity circulation spread, there was no improved sewage system. Waste-water was poured into pits that were dug next to each house. Only after the beginning of the 20th century did each house gain a separate toilet connected to a common sewer system. With modern capitalism, people's shit got mixed up, as individuals shit in the same sewer. The improvement of 'social conscience' (being a process of cleansing and suppression), and the improvement of the sewer system, ran head to head. With the spread of the toilet seat, people can hardly see their shit. In the same manner, through waste chimneys, garbage is kept out of sight. Modern capitalism has rehabilitated the frightening and unorganized sewer of the older days into 'clean and organized' ones. Thus, shit got under control, as did the subconscious. Civilization faces digestive disorders from time to time, and sewers overflow. Or, some sewer rats infest some areas. Yet, eventually order is achieved: the order of the higher ground controls the underground.

There is no doubt, that 'societal leftovers', or scavengers, cannot approach environmental issues like citizens who share socio-economic riches. There is no pure nature – there is a nature that is destroyed, plundered, and suppressed by capitalism. There is a nature that is tamed, and presented to civilized citizens for their consummation (consumption?). This beautiful nature will, however, leave a bad taste for those who live outside society. The common individual who consents to the suppression of his own, and the outsider's

nature, in turn, supports environmental issues as a cleansing operation against the difficulties of his own area, and the aesthetics of consumption. Thus, the goal of for his or her city is a space 'clean' of waste, bums, slums and sub-culture spaces.

A rebellion of the suppressed human nature will, at the utmost, correspond with the ravaging storm of waste, which has been accumulated and formed by uncollected garbage.

Toplayıcılardan ne istiyoruz biz? (veya)

toplayıcılar bizden ne istiyor?

Sibel Yardımcı

Toplayıcılar, kağıt, karton, kutu, cam, PET şişe ve diğer dönüştürülebilir malzemeleri toplayıp satarak geçinen kişiler.

Peki ya "biz"?

...

Toplayıcıların nasıl bir iş yaptıkları hakkında düşünmeye, söylediklerini dinlemeye, onları çalışırken izlemeye, yazdıklarını okumaya, sanıyorum iki yıl önce başladık. Tanıdıklar ve tanıdıkların tanıdıkları üzerinden bir araya gelmiştik. Toplayıcıların yaşam ve çalışma koşulları konusunda iki ayaklı (izmit'te ve İstanbul'da) bir araştırma yapılacaktı. Anketler hazırlandı, sorular sıralandı. Hangi mahallede kimlerin çalıştığını, kağıdın kilosunun kaçta satıldığını hemencecik öğrendik. Anka-ra'daki toplayıcılar kooperatifleşmeye çalışıyormuş, tanıştık. Konuştuk, söyleştik. Bir baktık ki önümüzden geçen her toplayıcı dikkatimizi çekmeye başlamış, neleri nasıl toplar, sırtında kaç kilo kağıt vardır, bakar olmuşuz.

Yine de kendimizin olmayan bir hayatı anlamak pek kolay değil. "Tarafsızlık" yanılışmasını çoktan bir kenara bırakmıştık ama "anlamak" bile, bütün "veriler" eldeyken bile, cepte sayılmamalı. Bunu bize hatırlatan Anka-ra'daki kağıtçılarla çekilmiş bir filmin bir sahnesi oldu. Belgeseli çeken arkadaş, iki toplayıcı çocukla konuşuyordu. Çocuklar (yanlış hatırlamıyorsam) Güneydoğulu. Belirli bir süre Ankara'da çalıştıktan sonra köye dönüyor, çok zayıf düştükleri için biraz dinleniyor, kilo alıyor, toparlanıyor ve yeniden büyük şehirlere geliyor-

lar. Kameraya da nerede, nasıl, günde kaç saat çalıştıklarını anlatıyorlar. Bir noktada iki çocuktan biri mikrofonu kapıp arkadaşına dönüyor ve şu soruyu soruyor: “Ankara’ya ilk geldiğinde kaç kiloydun, şimdi kaç kilosun?”

Biz aslında biliyoruz, toplayıcıların, özellikle küçük yaştakilerin, toparlanmak için dönem dönem köylerine döndüklerini. Ama işte soruyu bu şekilde sormak bizim aklımıza gelmiyor. Veriler eldeyken bile gelmiyor. Gelemez.

Bu yüzden aslında toplayıcılar kendi sorularını sorup kendi cevaplarını verebilsinler istiyoruz.

Bir ay kadar önce bizi bir haber programına konuk etmek istediler: “toplayıcılar” konusunda bir dosya hazırlanmış. Bize doğru gelmedi. Biz toplayıcılar konusunda çalışan “uzmanlar” olmak istemezdik, mikrofon bize değil onlara uzatılmıyordu.

Üstelik ciddi bir endişemiz vardı: televizyonda toplayıcılardan bahsetmek, yaptıkları işe dikkat çekmek işlerini zorlaştırabilirdi. Kolluk kuvvetleri zaten birçok yerde toplayıcıların çalışmalarını engellemek için ellerinden geleni yaparken, konuyu televizyonda gündeme getirmek, onları açık bir hedef haline getirmek olabiliyordu. Aynı endişeyi hala taşıyoruz. Ankara’daki toplayıcıların arabalarının ellerinden alındığını, depoların yıkıldığını biliyoruz. İstanbul için Ambalaj Atıkları Yönetim Planı toplayıcılara “karşı” alınacak önlemleri açıkça sıralıyor: çalışmalarını engelleyecek “sokak timleri”, vatandaşların onları ihbar etmesine yönelik bir “alo ihbar” hattı!

Biz istiyoruz ki böyle önlemler yazılamaz ve söylenemez olsun. Kimse kimseyi yapmayı seçtiği veya yapmak zorunda kaldığı iş için ihbar etmesin, edemesin. Toplayıcılar yalnızca “Çingene” veya “Kürt” zannedilmesin, çirkin bir kolaycılık ve samimiyetsiz bir nezaketle “esmer” vatandaş başlığı altında damgalanmasın, “esmer”lik hemencecik yaptıkları işe yakıştırılan “pis”likle harmanlanmasın.

Televizyon maceramızın devamını da aktarmak isterim. Haber programının davetini reddettiğimizde, onlara Ankara’dan ta-

nıdığımız toplayıcıları çağırma önerdik. Ankara’daki arkadaşlar, atık işçileri kooperatifi kurmaya çalışıyor, bu amaçla eylemler düzenliyor, zaten seslerini duyurmak istiyorlardı. Çekinmeden konuşa-bilirlerdi. Kendi kararları olurdu. Kendi sesleri.

Oysa biz istiyoruz ki toplayıcılar küçük, önemsiz, görünmez hissetmesinler. Yazsınlar, çizsinler, söylesinler. Siyahi’nin bir sonraki sayısında toplayıcılar söyleşsin örneğin. Biz de onları görelim, duyalım. Kendi tarifıyla “kağıt işçisi Kadir”e kulak verelim. Bir gün çöpü karıştırırken üst katlardan birisi torbadaki çöpünü Kadir’in kafasına atmış. “Göre göre, görmemiştir demeyin,” diyor Kadir “BİZ DAHA GÖRÜLMEYECEK KADAR KÜÇÜLMEDİK”. Büyük harfler Kadir’e ait, benim değil, geri dönüşüm işçileri gazetesini Katık için yazmış.

Son bir parantez: Toplayıcılar bizden ne ister peki? Bugüne kadar konuştuklarımız içinde, kimse bizden bir şey istemedi açıkçası. Ne yapabiliriz, nasıl yapmalıyız, sorularına dolanan biz olduk. Dinlemiş, duymuş olmanın yüküyle doğrusunu nasıl yaparız kaygısı arasında sıkıştık. Çözüm mü? Şimdilik yazmaya devam.

Siyahi Dergisi - Yaz 2007

What do we want from collectors?

(or) what do collectors want from us?

Sibel Yardımcı

Collectors are people, who collect paper, cardboards, boxes, glass, plastic bottles and other recyclables, and who make a living by selling these materials.

What about 'us'? And, who are 'we'?

.....

I believe that we have started two years ago, to ponder on what kind of work the collectors do, to listen to them, to watch them work, and while reading what they write. We met through friends and friends' friends. A two-legged research (in İzmit and İstanbul) was planned regarding the collectors' lives and their working conditions. Surveys were prepared, and questions were listed. We immediately found out who lived in which districts, and for how much a kilogram of paper was sold. The collectors of Ankara were trying to form a cooperative. We met them. We talked, and discussed issues. After a point, we realized that each collector passing us captured our attention, and we observed how and what they collected, and how much weight they carried on their shoulders. Still, it is difficult to understand a life that is not our own. Although we had put the 'objectivity' illusion aside long before, even while having all 'data' available, our 'understanding' was not to be regarded as if in the pocket. What reminded us of this was a scene from a movie with the collectors of Ankara. The colleague shooting the documentary was talking to two kids. The kids were from the Southeast (if I'm not mistaken). After working for some time in Ankara, they go back to the village, and feeling weak, they rest awhile, gain weight, recover and return to big cities. They tell the cameras where, how and how many hours they work in a day. At one point, one of the two kids takes the microphone, turns to his friend and asks: 'How much did you weigh, when you arrived in Ankara and how much do you weigh now?'

We actually know that, collectors, especially the young ones, return to their villages from time to time to recover. Yet, asking in that manner does not cross our minds. Even if the data is in our hands, it cannot cross our minds.

For this reason, we want the collectors to ask their own questions and to answer them.

They wanted to invite us to a news program a month ago: a file on 'collectors' was being prepared. It seemed wrong to us. We didn't want to become 'experts' working on collectors; the microphone should have been passed to them, not to us.

Besides, we had a serious concern: talking about collectors on television, and raising awareness for their jobs could have burdened their work. While law enforcement officers were already trying their best to impede the work of collectors, raising the issue on television could turn them into an open target. We still carry the same concern. We know that the trolleys of the collectors have been confiscated and their depots burned. The Packaging Waste Management Plan of İstanbul lists measurements 'against' collectors: 'Street Teams' that hinder their work, and a 'Denunciation Hotline' to enable reports by citizens!

Our desire is that such measurements were not possible to be written about, nor spoken of; that nobody should or could denounce the other for the job they had to practice; and, that the collectors were not being mistaken for 'Gypsies' or 'Kurds', not being labeled by an insincere, ugly and simplistic 'courtesy' such as the label of 'dark' citizen, for 'darkness' is easily blended with the 'dirty' job they do.

I would also like to explain the rest of the TV adventure. When we rejected the invitation by the news program, we suggested that they could invite the collectors we knew from Ankara. We explained that our friends in Ankara were trying to form a waste laborer's cooperative, and that they had prepared actions and wanted their voices to be heard. They could

have spoken out without hesitation. It would have been their decision, and their own voice.

Whereas we want the collectors not to be perceived as little, unimportant, or invisible, we allow them to write, draw, and speak. They may discuss these topics, for example, in the next issue of Siyahi.

Let us watch them, and listen to them. In his own words, let us lend an ear to the ‘paper worker Kadir’. One day, while Kadir was going through waste, somebody from the upper floor threw their garbage onto him. ‘It was deliberate, don’t tell me it wasn’t’ says Kadir, ‘we didn’t shrink to a size where they can’t see us, yet’. The capital letters belong to Kadir, they are not mine; he is a writer for KATIK – the newspaper for recycling workers.

A last parenthesis: What do the collectors want from us, then? From the ones we talked to, nobody wanted anything from us. We were the ones caught in questions about what can we do, and how can we do it. Having listened and heard, we were squeezed by concerns over doing what is right. The solution? For now, to write on...

Siyahi Magazine - Summer 2007

Bir Geri Dönüş: “Ağır u Govend/Ateş ve Düşün:

Zorunlu Göçten Kimlik Mücadelesine Hakkarili

Kağıtçılar” Sergisi Forum İzlenimleri

Oktay İnce

“Hakkari’yi anlatır mısınız veya orada can güvenliğiniz var mı” diye soran amcamın “çoğunluk”u temsil ettiğini söylemek mümkünken, “Kadınlar ne yaşadılar, çöp topladılar mı, çocuklar okula gidebildi mi, psikolojileri nasıldı” sorusunun içerdiği kadın duyarlılığının, Faysal’da bir karşılığı olmadığını görmek zor değil. O, konuyu, “Altı tane kızım var okutmak istiyorum ama okutamıyorum çünkü kazandığımız yetmiyor,” diye bağlar, çıkar işin içinden. Aslında herkesin zihni başka şeylerle meşgul.

“Sosyal çalışmacı, belgeselci ve ekolojistler, hatta sosyalistler geliyorlar sizlerle çalışma yapmaya. Ne ifade ediyor bütün bunlar sizler için?” diye soran arkadaşın, Fehmi’den, “Onlar bizi asimile etmek istiyorlar,” cevabını beklemediği açık. Aldığı rol itibarıyla Fehmi, soruların politik olanlarına muhatap görünüyor.

“Hakkarililerin kağıt işine bulaşmaları nasıl olmuş, neden topluca bu işe karar vermişler?” sorusundaki ‘bulaşma’ sözcüğünde, zaten kağıtçılığın Kürtler için ancak mecburen bulaşılacak bir pislik olduğu fikri saklıyken, bir sonraki, “Bu işi yapmalarının psikolojik yansımaları nasıl oldu, gururlarına dokundu mu, sa-dece iş olarak mı baktılar?” sorusu konuyu biraz daha açtı gibi. Zira bu “gurur” meselesi önemli. Kentte, yabancının bakışından gocunacak bir şeyi olmayan kağıtçıla-

ra, Hakkari’de, Van’da kalıp çöp işine bulaş-mayan akrabalarının, Ankara’dakileri “zengin”, kendilerini “gururlu” saymaları dokunuyor gördüğüm kadarıyla.

“Kentte kalıp çöpe devam mı yoksa memlekete döneyim arzusu mu ağır basıyor?” sorusunu, yine onlar namına cevaplayacak olsam, “Neredeyse kalmalarını isteyen yok,” derdim. Onların iyiliğini isteyenler de, kötülüğü isteyenler de dostları da düşmanları da köye dönsünler istiyor, dönmekte gözleri olmadığını bile bile. “Çav nina.”

“Sizden önceki kağıt toplayıcılarıyla ilişkiniz nasıl oldu?” sorusu, ezilenlerin ezen olamayacağını düşünecek kadar safça bir yerden gelmiyor elbette. Biliniyor ki Kotranıslılar çöp işine başlamak için Ankara’nın göbeğine indiklerinde, o göbeği yıllardır kaşıyan Çinçinli toplayıcılara yol göründü.

“Kürtçe konuşabilirsiniz, çeviririz,” önerisi pek karşılık bulmadı, zira topluluk, kamusal ortamlarda konunun “geçim meselesi” olmaktan çıkarılıp Kürt meselesi merkezli tartışılmasından memnunluk duymuyor genellikle. Bu durum Kürtlüğü bir mesele olarak görmemelerinden değil. Orada, kimin dilinden konuşulacağı apaçık bir iletişim meselesi olarak ortada duruyordu onlar için. Hitabeden konumunda olduklarından, iletişim dilinin kestirme ve anlaşılır olma sorumluluğunu üstlerine alıp, o dili az da bilseler, dertlerini anlatmak için dinleyene kendi dilinde hitap etmeyi tercih ederek, mesajlarını çevirmene emanet etmekten kaçındılar sanki. Her kelimenin Kürtçeden dolaşarak, “yeşil kart meselesi”nin Kürt meselesine bandırılarak dillendirilmesinin huzursuzluğunu doğrusu kulağıma fısıldadılar. “Bizimki öncelikle geçim derdi abi...”

“Orada, Hakkari’de yaşadığınız özgürlük hissinin bir devamı olarak görülebilir mi sizin yaptığınız çöp işi?” diye soran arkadaşın, sorusunu anlaşılır kılmak için iki dilde açıklama yapmak zorunda kalması, “serbestlik” sözcüğünün karşılayabileceği durumu “özgürlük” gibi varoluşsal bir kavramla ifade etmiş olmasıydı.

Zorunlu mesaide ücretli köle olmaktansa, sokağın sunduğu serbesti ve sürprizlerle yaşamayı tercih etmek olarak özetlenebilecek olan tespitleri yerindeydi bence. Gerek belediyenin gerekse sivil organizasyonların birçok “kurtarma” projesinin mahallede dumur olmasının sebeplerinden en önemlisi, bu “serbestlik”in yiti-rilmek istenmemesiydi. İstemediği zaman işe çıkmayabilir, kendinin patronu, çok çalışırsa, çok toplayıp çok kazanabilir vs...

Evet, Ankara’nın Hakkari kağıtçılarıyla, İstanbullu merak edenleri arasında nasıl bir dil kurulacağı da bizim meraklarımız arasındaydı. Bilirsiniz sorduklarımız zihnimizde zaten bir cevabı olan sorulardır ya test etmek isteriz ya da kendi cevabımızı dillendirmeye aracılık etsin arzusuyla sorarız. Çok azı meraktandır, çok azı gerçekten başka hayatlar hakkında yeni bir şey öğrenme merakından.

Çünkü sorduğun soru karşındakini ne olarak gördüğünün göstergesidir, soru sorarken “sen” dersin, “şusun”. Hey kağıtçı, Kürt, atık kağıt işçisi, geri dönüşüm emekçisi, sade suya erkek haşlaması. Soru sormak bir kimlik politikası gütmek, karşındakini “bir kimse” varsaymaktır.

O kadar çok eser onlar namına konuşuyor ki eserler konuş-tukça artan bir merak var gerçek kişilere, alın size kağıtçılar, gerçek kişiler, hadi bakalım nasıl bir dil tutturacaksınız karşılarında? Bir dil tutturabilecek mi-siniz ya da; tam da dediklerini onların kastettiği manada anlayıp, ona göre sorular üretebilecek misiniz? Sorulara bakalım. Baktık işte yukarıda...

Hiçbir soru sormadan onların hayatına karışmanın, nasıl yaşadıklarını doğrudan yerinde görmenin en iyi yol olduğunu hep akılda tutarak, şimdi şu salonda esas olarak, onların bizzat yaşadıkları hayatı nasıl dile döktükleri üzerine bir izlenim sahibi olabiliriz. Yaşadıkları hayatı nasıl gördüklerine ilişkin bir fikirleri olduğunu varsayarak. Ulus, “Halka kendisi hakkında soru sormayınız,” gibi bir şey söylemişti, “sadece kana-atler edinebilirsiniz”...

O dinleyici/izleyicinin oradaki ikinci muhatabı işte, elinde kamerayla ya da kalemle, sosyopolitik projesiyle, hiç içlerinden eksik etmedikleri iyi niyetleriyle, kağıtçıların hayatlarına karışan “aracılar”dı. “Kim neyin aracısıdır?” temel sorularımızdan birisi. “Ben, kameralı adam, onların görünürlüğüne, belirli bir bakış açısı-ndan algılanabilirliklerine aracıyım,” desem, bir problem yok belki, ya tersiyse? Onlar benim, sanatımın, politik fikirlerimin, sosyal çalışmamın, akademik kariyerimin, kendimin daha çok daha çok görünürlüğümün “aracı”ysalar? Tıpkı, sorularımızın aslında söylemek için yanıp tutuştuğumuz cevaplarımıza aracılık etmesi gibi...

Kağıtçıların sergi açılışına katılımı, bir problem olarak “görünürlük”...

Onların kamera karşısındaki tutumu daima belli bir kaygıyı içerdi. Aslında onlar Ankara’da “kamu” tara-fından çok da fazla hissedilmeden, mümkünse görülmeden Ankara gecelerine süzülme, bir hayalet gibi gündüz kaybolup gece kağıtçıları toplamak, bir kaza bela olmadan işlerini sürdürmek isterlerdi. Boyalı ba-sının manipüle edilmiş haberlerine konu olmak en tedirgin oldukları şeydi ki doğal olarak kendi ellerinde olmayan her kameraya aynı kuşkuyla yaklaşırlardı.

İyi niyetli sol sosyal politik çalışma alanından gelenlere uzak durma gerekçeleri, tamamıyla, tam da gelenlerin niyetlerinin tersine, bu çalışmaların temel hedeflerinden birinin onların görünürlüklerini arttırması kaygısı. Çünkü bu görünürlük, kamu, yani devlet ve toplum katında arttıkça, dikkatler üzerlerine çekildikçe, kontrolün artması, Türk topluluğunun şimşeklerini üzerlerine çekme, şikayet mekanizmasının işlemesi ve devlet baskısını arttıran unsurlar olarak işlemesi demek.

Yani bizler, belgeselciler, özgür basın, sosyal araştırmacı ve çalışmacılar, ekolojistler, politik örgütlenmeciler, toplum-da onlarla ilgili bir farkındalık yaratmanın, ondan önce onlar için bir “görünürlük” yaratmanın onların faydasına olduğunu düşünür ve sınırları zorlarız. Duyurulu etkinlikler, basından inmeyen projelerimiz, örgütlemelerimizin kapısına dayandığı devlet, davul çalar tellal çağırır, “Burda kağıtçılar vaaar, hey

millet duyduk duymadık demeyiin, durumlar şöyle kötü böyle kötü.” Kamera onların devlet ve toplum katında görünürlüklerini arttırmadığı sürece daha az tedirgin ediciydi.

Kağıtçılara gösterebileceğiniz en kötü film kendileri hakkında yapılmış bir belgeseldir. Görünür olmamanın verdiği avantaj belli bir sınırdan sonra dezavantaja dönüşür. Artık elde olan ya da olmayan nedenlerle görünür, deşifre olmuşsun. Mahalleli belediyenin, vilayetin kapısını aşındırmaya başlamış. Veya ITC gibi ak-baba şirketler ve belediye sana bir düzen vermek istemektedir, “sırtında sopa” uygulamaları dönemi başla-mıştır. O andan itibaren dayak yiyip susmanın bu baskıyı arttıracaklarını, görünürlüğün hakkını verip daha fazla görünür olunmadan bu baskıdan kurtulamayacaklarını, komalık edilip kaldırımlara atıldıkları kaçınıcı saldırıdan sonra anladılar. İşte o bütün kameralar ve sivil organizasyonlara o zaman, giriş daha serbest oldu kağıtçı açısından. İlk defa İHD Ankara’yla, bir saldırı sonrası, Çankaya Belediyesi önünde ortak basın açıklaması yaptıklarında yıl 2008’di.

Belgesel görüntülerinin bir sergiye malzeme edilmesi, bu görüntülerin bir belgesel film halinde izlenmesinden farklı olarak bize nasıl bir deneyim sunabilir? Biz yani işi gösterenler ve görenler.

Filmde sekanslar belirli bir kurgu konsepti içinde zamana yayılırken, sergide mekana yayılır, her birinin kendi içinde yayıldıkları bir zaman aralığı vardır. Sergideki videolarda zaman yavaş akar, bu yalnızca film zamanı değil olay zamanıdır da; filmde beş dakika almış bir sekans, Agir (Ateş) mesela, altmış dakikalık bir video olarak önünüzde, ekranı doldurur.

Mevzunun en önemlisi değilse de önemlisi sanırım izlenme rejimiyle ilgili. Belgeseli baştan sona kıpırtısız izlediğimizde bir öykü geçmiştir içimizden, görüntüler belirli bir hat üzerinden dizilmiş, ritmi, temposu hızlanıp yavaşlayarak izleyen kalp atışlarında belli bozukluklar yaratmış ya da tamammış, “son” yazmış, ışıklar açılmış. Velhasıl bir bütünlük içinde sunulmuş bu dizge belgesel film olarak, görüntüler merkezi bir fikir etrafında dizilmiş, eksenden kaymasına pek de izin verilmemiş,

yoldan çıkılıp fantezi yapıldıysa da yol gözden irak tutulmamış, tekrar dönülmüş.

Aynı görüntüleri farklı ekranlardan aynı anda dönecek şekilde parçalayarak bir sergi halinde sunmanın izleme rejimi, bu rejimin oluşturacağı etkileşme süreci nasıl işleyebilir? Burada aslında montaj her bir videonun karşısında 3-5 dakikasını geçireceğini varsaydığımız izleyicinin kafasında, kapıdan çıkarken oluşur. Görüntüleri belgesel film olarak izleyen kişi kafasında montajla çıkmaz, bir montajın etkileriyle çıkar. Görüntüleri o montaj bütünlüğü içinde izlemeyen, izleme sırası ve her ekranın başında kalış süreci kendisine bağlı olan video sergi izleyicisi, içine aldığı bu parçalı etkilerle, montajı kendi zihninde yapar.

Kavram oluşturur ama bu sinematografik değil, tümüyle ilişkisel, etkileşimseldir. Eğer sergiyi farklı zamanlarda yeniden izlemeye gelirse, muhtemelen her videonun karşısında daha önce belki de izlemediği bir bölümü izleyecek ve kafasındaki önceden kalan montaja devam edecektir. Böylece sergi ham görüntülerden de olsa, izleyici zihnen daha aktif olacaktır.

Eğer yapılabildiyse, izleyici sergi alanına doğrudan bir atmosferin içine çağrılacaktır. Sinemada belgesel izlemekten farklı bir atmosfer bu, zira mesela sesler her yerden gelebilir, aynı anda, gezi boyunca farklı seslerin tınısı artar, eksilir, başka bir videonun sesi karşısında durduğu videonun sesine karışır, 'montaj etki' devam eder. İzleyici gezmekte, oturmakta, oyalanmakta serbesttir. Eee, serbestse ne olmuş?.. Geçelim. Muhtemelen hiçbir video, çok kısa olup sürekli kendini tekrar etmiyorsa sonuna kadar izlenmeyecek, hep bir eksik izlemeye karşısından ayrılacaktır. Bir kere daha izleme ihtiyacı duyulabilecek bir şey, bir filme göre izlenip tamamlanamamışlık duygusu yaratacaktır. Bir videonun önünden ikinci kez geçerken izlenmediği bir bölümle karşılaşan kişi, üç dakikasını da burada kaybettikten sonra... Bunlar hep laf, esasa girelim...

22 Nisan 2012

A return: 'Agir u Govend/ Fire and Wedding:

The Paper Collectors of Hakkari - From forced migration to identity struggle' Impressions of the

Exhibition Forum

Oktay İnce

The struggle for existence of the paper collectors of Ankara between 2001-2012, mainly coming from Hakkari, has led to a video-exhibition at Depo (March 18-22, 2012). The forum held at the exhibition opening included the collectors from Ankara. What you will read below will provide impressions of the process of creating the exhibition up until its opening, as perceived by one of its creators, Oktay İnce. The video 'Agir u Govend', what we consider as the starting point of 'Istanbul's Leftovers', questions the path that leads from convictions to images by complicating the relationship between the one who is recording and the one who is being recorded, the one asking and the one answering.

While we can say that the following question represents concerns by the 'majority' of paper collectors: 'Can you tell me about Hakkari, and if your lives are safe there?', it is easy to see that, in the character of Faysal, for example, there is nothing commensurate with women's sentiments. For Faysal, he can avoid the question: 'What did women go through, did they collect garbage, did children go to school, how was their psychological condition?' by explaining; "I have six daughters, whom I want to send to school but I can't because my income is insufficient" In daily life, everyone's mind is preoccupied with other things.

It is clear that if your friend asks you: “Social workers, documentarists and ecologists, even socialists come to work with you, what does this mean to you?” Fehmi’s answer is unexpected: “They want to assimilate us.” In the role Fehmi plays, he is an interlocutor for political questions.

Consider the phrase ‘got caught’ in the following question: ‘How did the people from Hakkari get caught by the paper business and why did they decide to get caught collectively?’ The idea is brought forth that paper collecting could only be a filthy job that Kurds get caught with. The later question seemed to unfold the issue a little more: “What were the psychological reflections regarding the job, was their pride hurt, did they regard it merely a job?”. The issue of ‘pride’ is important. While in the city, paper collectors take no offense to the gaze of strangers, from my observations, what is insulting for them seems to be the attitude of their relatives (who stayed behind in Hakkari and Van and who did not get caught in the paper business) who regard the ones in Ankara as if they are ‘rich’ and ‘proud’.

If I may speak for them again, in answering the question: “Which feeling is stronger to stay in the city and collect garbage, or to return to your home town?” their response, as seen in the video, is typically that ‘no one wants them to stay’. Some want the best for them, some want the worst, both friends or enemies want them to return to their villages knowing they have no intent to return. ‘Çav nina’.

With the question: “How was your relationship with the paper collectors before?” we are not thinking so naïvely that the oppressed could never be the oppressors themselves. In fact, it is known that when people from Kotranis entered the heart of Ankara in order to collect waste, the collectors from Çiçin, who had been working at these locations had to hit the road. The proposal ‘Speak Kurdish, we can translate’, did not resonate, since the community is not pleased with public around discussions that tend to transform the talks from ‘matters of livelihood’, to the Kurdish issue. This is not because they perceive Kurdish was not an issue. The language used was

an evident communication matter for them. Since they were the ones who were addressing, they took the responsibility in making the language of communication short and simple, even though knowing little of the language, they preferred to address their issues to the listener in the listener’s own language, and did not prefer to entrust a translator to deliver their message. Frankly, they whispered into my ear that they felt uneasy with perambulating Kurdish words, dipping into the issue of ‘the green card’ and then back to the Kurdish issue again. ‘Our prior issue is livelihood, brother...’

One participant offered an explain to the following question: ‘Can the waste collecting job that you’re doing be seen as an extension of the feeling of freedom you lived in Hakkari?’ As explained in both languages, what resulted is the fact that ‘freedom’ as an existential concept had to be translated as ‘go as you please/independence’.

I found that observations on the preference for independence, and regarding surprises on the streets, as compared to the enslaving sense of mandatory working hours a relevant issue. The reasons for the atrophy of the ‘rescue’ projects held by the municipality and civil organizations was in their desire to stick with this ‘independence’. You could choose not to work, for example, and to be your own master, if you worked hard, you collected more, thus earned more etc.

Yes, the dialogue between the paper collectors from Hakkari living in Ankara and the curious minded from Istanbul was what we were interested in. You know, the questions we ask have already been answered in our minds—either we test them, or use them as a means of mediation, a desire to articulate our own answers. Only a few questions are out of curiosity, few are to really learn new things about other people’s lives.

The questions you ask are an indicator on how you perceive the other, for example, while asking, you are also making a qualification that ‘you are this’. Hey paper collector, Kurd, waste paper worker, recycle laborer, lip service man of straw.

So many works talk about them, and while the works speak, the curiosity grows larger. Here are the paper workers, real people, go on, let's see how you articulate yourself in front of them. Will you be able to articulate yourself or, will you be able to understand the meaning of what they say and produce and questions related to that? Let's look at those questions. Well, we have looked at them above.

Without asking a question and interfering with their lives, and while keeping in mind that the best way is to observe on site, under what conditions they live in, now, in this room, we can get an impression on how they articulate themselves on the very life they live, assuming that they are able to explain how they perceive their lives. Ulus Baker said something like 'don't ask the people questions of themselves, you will only receive convictions'.

The listener/spectator, the second interlocutor, with his/her camera or pen, with their socio-politic project, with their good intentions that never leave their spirit—they are the 'mediators' who intervened in the lives of the paper collectors. But, 'who mediates what?' is one of our main questions. There may be a problem when I declare, "I, the man with the camera, am the mediator to the subjects' visibility, to their perception from a certain vantage point", What if the opposite is true? What if they are the ones rather, who are 'mediator' to my art, my political views, my social work, my academic career, myself? Just like the mediation of our questions to the things we actually burn to say with our answers...

The participation of paper workers at the exhibition opening, and their 'visibility', is an issue...

Their confrontation with the camera always carries a certain amount of concern. In reality, they wanted to remain unrecognized by the public of Ankara, if possible, float unseen through the nights of Ankara, like a ghost, disappear in the day and collect their paper in the night, doing their job while avoiding any further trouble. Becoming subjects of the manipulated, colored media, agitated them, naturally, a concern

for any camera that was not in their own hands.

The reason for their distance from good-willed, leftist, socio-politic researchers, and despite those researchers' good intentions, was completely due to their concerns for increased visibility as a main aim of those studies. For the increase of visibility within the public sphere, also amounts to visibility within the state and the society at large, and by raising the awareness of waste collectors, it raises control over them, by attracting the lightning of the Turkish society—inevitably, the mechanisms of complaint and means of state pressure would increasingly work against them.

For example, oftentimes those who are documentarians, free press workers, social researchers, ecologists, political organizers, etc., think that by creating an awareness of waste workers, a kind of 'visibility' is created in their interest, ultimately pushing the boundaries. Events are announced, for example, with our projects that occupy the press, our organizations that pound on the gates of the state, while drumming and shouting 'ladies and gentleman, listen up, here they are, the paper workers... and their situation is so bad as this or that...' But before the camera increased their visibility, the situation may be of lesser concern.

The worst movie you can show to a paper collector is a documentary about them. The advantage of invisibility becomes, after a certain limit, a disadvantage. Now, with or without intension, you become visible, you become deciphered. The people of your district gnaw through the doors of your municipality and province. Or, vulture companies such as ITC and the municipality desire to put you in order, with an era of 'beating the club on your back' now starting. After being beaten into coma and tossed back onto the street, who knows how many times, only then, did waste collectors realize that remaining silent to the beating would increase the oppression, and only they could free themselves by becoming more visible. It was in 2008, when the first time paper collectors cooperated with Human Rights Association-Ankara, after such an attack, in a press release in front of the Municipality

of Cankaya.

What experience can we gain from subjecting the documentary frames to an exhibition, and as a different experience from watching the pictures of the documentary? Meaning us, the presenters and the spectators.

While the sequences in the movie - following an editorial concept - are spread in time, and, within the exhibition, they are extended in space, each one of them also extends within a certain time period. Time flows slowly in the videos of the exhibition, not only being in 'real' film-time but as an occurrence in itself. A single 5 minute video sequence from the film, 'Agir (Fire)' for instance, fills the screen in front of the viewer as a 60 minute video.

Not being the most important subject, yet one of priority, is the viewing regime. Having watched the documentary motionless narrative unfolds with images arranged in a certain timeline. It has a rhythm, and its tempo rises and falls, which creates an ordering of the viewer's heartbeat or... it is ok, 'the end' it said, lights turned on. In short, this documentary movie moves with its frames arranged on a central concept, and not much is allowed to slip from its axis. Even if diverted from its track, the track is not lost from eyesight, and eventually returned to.

What kind of interaction process is created with this viewing regime, splitting the same images into different screens and rolling simultaneously in an exhibition? Calculating that the visitor spends 3 to 5 minutes in front of each video, the mounting happens at the exit. A person watching the images as a documentary movie doesn't go out with a mounting, he/she goes out with the effects of a mounting. The video-exhibition visitor, who doesn't view the images within what is integrally mounted, to whom the order of viewing, and the time spent in front of each screen depending on him/her, creates a mounting in his/her mind taking in these fragmented bits of efficacies.

Concepts evolve, but not visual (filmic) ones, but totally relational, interactive ones. If revisited at different times, he/she probably watches unseen parts in front of each video and will continue mounting to the remaining one, thus activating the mind of the viewer more, although the exhibition only comprises raw images.

If successful, the visitor is asked to join an immediate atmosphere in the exhibition hall. This is a different atmosphere than when watching a documentary in the movie theater, since sounds can appear from all directions, simultaneously, and during the journey the amplitude of different voices rise and fall, the voice of the video in front can intermingle with another one, 'the mounting effect' can continue. The visitor is free to wander, sit, linger. So what if he's free? Let's proceed... It is unlikely here, that a short and constantly repeating video will be watched until its end; the screen will always be left with missing parts, and an urge to review. Compared to a movie, the short video will create a feeling of incompleteness. A visitor passing by a video for a second time and discovering an unseen part, this time loses 3 more minutes... These are all words, let's get to the essence...

April, 22, 2012

Duygular Sosyolojisi*

Ulus Baker

Sosyoloji ve genel olarak sosyal bilimler, özellikle akademik evrimleri boyunca gittikçe bir “kanaatler sosyolojisi” karakteri kazanmaya meylettiler. Yani aslında en değişken toplumsal olgulardan olan kanaatlerin bir koleksiyonu, bir filtrelenmesi ve bir özetlenmesi olarak kendi pratiklerini biçimlendirdiler. Bu durum genel olarak beşeri bilimleri, önemli bir epistemolojik problemle karşı karşıya bırakmaktadır: kanaatlerin kanaati olmak ya da daha doğrusu kanaatlerle bilgi arasındaki en klasik ayrım karşısında, birincisine yönelmek. Böylece en azından olağan bilim olarak sosyoloji bir enformasyon ya da “bilme” türü olmaktan çok, insanlara kendi dünyaları, yaşamları ve amaçları, istekleri ve ihtiyaçları konusunda ne düşündüklerini soran bir araştırma teknolojisi olarak kendini sınırlandırma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Oysa gazeteciliğin ve genel olarak enformasyon medyasının, giderek devletin istihbarat aygıtlarının bu pratiği çok daha yetkin ve edimsel bir tarzda yürütebileceği rahatlıkla söylenebilir.

Kanaatler sosyolojisi adını verdiğimiz bu eğilimin karşısına “duygular sosyolojisi” dediğimiz bir öneriyle çıkmayı planlıyoruz. Walter Benjamin gibi birisinin ya da Georg Simmel’in düşünce ve “aydınlanma/aydınlatma” ritimlerini paylaşmayı umabilecek, özellikle toplumsal tipleri birtakım afektif (duygusal) var olma halleriyle açığa çıkarmaya çalışacak bir sosyal bilim günümüzde hangi koşullarda mümkündür ve hangi türden saiklerle inşa edilebilir? Günümüzün olağan akademik ortamında sosyal bilimler esas olarak şu soruyu ortaya atmanın ötesine pek geçemiyorlar: insanlara yöneltilen kanaat soruları (pozitivizm ve düz ampirisizm), metinlere yöneltilen sorgulamalar (hermenötik ve dekonstrüksiyon) ya da değiş-

mez unsurların yapılarının (sözelimi zihinsel yapıların) araştırılması ve kurucu unsurlarının değişmezler halinde tespiti (yapısalcılık ve işlevselcilik). Daha da ilginç esas işlevinin “düşünceyi dürtmek” olduğuna inandığımız felsefenin de bu yola kolayca girmiş olması ve sosyal bilimlere bir “kanaatler epistemolojisi” kazandırmak üzere normatif eksenler üzerinde hareket etmeye başlamasıdır: Habermas ve onun “iletişim faaliyeti teorisi” bunun en iyi örneklerinden biridir.

Günümüzde kanaatlerin “düşüncelerden” daha değerli olmaya başladığı açık: Düşünce bir insan faaliyeti olarak kabul görmeye Descartes’ın Cogito’suyla başladı. Yani Platonik ideaların bizdeki soluk yansıması değildi artık; bizzat bireysel, kişisel insan faaliyetiydi ve bu faaliyet engellenebiliyordu. Kartezyen imajı altında “düşünmek” bu yüzden artık haklarını ve özgürlüklerini talep edebilecekti. Ama aynı “hukuki edim” sayesinde kanaatler de yani eskilerin bilgi (episteme) karşısında aşağı veya geçici gördükleri “doxa” da özgürlük taleplerini ileri sürebilir hale gelmiştir. Yine de artık Marx’ın, “Bir halkın, bir çağın ya da bir uygarlığın ne olduğunu anlamak için ona kendisi hakkında ne düşündüğünü sormayız” türünden bir önermesinden oldukça uzaklaşmış bir haldeyiz. Dinsel akımlar bile kendilerini olsa olsa “kanaatler arasında bir kanaat” olarak sunmaya meylediyorlar ve zaten modernlik dediğimiz şeyin temel karakteristiği de kanaatlerin ve görüş bildirimlerinin aşırı bir önem kazanmasından başka bir şey değildir. Eskiden kendisini “hakikat” olarak sunan bir söylem şimdi artık kanaatler arasında yarışım sürdürmeye çalışan bir kanaat haline geliyor.

Marx’ın yukarıda andığımız sözünden bu yana ne olup bitti? Her şeyden önce kanaatler, duygular arasında birer duygu olmayı bırakarak, nihai bilişsel unsurlar olarak kabul edilmeye başladılar. Modern toplumun en demokratik kıstası kanaatlerin doğru tasnifi ve birbirleriyle yarıştırlarak bazı politik, ekonomik, kültürel faaliyetlerin normatifiğe kavuşturulmasıdır. Kamuoyu araştırmalarıyla demokratik seçimler arasındaki farkın ya da mesafenin ortadan kalkması bunun delillerinden yalnızca biridir. Konumuz açısından önemli olduğunu düşündüğüm bir nokta bu durumun sosyal bilim araştırmalarında

artık genel geçer bir hale gelmiş olmasıdır. Kanaatlerin kararsız olma, kolay ya da zor ama yine de “değişebilir” ve dolaşısıyla “manipüle edilebilir” olma özelliği onları, “düşünme” adını verebileceğimiz insan faaliyetinden doğa bakımından farklı kılmaktadır. Kanaatlerin eksenine yerleştikleri ölçüde sosyal bilimler düşünmekten çok, kanaatlerin kanaati olmakla kalmak eğilimindedirler. Böylece kanaatler bir “düzleştirme mantığıyla” çalışırlar: mesela bir insanın kendi varoluş koşulları hakkındaki kanaati, bu koşulların tespitinden daha derin bir realiteymiş gibi görünecektir. Belki sosyal bilimlerin genel tavrının bir “demokratizasyonu” diye alışılabilecek olan böyle bir bakış açısı aslında çok önemli bir sorunu göz ardı etmektedir: bir insanı en iyi tanıyanın yine kendisi olacağına dair temel bir önyargı...

Oysa insanı toplumsal bir varlık olarak tanıyanlar daha çok onun sürekli etkileşim içinde olduğu sosyal dünyası ve “ötekilerdir”. Hiç değilse onu “adlandırır” ve insanlığı “sosyal tipler” halinde etiketlendirmekten bir an olsun geri durmazlar. Hermenötik geleneğe yaslanan sosyal bilim bile “anlamayı” birinin kendi hakkındaki tasavvuruna eş düşen bir tasavvura sahip olmak olarak tanımlamakla aslında “kanaatler sosyolojisinin” söz konusu epistemolojik tuzağına düşmektedir. On dokuzuncu yüzyılda sosyal bilimlerin oluşum aşamasında en can alıcı unsur olan “sosyal tipler yaratma” yetisi bu çerçevede sosyal bilimler pratiğini giderek terk etmektedir. Kategoriler artık Kant’ın istediği gibi “evrensel” ve “zorunlu”durlar ama Kant’ın asla istemeyeceği bir şekilde artık belli tiplere ancak “bol gelen kavramlar” halinde uygulanabilirler. Bu durum moderniteye özgü toplumsal tiplerin yitip gittikleri ve toplumun tipolojik olarak düzleştiği bir toplumsal yapıya mı delalet ediyor, yoksa bizzat sosyal bilimler bu yeteneklerini yitirdiler; bu apayrı ve burada cevap bulmaya çalışmayacağımız bir sorudur. Biliyoruz ki toplumsal tipleri sadece sosyal bilimlere ve Simmel’in toplumsal tipler galerisine borçlu değiliz; edebiyat, sonra da sinema toplumsal tipler üretip durdular ve artık, en az sosyal bilimler kadar, bu yetilerini kaybetme eğilimindedirler. Doğrudan doğruya toplumsal tipler üstünde durmasa bile, duygular sosyolojisi ikili bir deneyim olmalıdır: birincisi bizi edebiyata, özellikle romana doğru ta-

şırken ikincisi bizi sinemaya götürür; özellikle bugün dar bir terimle “belgesel” adını verdiğimiz film tipine. Ancak üçüncü ve daha temel nitelikli bir boyut da elbette Spinoza’nın son derecede derin “duygular teorisi” olacaktır. Tabii ki her şey toplumsal hayat içinde imajların, kanaatlerin ve düşüncelerin aslında bir etkilenmeler ve duygulanmalar süreci içinde anlam kazanabileceği fikrine götürüyor bizi.

Sinemanın dünyasıyla karşılaştığımız andan itibaren temel bir gözlemde bulunmaktan da kaçınamayız: sosyoloji, göstergebilim, sanat tarihi hatta psikanaliz sinemayı “analiz” etmeye cesaret eden temel insan bilimleri olarak kendilerini sundular. Ancak bu sinemanın da bizzat “analiz” edebileceği fikrinin belli bir oranda hor görülmesi demekti. Tıpkı Simmel’in ünlü toplumsal tiplerinden “yabancı” kategorisinin doğrudan Western filmin ana tematiklerinden birisi olması gibi. Üstelik sinema, Dziga Vertov’un ona yüklediği daha ilginç bir işleve de sahip olabilir: görünmeyen görülebilir kılmak. Sonuçta günümüzün pedagojisi metinden çok görsel-işitsel malzeme üzerine dayanma eğiliminde. Başka bir deyişle, genel bir gözlem insanoğlunun giderek daha az okuduğunu, daha çok “seyrettiğini” ve bunu ne yazık ki popüler bir eğlenti sinemasıyla ve televizyonla gerçekleştirmek zorunda kaldığını gösterebilir. Metinler ve kanaatler arasında kaldıkça sosyal bilimler günümüzün yaşam koşullarının çok önemli bir boyutundan kendilerini yoksun bırakmış gibiler. Görseelliğin taşıyabileceği enformasyon miktarından.

Oldukça dikkat çekici bir nokta, sosyal bilimlerde etkin olan bir “felsefi-teorik” sorunun belgesel adını verdiğimiz (ama zorunlu olarak belgeselle sınırlı kalmaması gereken) bir filmografi alanında pek bulunmaması, buna karşın, belgesel filmcilerin, genellikle kullandıkları görsel-işitsel ortamın enformatik gücü yüzünden edinmiş göründükleri, biraz da naif bir etik sorgulamanın sosyal bilimlerin pratiğinde pek ender olarak görünmesidir. Bu durum “duygular sosyolojisinin” “belgesel” film ortamıyla “duyguların imajlarını oluşturmaya” çabalayacak sosyal bilim ortamının bir barışmasını, bir evliliğini imliyor gibidir. Gerçekten de diyelim ki “yoksulluk” üstüne bir araştırmada, bir kamera yoksulluğun “imajlarını”

tespit ederek kurgulayabilir ve bunu “çevreyi”, “mekânı” ve “zamanı” görüntü haline getirerek yapar. Bu imajların tasnifine, yani “düşünülmesine” sinemanın pek erken bir dönemden beri taktığı bir ad var: montaj. Jean-Luc Godard montajın, modern hayatın esası olduğunu söylüyordu: hayatımız, kentlerimiz, sinai üretimimiz, edebiyatımız, her şey modern hayatta ve ileri kapitalizmde montajdan başka bir şey değildir. Ama montaj en saf haliyle sinemada bulunur. Yani onun esası ve özüdür. Oysa ki sinema kendi özü olan montajı, başka bir deyişle modern dünyayı kavrayabilme konusundaki biricik ve temel şansını televizyon yararına çoktandır terk etmiştir.

Böylece montaj sinemanın ötesinde daha derin bir mefhum olarak düşünülmeli. Montaj, yalnızca filmde değil, her alanda modernliğin (ya da diyelim modernlik sonrasının) temel düşünme biçimi ve tarzıdır. Başka bir deyişle, nasıl sosyal bilimci araştırma verilerinin tasnifini yapıyor, ilişkilerini oluşturuyor ve birtakım sonuçlara varıyorsa filmci de montaj aracılığıyla varoluşun bir imajını oluşturacaktır. Bu noktada sanatla bilim arasındaki ayrımın keskinliği ortadan kalkarak her ikisi eş titreşime sokulabilir. Bu tezdeki amacımız da zaten bu eş titreşimin bir tür projelendirme önerisinden ibaret. Bir duygular sosyolojisi ağırlıkla “imajlar üretebilme” kapasitesine tekabül etmektedir. Bunu Simmel dönemine ve onun toplumsal tiplerine dönüş olarak düşünemeyiz ancak sosyal hayatın imajlarının tasnifi, metinsel araçlarla yeterince yapılamayacağından, sosyal bilimlerle görsel, işitsel araçların bir evliliği esaslı bir önem kazanıyor. Henüz sığ bir alanda seyrettiği gözlemlenebilecek olan “anlatısal tarih” açılımlardan yalnızca biri olabilir. Ancak bunun da ötesine geçerek hayatın akışının genel bir görsel-işitsel tasnifinin montaja yani düşünme sürecine her an açık bir “duygular alanı” haline dönüştürülmesi, başlangıçta mutlak olarak bölük pörçük kalsa bile temel bir önerme olarak ortaya atılabilir.

* Ulus Baker’in Doktora tezindeki Türkçe özet bölümü. Duygular Sosyolojisi, Beyin Ekran, Derleyen: Ege Berensel, Birikim Yayınları, 2011, sayfa: 42-47.

**From Opinions to Images:
Towards a Sociology of Affects
Ulus Baker**

Preface

Our first thesis for the possibility of a ‘sociology of affects’ is that the creation of social types and landscapes is essential to any renovative effort in sociology: we don’t mean by this that this should simply be the ‘landscape’ of late nineteenth century Europe, since it has already passed and our landscapes and milieus are now quite different. We are only insisting upon the strong connections between ‘affects’ and the possibility to visualize them in concrete life situations (and this is why we will pretend to go beyond simply illustrative ‘visual sociology’, to reach what we may call ‘documentary’). The sociology of opinions generally distrusts the ‘visual’, forcing it to obey the ‘text’ and ‘commentary’, and pretends to be the only analytical power to be capable to study this huge world of ‘images’, which is co-extensive with modernity since the invention of photography.

Not only for methodological but also for pedagogic purposes, we are intending to put a sociology of affects in parallel to ‘documentary’ filming, the former lacking ‘images’ and the latter, generally, some theoretical awareness. This is pedagogically important since everyone can observe how each new generation ‘thinks’ with images more than with ‘texts’, and how powerful are today’s technologies of images.

As we learn from Spinoza, images never cease to create and represents affects. We should not wait for Hegel to understand how images and passions overwhelmed entire historical

periods. A long history of iconography involves political acts such as ‘iconoclasm’, and no social event could pass without inscribing ‘images’. As Nietzsche put it, the typical reaction of people to an innovator, for example a scientist, is something like ‘show it to us in images’. Imagination, a faculty so long admitted with contempt, tends to become necessary for creation in modern times. This also means that the ‘image of thinking’ also has been transformed: for the Greeks, up to Medieval times, ‘thinking’ was the reflection of ‘ideas’, somewhere immutably located in the Heavens, in our poor minds. In modern times, ‘thinking’ is a human activity, at least since the Cogito of Descartes, and it generally operates as a power which enters into collective circuits, transgressing cerebral boundaries of the subject, stimulating, inciting, pulsating other ideas, constituting social events.

We know that the old Greek opposition between ‘doxa’ (opinion) and ‘episteme’ (knowledge) can and should no longer be revived. Knowledge tends to become more and more ‘pragmatic’ and this, not without risks: the actual difficulty of properly discerning between ‘knowledge’ and ‘information’ is a characteristic of our times, and we can no longer revive such old distinctions unless they serve to this thoughtful stimulation of ideas and of the new. It is necessary, then, we pass from Spinoza’s philosophy, a philosophy of the future, we think, rather than a philosophy of the past, especially to reformulate this modern ‘image of thinking’. This is because, for Spinoza thinking and knowing were nothing but affections of a body-mind continuum, suggesting that they were also social and historical...

Thus, our thesis will summarily proceed as follows:

(1) Sociology tends to become a ‘sociology of opinions’, a collection and filtering, summarizing of opinions, which are the most unstable social eventualities. This imposes a fundamental epistemological problem ‘an opinion (not knowledge, nor even information) of opinions’. Journalism and video archives can do this much more easily, and are already doing it better.

(2) We are suggesting a 'sociology of affects', which, we believe was already present in the insightful and 'illuminative' (Walter Benjamin) period of birth of human sciences, coupled with the creation of 'social types' (Georg Simmel). Either the modern conditions of life or an endemic incapacity of the way in which social sciences are practised in today's academic settings and conceptions or both make it difficult the characterization of 'social types', as affective entities. Thus we can no longer do the same like the so-called 'founding-fathers', but only rely upon their work here Simmel and Tarde in particular to get clues for having 'social insights' into social phenomena...

(3) This sociology of affects should be a twofold experience: an encounter with the cinema, especially but not exclusively 'documentary film' and with Spinoza's profound understanding of human affects, and of the role of passions and images in social life.

(4) The encounter with cinema presupposes an observation: until recent past, sociology, semiology and history of arts could pretend to 'analyze' cinema as an ambiguous part of aesthetic culture. Now, as Reda Bensmaïa puts it, it is cinema which tends to become capable to 'analyze' everything, including sociology... Or we believe, this is not a new phenomenon or a turning point (Bensmaïa). Cinematography is not a text, but it is a way of analyzing social phenomena (Vertov), of making visible the invisible (Jean-Luc Godard).

(5) Social sciences today are much more habituated to the manipulation of texts ('readings', intertextuality, dialogism, structuralism, deconstruction, hermeneutics, etc.). These are quite powerful 'tools' and we can never oppose, but only use them mercifully. Yet, the shadow of 'opinion' contaminates these intentions, transforming them to an almost plethoric accumulation of a ceaseless continuum of interpretations. Even when one criticizes the 'positivistic method', a Derrida reader and interpreter now, in (especially American) academy, is working now under the assumption of a 'positivism of texts and readings'. And the Verstehen approach too,

in spite of many successes, never ceases to be an 'opinion of opinions', this time taken in their uniqueness, and not in mass...

(6) We will suggest an 'archival' mode of sociological presentation, including the visual, the text as signs, and to develop, in the combined domains of sociology and the documentary film (not only a 'collaboration' or 'illustrative help'), a montage-thought which we believe was inherent in cinematography but not in the textual mode of representation. And this, we hope that will have many important pedagogical consequences. Perhaps the most important book of sociology ever written, the Sociological Imagination of C. Wright Mills should be rewritten, taking into consideration not only the 'opinions', but the concrete life experiences visualized as affects.

(7) Last but not least, everything which happen today in the domain of life-experiences, wars passing into images (the television), the rapid explosion of the means of communication (up to the Internet), show that we are now in a phase of transition into an age of 'images', no longer restrained in the 'representational images' (graphics, painting, iconography), nor merely to 'technical-images' (of Vilém Flusser) --which are photography and cinema)... We are inscribed now to a kind of new image, with video and electronic images, which we would like to call as 'thought-images', which were immaterial in the past, becoming now somehow materialized as substitutes for what we were calling in the past as 'knowledge' or 'information'. Actually, this is merely the place where our thesis should leave the reader.

İstanbul'un Artığı Forumu

8 Haziran 2014, İstanbul, DEPO

Pelin Tan: Bu sergi aslında 2001-2012 yılları arasında Artıkış-ler ve Karahaber'in atık toplayıcılarıyla ortak-laşa yürüttüğü bir projenin devamı. Sadece bir proje demek zor çünkü birçok çalışmanın birlikte yürüdüğü bir iş. Biz en son Diyarbakır'da toplandık "Ateş ve Düğün" sergisi için 2013 Ocak ayında, Ankara'daki atık toplayıcıların yaşamlarını konu alan videolar-dan oluşan bir sergi düzenledik, panel ve tartışma yaptık. Burada da "İstanbul'un Artığı" projesi kapsamında 2013'ten itibaren ortaklaşa üretilen videolar ve Ali Saltan'ın fotoğraflarını görmektesiniz. Konuysa, sadece atık toplayıcıları ve onların yaşamları değil, onunla birlikte ortaya çıkan kent içinde çok katmanlı, gündelik hayatın her alanına değen sorunlar. Davet ettiğimiz başka konuşmacılar da vardı, hepimiz beraber tartışalım, konuşalım istedik. İki konuşmacımız gelemedi, Oktay İnce ve Mehmet Onur Yılmaz. Bir de fanzin yaptık, burada çıktılar var, dileyene pdf versiyonunu da gön-derebiliriz. 2001-2012'deki süreci ele alan yazılar da var içerisinde. Bir de "Sivil Düşün" Programı'nın des-teğinden bahsetmek gerekiyor, Alper belirtecek.

Alper Şen: Bu fikri Ali Saltan'la birlikte kurguladığımızdan bugüne, "İstanbul'un Artığı" zaman içerisinde başka bir şeye dönüştü, bunun nedeni de şu: Geri dönüşüm işçileri, kağıtçılar (artık nasıl adlandırırsak) top-layıcılar ya da onların yaşamları üzerine bir anlatım dili kurgulamaya çalışıyorduk 2001'den beri. Aslında bizim için karşılaşma anlarının devamı niteliğinde gidiyor bu çalışma. Bizim burada tanık olduğumuz şeyler başından beri hep kentsel dönüşüm, zorunlu göç, dışlanma, çocuk emeği gibi sorunların kapitalizmin en vahşi haliyle görünür olduğu alanlar oldu. Buz dağına çarpmış gibi durdurdu,

sonra yeniden bir şeyler yapmaya karar verdik, sonra bir kere daha. Aslında bu gördüğünüz sergi 2001'den beri süregiden görsel di-lin bir başka formu. Anlatmaya çalıştığımız, “atıl kalma, atığa dönüşme, ötekiye dönüşme” hallerinin kur-calandığı ve bunun en görünür olduğu örneklerden biri; buralarda, çevremizde gördüğümüz o kağıtçı görse-li. Bu görsele yeniden bakıldığında “artık” diye adlandırılanla; yoksullaşmadan, zorunlu Kürt göçüne ya da Suriyelilerin Türkiye’ye kaçma hallerinden, atığın zehrine dek birçok şeyle yüzleşmek durumunda kal-mıştık.

2012’de burada, DEPO’da sergi yaptığımızda “Hakkari’den Ankara’ya Kağıtçılar: Zorunlu Göçten Kimlik Mücadelesine” başlıklı bir sergi yapmıştık. O zaman Ankara’dan Kotranıslı kağıtçı arkadaşlar gelmişti, ka-labalık da gelmişlerdi. Ancak burada kağıtçı bir arkadaşı görmüyorsunuz çünkü burada bizim ana eksenimiz biraz bize dair, bu forum bizim kendi anlatılarımıza da yönelik bir şey, bir iç dökme, tartışma gibi dü-şünebilirsiniz. Biz bu hikayelerin neresindeyiz siyaseten ve etik olarak. O zaman söz konusu olan şey fark-lydı, görünürdeki bir kağıtçı imajı olsa da bu imajın peşinden gittiğinizde karşımıza çıkan 94’te köyleri yakılan 100-150 evlik zorunlu Kürt göçüne dair bir hikayeydi.

İstanbul’un Artığı’ndaki kağıtçı fotoğrafını biraz daha kazıdığımızda kimin nereden geldiğini, kimin neden bu işi yaptığını, İstanbul’un hangi yerlerine sürüklenerek gittiğini görmeye başladığımızda o kendinden menkul yoksulluğun daha da altlarına, kodlarına dokunmak zorunda kaldık. Bu mecburiyet bizi bu hikayeleri anlatmaya da sürükledi açıkçası. Hikayeye Ümraniye’yi dahil ettiğimizde örneğin, bazılarımız hatırlar, 93’te Ümraniye’de çöp dağı patladı. Anadolu yakasının tüm çöplüğü orada birikiyordu ve orası aslında İs-tanbul’un kıyısıydı o zamanlar. Ve o çöp dağı patlamıştı biriken metan gazından dolayı, çöp karşıdaki ma-halleye düşmüş, 39 kişi ölmüştü çöpün altında. Biraz da katastrofobik bir şey, insanlar Ümraniye’de bunu unutmaya çalışıyor. Hafızanın artığı bizim kurcalamaya çalıştığımız şey oldu bu yüzden.

İstanbul’un Artığı videolarının hikayesi, Beyoğlu’nda bir ev-

den çıkıp dağılarak, Ümraniye’deki o patlayan çöp dağına ulaşabilmektir, ulaştık ama zor oldu. O çöp dağının patladığı yerde şimdi bir futbol sahası var, dümdüz ve yemyeşil. Çok basit, ufak da bir anıt var, ölen 39 kişinin ismi yazıyor, başka da bir şey yok. Ümraniye’ye gitmemizin nedeni, oraya gitmeden önce buradaki videolarda da gördüğünüz hikaye. Cihan, kağıtçı arkadaş, tüm bu süreç içinde fitık oldu. Fitık neden olur? Yük taşımaktan olur. Biz bu süreçte MR raporu aldık, bir doktora gittik, doktor bu işi yapma dedi. İkinci doktor, tabii ki bu işi yapma diyemem, ayıptır ama eğilirken şöyle yap, böyle yap dedi. Cihan, “Fizik tedaviye gidebilir miyim?” diye sordu. Fizik tedaviye gidemezsin, yeşil kartın var dedi. Yeşil kart fizik tedaviyi karşılamıyormuş. En son gittiğimiz dok-torsa, çelik korse en iyisi dedi. Ve Cihan sonunda memleketine geri döndü. Gerçi şimdi tekrar geri döndü, çünkü hakikaten yapacağı başka bir iş yok. Bu bizim açımızdan bir şey ifade ediyor mu etmiyor mu başka bir şey ama bu memleketin en güvencesiz işlerinden biri Cihan’ın yapmakta olduğu iş.

Bir kere daha başa dönmek gerekiyor, Cihan’ın burada ne işi var? Cihan Siverekli, altı kardeşin en büyüğü ve eve bakıyor 17- 18 yaşına rağmen. Babasının bir sakatlığı var ve Cihan bu işi yapmazsa, Siverek’te bir şey yapması mümkün değil. Bir yandan da bu onun son işi. Yaşadığı yer de İstanbul’dan çok Türkiye’nin herhangi bir şehri sanki. Cihan’ın sorduğu bir soru vardı, “Abi Üsküdar’da deniz varmış doğru mu?” Böyle bir İs-tanbul bilgisi var bir yandan da. Acı olsa da konuşulması gereken bir soru... Peki, biz bunu neden ko-nuşuyoruz? Bizim bir yandan da amacımız şuydu, sanatsal bir anlatım yerine, herkesin yapabileceği bir şeyi kurgulamaya çalıştık. Fotoğrafların dili biraz buna denk düşüyor. Ali Saltan’ın tabiriyle bu fotoğrafları herkes çekebilir. Ali, 2008’de Tarlabaşı’nda, “Geri Dönüşümün Görünmeyen Yüzü” isimli bir fotoğraf çalışması yaptığında gerçekten şık kadrajlarla estetik bir iş yapmıştı. Yedi sene sonra buraya yeniden geldi-ğinde, bu imaj dilini yeniden üretmekten çekindi haklı olarak. Artık bizim yüzleşmemiz gereken şeyin kendisi atıktı. Ali’nin tek yaptığı şey makinesiyle şurada bekleyip sokağa bırakılmış çöp toplanana dek kaydetmek oldu. Sergilenen bu fotoğrafların altındaki hattaysa, bu kağıtların balyalandığı alan gösteriliyor. Orası

da Ayazma taraflarında başka bir kentsel dönüşüm alanı. Bu hattın dışında kalan bir alan daha var, “artığın artığı” diye tabir ettiğimiz bir koltuk ve ekranın olduğu bölüm. Oradaki videolarda, Ümraniye’ye giderken sorduğumuz bir soru vardı, binaların artığı ne olacak? Bu binaları kim, neden dönüştürüyor? Samsa Evi’ni bilirsiniz, Kadıköy’de bir evin işgal edildiği bir ana denk geldik bu çalışma sırasında. O Kadıköy’deki metruk ama ranta dönüşse iyi para getirecek bir yer bir anda dönüştü, başka bir şeye dönüştü. Bizim kendi dönüşümümüzü ne kadar yapabildiğimizi kurcaladığımız bir anlatıya dönüştü. Orada üç tane video akıyor. Ali’nin fotoğraflarında da bu dönüşüme dair izlenimler var, birisi Don Kışot Evi’nin fotoğrafları, bir diğeri de Maslak 1453, İstanbul’daki resmi kentsel dönüşüm alanlarından biri...

Beyoğlu’nda görüntü kirliliği adına, kağıtçıların İstiklal Caddesi’nde yürümesi yasaktır; akşam dokuz, ondan sonra görürsünüz kağıtçıları caddede. Bir yandan da “Temiz Beyoğlu” logolu tertemiz arabalar vardır, onlar bir şirketin arabalarıdır, Beyoğlu Belediyesi nitelikli atığı bu şirkete satmıştır. Belediyelerin çağrıları var, “Kağıdı, plastiği çöpe atmadan ayrıştırın, geri dönüştüreceğiz”. Ümraniye’de Cihan’a “artık kağıdımızı siz vermeyeceğiz, Belediyeye vereceğiz çünkü onlar geri dönüştürüyor,” demişler. Cihan, “Abi peki biz ne yapıyoruz? Biz de aynı fabrikaya götürüyoruz,” demişti. “Yine de size vermeyeceğiz” dendiğinde Cihan başka bir şeyi fark ediyor, onun kirli görüntüsü, Kürtlüğü yani asıl konuşulması gereken ama konuşulma-yanlar ortaya çıkıyor bu cevapla. Bu da aslında ayakkabıdaki bir taşır. Burada sözü bizim görsel takibimizi ve anlatılarımızı bilen birisi olarak İrfan Aktan’a bırakmak istiyorum. Bu hikayelerin özellikle Ankara ayağını İrfan’la birlikte takip ettik. Yaşanan vahşi adaletsizliğe karşı bir şeyler yapmak, onların duyulmayan sesi okunmayan yazısı olmak, belge yapmak ama belge yaparken de bilgi üretmenin riskini de öngörerek birlikte görsel ve yazılı çalışmalar ürettik. Çünkü bu yaşananların görünmezliğini kırmak istiyoruz, görünmeyen yerdeki şiddeti ortaya çıkarmak için...

İrfan Aktan: Ben 99’da Ankara’ya geldiğimde artık çatışmaların olmadığı bir dönemdi. Kağıtçılarla karşı-laşmam biraz

hemşerilik üzerinden oldu: Onlar Hakkari’liydi, ben Hakkari’liyim, siz niye buradasınız gibi. Ankara’daki kağıt toplayıcılarının büyük kısmı Hakkari’nin Ördekli ya da Kürtçe ismiyle Kotranis Kö-yü’ndendi. Kotranis yakılan bir köy, o muhitin büyük köylerinden biri. Ve topluca ailelerin bir kısmı Ankara’ya, bir kısmı Adana’ya göç ediyorlar. Ankara’da çöp toplamaya başlıyorlar. 2004’te Alper Şen’in yaptığı Hakkari’den Ankara’ya Kağıtçılar belgeselindeki bir olay bence ele alınırsa, bu hikayenin Kürtler açısından hikayesi netleşmiş olacak. Alper de işaret etti, Ankara Belediyesi çöpteki kağıt üzerine hak talep etmeye başladı çünkü burada bir rant olduğu ortaya çıktı. Çöp belediyenindir, belediye toplar, siz de olsa olsa hırsız olabilirsiniz dendi. Kağıt toplayıcıları epey bir süre zorlandılar, dayak yediler, yaralandılar, bıçaklandılar, kafaları kırıldı, zabıta tarafından komaya sokulan Evliya diye bir çocuk vardı mesela. Keza ırkçı saldırılarla da karşılaştılar, “pis Kürtler” falan, Mehmet Kahraman’ın öyle bir hikayesi vardı. Bir seferinde dört, beş kişi yakalamışlar, dövecekler, hatta biz Express’e yapmıştık o söyleşiyi, diyor ki beni fil zannediyorlar, Kürt olduğum için, beş kişi falan tutuyor, hepsini dağıtacağım, kellesini uçuracağım zannediyorlar. 2004’teki olay benim açımdan şöyle anlamlıydı: 1990’larda köy yakmalara birebir şahit olduğum ve köylere yapılan baskınları, operasyonları doğrudan gördüğüm ve deneyimlediğim için, o sahne benim aklıma 1990’larda devletin Kürdistan’da yaptıklarını getirmişti çünkü Türközü, Ankara’nın bir yoksul mahallesi Mamak ilçesine bağlı. Orada bir meydan var ve kağıtçılar, çöplerden topladıklarını ardiyelerde biriktiriyorlar ve sonra da bunlar satılıyor. Ve oraya polisler geldi, panzerler geldi, çevik kuvvet geldi, bir tür operasyon yapıldı ve çatışma çıktı. Çatışma sırasında birisi kendisini bıçakladı, onun üzerine kağıtları yakmaya başladılar insanlar. Tam ikinci bir yakmaydı aslında, köyleri yakılmış olan insanlar devlete direnirken ekmekleri yakılıyordu, bu işi yapmamaya zorlanıyorlardı. Oysa 1990’larda Kürt tehciri başlatıldığında devlet, Kürtleri sistematik olarak yerlerinden edip, Batı’ya sürerken ucuz iş gücü elde etmeyi hedefliyordu; bir yönü bu, siyasi yönleri de var elbette. PKK’ye destek vermelerini önlemek için de yapıldı, asimile etmek için de. Kürt köylüleri ucuz işgücü için Batı’ya sürüldüler ama şu anda artık devlet buna da cevaz vermiyordu, mani oluyordu, en ucuz, en

dipteki işe bile mani oluyordu, çöpten kağıt toplayamazsın, o kağıdın hakkı bize ait deniyordu. Bu, işin Kürt meselesi bağlamındaki kısmı, öbür bağlamdaysa sadece Ankara’da değil, İstanbul’da da benzer bir hikaye var, devletin yoksullaştırdığı, en dipte bıraktığı insanlar aynı zamanda etnik çatışmayı da kendi aralarında yaşıyorlar. Kürtlerle Çingenler, mülksüz Türkler, şimdilerde Suriyeliler, ekonomik olarak en altın altındaki insanlar da kendi aralarında didişme halinde. Bu çatışma da aslında devletin etnisiteye dair politikasının bir neticesi. Kenar semtlerde, ardiyelerde ya da engin plazaların diplerinde birbirleriyle didişmeleri, amiyane tabirle ekmek kavgası yürütmelerine sebep olan devlet politikası. Bu açıdan çöp politik bir mesele, bu açıdan çöpün üzerinden kendimizle, yani hem bu çöpü üreten hem de bu çöpü toplayanların her gün yanından geçen insanlar olarak bizim açımızdan bir meseledir. Çöp, atık toplayıcılar meselesine eğer bir önem atfedeceksek, bunu politik bir hat üzerinden sürdürmek zorundayız. “Ya işte, bu kadar vicdani bir mesele var, insanlar ne kadar aç”la açıklanabilir bir durum değil. Sadece kağıt toplayıcılar değil, YeniBosna’ya gidin, İstanbul’un kenar semtlerine gidin, merdiven altı tekstil atölyelerine gidin, buralarda çocuklar çalıştırılıyor ve bu çocukların çoğu dağa gitmemiş veya gidememiş, bulunduğu coğrafyada yaşam olanağı kalmamış Kürt çocukları. Böyle bir sömürü alanı da var fakat devlet şu sıralar Kürt hareketine çocuk kaçırıyor sunuz söylemini tedavüle koymaya başladı. Bunun üzerinden ilerleyip bizim dağa çıkmamış çocuk açısından, sıradan çocuk açısından, TMK’yı karıştırmayalım ya da taş atan çocuğu karıştırmayalım, sıradan ve milyonları bulan (çünkü resmi rakam Hacettepe Üniversitesi Nüfus İlişkileri Enstitüsü, yarı resmi bir rakamdır, bir milyon üç yüz bin civarındadır) Kürtlerin göç ettirildiği söyleniyor. TESEV’in, Göç-Der’in raporuna göre beş milyon, bu beş milyonu ikiye çarpın nüfus artışı falan, takribi on milyon insan yerinden olmuş bu çalkantı sırasında ve bunların önemli bir kısmı çocuklardan oluşuyor; bütün gelecekleri ipotek altına alınmış, çöpe sürülmüş, merdiven altına sürülmüş. Biz tabii bunun hakkını arayarak bu meseleyi siyasete tahvil etmek durumundayız. Devletin yukarıdan siyaseti bizim şu manzarayı görmemize mani olmaya odaklanmış durumda. Kiri, pası, çöpü görmeyelim, yoksulluğu mümkünse hiç görmeyelim.

Bu açıdan Artıkışler’in 2000’li yıllarda Ankara’da başlayıp İstanbul’da sürdürdükleri çalışma politik açıdan çok kıymetli, aynı zamanda hafızayı tazelemek ve o hafızadan bir siyaset üretmek, bunu yapan devletten hesap sormak ve çöpe mahkum edilen insanlarla birlikte muhtemel bir mücadele alanı oluşturmak. Bu mücadele nasıl bir mücadele olabilir, Kürtler açısından bazı veçheleri var, birincisi köye dönüşlerle ilgili bir çaba sarf edilebilir, köye dönüp orada yeniden üretime entegre olmak isteyen insanlar olabilir. Devlet, köye dönüş yasasında çok asgari bir tazminata razı oldu, buna karşı ses çıkarmak lazım. İkincisi burada çalışan insanlar belediyeyle hala karşılaşılıyorlar, hala kovalanıyorlar, bununla ilgili birtakım taleplerde bulunulabilir. Üçüncüsü sağlıklı koşullarda çalışmaların sağlanması, bu işi sürdürecektir sağlığa sahip olmak; Cihan’ın örneği, on sekiz yaşında bel fıtığı olmuş ve bu işi yapamazsa aç kalacak.

Bu alanda siyaset yapmaktan kastım hak talep etmekten bahsediyorum başka bir şey değil. Devletin yarattığı bu devasa çöpe karşı bir hamlede bulunmak gerekir. Bunu yapması gerekenler aktivist olan, hayatın çeşitli alanlarında söz üretebilen insanlar ama daha geniş ölçekte de Türkiye’de giderek keskinleşen etnik ku-tuplaşmaya karşı yeniden herkesin hafıza tazelemesi. Ali’nin fotoğraflarla yaptığını yazıyla, dille, başka envanterlerle yapmak lazım. Sen bu çöpü attın, peki ama onun serancamı nedir. Çöp atılıyor, sonra kalkıyor, biz genellikle en son kareyi görmek istiyoruz ama geriye gitmek, doksanlara gitmek, Çingenelere gitmek, mülksüz Türklerin taşradan büyük kentlere göçüp, çer çöp, pislik toplamaya mecbur bırakılmasına, Suriyelilerin şimdi tebarüz eden ve ileride yan etkileri daha fazla görülecek olan bir meseleye gitmek. Son olarak şunu söyleyeyim, devletin en büyük güçlerinden biri, bunu bize olağanlaştırmak. İnsanların çöpten beslenmesi ve bunu yaparken bile baskıya, zulme maruz kalması olağan değil. Tarihte artıkla beslenen insanlar olmuş ama tarih boyunca mücadeleler de olmuştur. Artık işlerde çalışan insan sayısı artıyor, İstanbul büyüyor, şaşalı, zengin plazalar, lüks otomobiller, cafcacılı binalar, yeni mahalleler ve biz sanki bunun hayatın doğal akışı olduğunu hissetmeye başlıyoruz. Daimi bir şaşkınlıkla ve şüpheyle bu meseleye

temas etmemiz gerektiğini düşünüyorum. Sınıf mücadelesi, etnisite ve devlet meseleleri de daha net anlaşılır.

Alper Şen: Bu meseleler üzerine bir şey söylememizi zorunlu kılan bir aks vardı. Tarlabası videolarından birinde, ben burada çöp toplamak zorundayım, Beyoğlu'nda çalışıyorum, buranın kağıdı değerli, Esen-yurt'un kağıdı değil. Siz buradan gidin deniyor ve en sonunda gidiyorlar, çoğunluğu gidiyor. 2000'de bele-diye kağıtçı depolarının elektriğini kendisi ödermiş. Şimdi kağıtçıların illegal duruma düşürülmesini bırakın, elektriğini ödermiş belediye. Şimdi tebligat üstüne tebligat, artık gidin buradan. Bu nerede var İstanbul'da, Cihanların anlattığı bir şey, Kadıköy, Beşiktaş, Beyoğlu, Bakırköy'de kağıtçılar barınamıyor. Buranın kağıdını toplayan da güzel, şık arabalar olsun. O yüzden Ümraniye görece rahat, şurada gecekondular, şurada TOKİ binası, çok araf bir alan yaratmış Ümraniye.

Önder Özengi: Çöpteki rantı kim alıyor?

İrfan Aktan: Çöpteki rant belediyenin gözünü diktiği şey. Siz gidip İKEA'dan bir yatak alıyorsunuz, o bir kolide geliyor size ve siz o koliyi çöpe atıyorsunuz. Hikayesi demin anlattığımız üzere, başka çaresi kal-mamış insanlar gelip o çöpten satabileceği ne buluyorsa, o da çoğunlukla kağıt, onu çöpün bütün pisliği içinden ayıklayıp buluyor ve arabaya yüklüyor ve onu biriktiriyor gün boyunca ve o yirmi, otuz, kırk kilo oluyor. Ve o küçük beden onu taşıyor, ardiyeye götürüyor. Biriktirdikten sonra tekrar belli işlemlerden ge-çiriyor ve esas rantçı olan şirket hangisiyse, yoksulların sefaleti üzerinden rant sağlayan şirket hangisiyse, belediyeyle ilişkisi olan şirket hangisiyse ona küçük bir para karşılığı satıyor. Belediye sana diyor ki o bir gıdım parayla öl, şirket kendi elemanı, çiçekli böcekli arabasıyla toplansın, bana daha fazla para, rant versin, meselenin özü bu.

Sevgi Ortaç: Yani, hiyerarşi yok çöp toplayanlar arasında.

İrfan Aktan: Ankara'da belediye kağıt toplayıcılarına saldırdığı zaman şunu dayattı, gel benim elemanım ol, benim yanımda çalış, benim elemanım olarak kağıt topla, bu kağıdı da

götür, benim çalıştığım, rantına ortak olduğum şirkete ver.

Neşe Akbaş: Tam da bununla ilgili bir şey soracağım, bu durumda maaş ve sigorta teklif ediyor mu belediye?

İrfan Aktan: Evet, belki bu daha asgari bir para ama öte yandan sen kayıtlı işçi oluyorsun, sen daha fazla çalışıp daha fazla kazanmıyorsun. Hakkarili bir işçi anlatmıştı, şu halimle ben daha özgürüm, hastayken altı saat çalışıp evde dinlenebilirim, sağlıklıyken belki on altı saat çalışabilirim. Rantçı olan burada belediyeler ve şirketlerdir.

Göksun Yazıcı: Bu kağıt toplama işine, orası bambaşka bir dünya, ne kadar değişik de değil, çok basit bir örnek vereceğim, beyaz yakalılar meselesi. Örneğin onlar kağıt topluyorsa, bir de kağıt yapma, kitap yapma işi var; yayınevlerinde çalışan çevirmen, redaktör, editör. Çevirmen günde en az sekiz saat çalışır ve bu çok ağır da bir iştir. Orada da bel fıtıkları olunur, kafa kalmaz, kafayla taş taşımak kağıt taşımak gibidir. Yayı-nevi ona iki bin baskı üzerinden yüzde sekiz veriyorsa ne ala, fakat onu vermeden hatta telif ödemediği tek ödemelik bir hale sokmaya çalışır. Bin lira vereyim, iki bin lira vereyim, örneğin iki bin lira verdiği bir işte çevirmen dört ay çalışmıştır. Kağıtçılar en alttakiler ama o çevirmenin, redaktörün, editörün emeği olmasa o kağıt çıkmaz. Ama o rant ve sınıf ilişkileri de orada giriyor, dağıtımcı yüzde kırk alır, yayınevi sahiplerinin ne kadar zenginleştiğini görebilirsiniz. Dolayısıyla o merak uyandıran ilişkiler, aralarındaki hiyerarşi ve rant çok uzak değil, onu söylemek istiyorum.

İrfan Aktan: Evet, tabii bu her yerde var, buradaysa çöp, yani artık vazgeçilmiş olan üzerinden üretilen sa-hiplenme kavgası. Herkesin herkesi sömürdüğü mekanizmalar hayatın her alanında var, buradaki durum, bu işi yapan ve bu iş dışında geçinme ihtimali olmayan insanların daha önce zaten devletin mağduru olmaları.

Hande Sakarya: Bu Tanışma Vakti videosunda bir yerde Cihan diyor ki buraya MHP, CHP gelirse biz çalışamayız diyor, nasıl bir ilişki var, mevcut belediyenin bir vaadi mi oluyor?

Alper Şen: Belediye hiçbir şey yapmıyor. Ümraniye alt orta sınıftan orta sınıfa atladıkça, oranın rantı da ar-tıyor ve kentsel dönüşümle geri dönüşüm kesişiyor. Şu anda belediye hiçbir şey yapmıyor ve sadaka kültürünü dolaylı olarak yürütüyor. Şu gördüğünüz ardiye mesela, aslında kaçak bir bina, burada kalıyor kağıtçılar. Ama Bakırköy’de ve Kadıköy’de ağızları yanmış, Cihan’ı mesela Bakırköy’deki CHP’li belediye kovmuş. Nasıl, hangi koşullarda ötekilendiklerini biz bilemeyiz, onlar çok iyi biliyor.

Sevgi Ortaç: Başta demiştin ya, burada hiç kağıtçı yok, biz, bakma biçimimiz nasıl değişti biraz onları konuşacağız demiştin, ne bileyim, bir beyaz yakalıya çok kolay bakıyoruz ama çöp toplayıcısına bakmama biçimimiz de çok meşakkatli bir hal alıyor, biraz onu konuşabiliriz. Bu görsellikle bir şeyleri dramatize etmemeye çalışıyoruz ama rant lafı geçtiği anda savunmaya geçme ihtiyacı duyuyorsunuz. Burada aslında farklı düşünen kimse yok ama rant döngüsü konuşulurken birilerinin hakkını savunmak durumunda kaldığımız için de daraltıyoruz. Bunun görselleştirilmesi konusunda anlatacağınız bir şeyler olabilir.

Alper Şen: 2012’de DEPO’da sergiyi yaptığımızda, bu meselelerin görünür olmasını istiyorduk. Biz ne kadar onların ve kaletinde konuşuyor olsak da aramızda bir sınıfsal fark var, bunun, sergi sırasında yaptığımız forumda farkına vardık. Ertesi yıl sergiyi ve forumu Diyarbakır’da yaptığımızda, bunu Türk şehirlerinde yapmanız daha doğru çünkü zorunlu göç, yerinden edilme bizim açımızdan travmatik bir durum, çok iyi bir şey yaptınız ama Kürtlerin Türklerin çöplerini toplamalarını izlemek bize o travmayı tekrar tekrar yaşıyor, dedi. Yanımdaki kağıtçı Şanlı Abi, “Biz Kürtlerin Batı’da Türklerin kağıtlarını topluyor olmamız travmatik geliyor olabilir ama ben Diyarbakır’a dün geldim ve Suriçi’nde kağıt toplayan çocuklar gördüm, burada kağıdı, çöpü çocuklar topluyor, biz ardiye-mizde çocuk çalıştırmayız,” dedi.

Pelin Tan: Diyarbakır’da video montajı da konuştuk, öyle bir tartışma olmuştuk. Belgeleme yapıyorsunuz ama belgesel değil ve kağıt toplayan arkadaşların yaptıkları videolar konuşuldu.

Özge Çelikaslan: Onlar o süreçte kamera kullanmayı öğrendiler, montaj yapmayı öğrendiler. Düğün kame-ramanlığı yaparak geçinmeye başladılar, bir arkadaş tamamen düğün kameramanlığı yapmaya başladı.

Pelin Tan: Sevgi’nin sorusuna cevap olarak, çekerken ve montajda egzotikleştirmemek, mağdur pornogra-fisi yapmak önemli. Onlarla o açıdan ayrı düşmüştük, Lokman mesela romantik bir dil öneriyordu, ben de eleştiriyor konumuna düştüm, biraz garip bir durum oldu.

Sevgi Ortaç: Burada yapılan videolarda, örneğin röportajlarda seçildiği belli, peki bu bir sergiye dönüştüğünde nasıl kuruluyor o ilişki?

İrfan Aktan: Ben başından beri Artıkışler’in bu meseleye gönül verip tarihe kayıt düşmek için gösterdikleri çaba esnasında paralel biçimde gösterdikleri eşitlikçi, eski belgesel için söylüyorum, örneğin kamerayı ona verip onun kendisini, dışarıyı çekmesine iştirak ettirmek, bence bunun tali unsurları. Aslanan şey burada, evet çok ciddi mağduriyet var, mesela Cihan’ın, “benim aslında çok kitap okumam gerekirdi, çok iyi hoca-lardan ders almam gerekirdi, Türkiye’de çözülebilir bir Kürt meselesi var ama Amerika’da bir aşk sorunu var, bu ihtimal bile beni mutlu ediyor”a getirmesi. Bunlar tabii dramatik olduğu gibi, Cihan’a özgü değil, hepimizin ortak problemi. Sanat sepet işlerinin canı cehenneme, biz burada güzel, düzgün konuşan, burada bir araya gelen ve bu insanları nasıl kurtaralım diyen insanlar olmamayı, bunun yerine birlikte kendi hayatımız için, devletin bizi soktuğu halden çıkmak için, birlikte ne düşünebiliriz, ne yapabilirizdir aslanan, öbürü talidir. Onlar bu işi nakletmiştir sadece hepimize, hepimiz dediğim, ya şu insanları çöpten çıkaralım değil, kendimizi de bu çöpten

çıkarmak üzere, birlikte bu çöpten çıkmak üzere, yani ırkçılık, milliyetçilik, yoksulluk, sömürü hepimizin ortak meselesi. Bununla mücadele etmenin yollarını aramak zorundayız, buradaki asıl mesele bir hak savaşıdır. Burada kağıt toplayan kişi, “o, bu, şu” değil, “sen, ben, o”dur.

Sevgi Ortaç: Tabii ki o konuda hepimiz aynı şeyi düşünüyoruz. Biz burada aşağı yukarı birbirini tanıyan, bilen insanlar olarak, ben aslında bu işin mutfağı nasıl oluyor, bu estetik biçim onu konuşmak istiyorum.

Özge Çelikaslan: Burada ve bundan önceki sergide kullanılan görsel rejim, bu meseleler yüzünden, zorunlu göç ve yerinden edilme gibi, burası bir perdeyse, onun arkasındaki mesele hep daha çok tartışıldı. Bizim izlediğimiz görsel rejim, Ulus Baker’in duygular sosyolojisine yakın bir rejim. O duyguyu verebilmek ancak bu video pratiğiyle mümkün olabilir, videoyu bir mücadele aracı olarak da kullanmak, araçsallaştırmadan. Sosyal bilimlerde istatistiğe dönüşen yoksulluk, Kürt meselesi gibi video aracılığıyla duygusunu da verebilmek. Sergisini yapmak da bu yüzden anlamlı. Alper ve Oktay’ın elinde on yıllık bir arşiv vardı, Kotra-nıslıların on yıllık Ankara deneyimi diyelim. Biz 2012’de, bu görsel arşivi nasıl ortaya çıkaralım diye düşünmeye başladık. Arşiv derken sadece bir arşiv değil o, yüklü bir şey, acı dolu, mücadele dolu aynı zamanda. Biz bunu nasıl yüzeye çıkarabiliriz. Bu ancak bir sergiyle mümkün olabilir, sergi formuyla göstere-rek mümkün olabilir. Göksun’un söylediği gibi, konularımızı çok da ayırmadan. Kürt meselesinin pek çok boyutu var ve tartışmaya devam etmek gerekiyor ama pozisyonları eşitleyerek.

Göksun Yazıcı: Biz çok yukarıdayız, bambaşka bir yerdeyiz diye değil, eğitilmiş, beyaz yakalı, sanatla uğraşan insanların da ağır biçimde yoksullaşması meselesi.

Erbay Yucak: Arkadaşımızın bunu bir mücadele alanı olarak görüp neler yapılabilir üzerine, bir tasnif etmek gerekiyor. Çöp meselesi yeni bir mesele değil, Kürt meselesinin bu düzeye gelmediği dönemde de vardı. Çöpten geçinme işi çöpün metalaşmasından bağımsız değil, çöpteki kağıdın selüloz ola-

rak üretilmesinden bağımsız değil, çöpten elde edilen plastiğin yaygın kullanımı ya da metalin. Zorunlu göç meselesi hadisenin içine girdiği zaman durum değişiyor ama çöp aslında insanın hiçbir tanıdığı olmadan karnını doyurabilmesi, üzerini giyinebilmesi ve aynı zamanda üç beş kuruş kazanabilmesinin yoludur, herhangi bir kimseyle işverenlik ilişkisi kurmadan, tabiyet ilişkisi kurmadan kullanılan bir alandır, böyle de bir şeydir. Çöp sırf kağıt değil, bunun içinde metal de var, plastik de var, başka başka şeyler var. Bunun için devletin diptekiler için çeşitli sosyal politikalar geliştirerek onu geliştirmesi, korumaya alması, bunu bir gözlem ve tespit olarak yapıp, bir insan çöp topluyorsa, bunlara ihtiyaç vardır deyip; bir insan oradan geçinebiliyorsa, bunda para vardır deyip, çeşitli şebekelerle daha organize bir şey kurması, rantı üreten bu oluyor, yani siz onu metalaştırdığınız zaman oluyor. Kağıt toplama meselesi eskidir, örneğin Express de zamanında, eski gazete toplayarak gazete yapma tarihçesi vardır. Rant meselesi çeşitli şirketlerin kağıdın, çöpün para etmesini fark etmesiyle başladı.

Arkadaşların yaptığı bu çekimler ve sergi üstünden aynı zamanda vazife çıkarmaya ilişkin bir şey söyleyeceksek, bu süreç şöyle devam edecek. Kentsel dönüşüm nedeniyle meydana gelen yıkımlarda asbest riski vardır, önceden insanlara buralara girip, demiri o şeyden alabiliyorlarken onu da alamıyorlar çünkü o da ihale ediliyor. Ama orada çalışan o asbest riskine maruz kalacaktır. Çöpün kendisini devletin kendi uhdesindeki bir şey olarak görmesine itiraz etmek, buna dair hepimizin izlediği filmlere konu olmuş öyküler de vardır. Çalışma düzeninden kurtulmanın bir adresidir çöp. Biz reel bir durumla bunu konuşuyoruz. Çöp kentte yaşarken nasıl ev tutmadan yaşamak konusunda bir ihtimal olması, her zaman komüncü pratikleri düşünmeye gerek yok, çöp dediğiniz şey benim kimseye işgücümü satmadan karnımı doyurabilmem ihtimallerini de içerir. Mecburi çalışmamayı düşünmemek de bir özgürlük pratiğidir. Buraya on dakika mesa-fede bir depo vardı örneğin, hala var mı bilmiyorum, ama burada iki, üç tane ara yerlerde depo vardı, bu kentsel dönüşüm süreçleriyle yok olacak, diğer dış semtlere gidecek, ardiyeler kalacaktır.

Şiar Bozkut: Çöp denilen aslında, şehirden toplayabildiğin şey, gereksiz bulunan ve sokağa bırakılan mal-zeme aslında. Bunun başka bir örneği, İstanbul'daki Yahudi, Rum ve Ermeni ailelerin evlerinden çıkarılan-ların Dolapdere üzerinden Çukurcuma'ya geliş öyküsü var, bu da bir ardiye hali aslında. Aynı ürünün Dolapdere'de üç lirayken yukarı çıktığında on beş lira olması. Buradan da başka bir alana, müzayede salonuna götürülmesi ve başka bir alıcıya sunulması. Kağıtta da aynı paralellik var. Fakat İsveç'teyken atığınız ülkenin enerji sistemine dönüşebilir. Başka bir yerde birisi size çöpten beslenmenin bir aktivizm yöntemi olduğunu anlatabilir. Binaların işgal edilmesi meselesinde de çöpün bir hak olmasıyla paralel bir bakış açısı var, orası metruk ve dönüştürülemez haldeyken ihtiyacımıza göre onu kullanma hakkına sahibiz. Güliz Sağlam: Çöp toplayan kadınlar da var, ben onunla ilgili konuşmak istiyordum ama sesim kısık.

Özge Çelikaslan: Güliz'in Gezi Parkı işgali sırasında hurdacı kadınlarla görüşmesi vardı, burada bir röportaj var. Kadınlar bunu nasıl tecrübe ediyor, biz Güliz'le niyetlenmiştik bunu çekmeye, ulaşmaya çalıştık ama kadınlar daha kapalı, kaçıyorlar, görünür olmak istemiyorlar, o nedenle yapamadık. Hurdacı kadınlar videosu, Gezi'yi onların nasıl tecrübe ettiği ve bizimle nasıl yoldaşlık ettiklerine dair bir video. Gezi zamanında konuşulabilir olması da ilginç tabii ama onun dışındaki görünmezler, görünmez olmayı tercih ediyorlar.

Güliz Sağlam: Aslında bunu onlar mı tercih ediyor? Kolay değil çünkü bir kadının sokakta çöp toplaması. Arka tarafında neler yaşanıyor, taciz, tecavüz var mı örneğin o kısmı duruyor. Neşe Akbaş: Burada bir temsil sorunu da var, aslında biz hep onlara bakıyoruz. Bunun başka bir ihtimali de yok belki, videolar olabildiğince samimi, üretim aşaması da.

Alper Şen: Buradaki yirmi yedi video açtığımız blogda indirilebilir halde mevcut ve Hayat TV yanılmıyorsam bunları yayınlıyormuş. Bu sergi başka bir form ve kendi aramızda konuşmamızı da sağlayan bir form belki. Buradan çıkacak olan bir kitap da başka bir şey.

Neşe Akbaş: Tam da bu noktada biz kendimizi de görmeliyiz, neden görmüyoruz.

İrfan Aktan: Çöpte çalışan Kürtler aslında mülkleri olan ama mülkleri devlet tarafından yakılmış, yıkılmış, talan edilmiş insanlar. Tarım ve hayvancılık yapabilecekleri tüm imkanları talan edilmiş insanlar. Çöp idealize edilecek, güzelleştirilecek bir şey değildir. Kotranıslı yaşlı bir adam söylemişti, "Ben Kotranı'sta dağlarda at sırtında özgürce dolaşırken, şimdi çöpe düştüm diyordu." Bu bir hak gaspıdır, kabul edilebilir bir haksızlık değildir. Bu aslında bizim de içinde olduğumuz ve aktörü olmamız gereken bir mesele.

Alper Şen: Vaktimizin yetmediği bazı işler oldu, mesela 6 Eylül gecesini anlatmak istiyorduk çünkü bir gece Rum malları atığa dönüştü. Bir fotoğraf okumasından hafıza artığına bakmak istiyorduk. Buradaki kendinden menkul halin muhakak eksikliği vardır, olması da gerekir bir yandan ama biz tamamlarak gitmek istemiyoruz, eksikliği kalması da iyi bir şey.

Pelin Tan: Pazar günü burayı açtı arkadaşlar bizim için ama artık kapatmaları gerek. Çok teşekkürler katıldığınız için.

Istanbul's Leftovers - Forum
June 8th, 2014, DEPO

Pelin Tan: This exhibition is actually the extension of a project on waste collectors, run by Artıkışler and Karahaber between 2001-2012. It is hard to define it as just one project, since it contains many works that run jointly. We gathered in 2013 in Diyarbakır for 'Fire and Wedding', a video exhibition that was organized about the lives of waste collectors of Ankara; we held a panel and discussion on the issue. Here, you are seeing the mutually produced videos of the 2013 'Istanbul's Leftovers' project and pictures of Ali Saltan. The topic is not only on waste collectors and their lives, but also on multi-layered occurrences of issues related to all aspects of every day-life in the city. We also invited different speakers, for we wanted a collaborative discussion and dialogue. Two speakers were unable to attend, Oktay İnce and Mehmet Onur Yılmaz. We also produced a fanzine, and the prints are available here. We can send the pdf version to people, if desired. It contains texts on the process of our work between 2001 to 2012. We should also mention the support of the 'Think Civil' program, Alper will speak about that.

Alper Şen: From the day we constructed the idea with Ali Saltan until now, 'Istanbul's Leftovers' transformed in time to become something else. The reason for that follows: Since 2001, we tried to develop a narrative regarding the lives of recycling laborers, paper collectors, waste workers or whatever we may call it collectors. For us, actually, the work is a continuation of our encounters. The things we witnessed from the beginning, such as urban transformation, forced migration, social exclusion, and child labor, were capitalism's fiercest issues visible. We hit an iceberg and stopped, and then we did things anew again and again. The exhibition you see

is another form of the ongoing visual narrative since 2001. I don't know if another form will evolve after this one. What we try to express is that the state of 'staying inert, transforming into waste, transforming into the other' is one of the most prominent visual examples around here, in our surroundings: It manifests in the image of the paper collector. The retrospective of this image has made us face those who are called 'the leftovers', and include states of impoverishment, forced Kurdish migration or Syrians escaping to Turkey, these most poisonous parts of 'waste'.

In 2012, we had an exhibition called 'From Hakkari to Ankara, Paper workers: From Forced Migration to Identity Struggle' here at DEPO. Back then, paper workers from Ankara, originally from Kotranis, joined us. They were quite a crowded lot. Yet, here you cannot see any paper workers since the focus is on us, and this forum is on our own narrative, a pouring out of the internal. You may consider it as a discussion. Where do we stand in this narrative politically, and morally? The concern back then was different; apart from the obvious image of the paper worker, if we follow the image, the story of forced Kurdish migration unfolds with the 100 to 150 burned houses of a village in '94.

We had to touch on the codes beyond the aesthetics of the image of poverty, after scratching the surface of the paper worker image in the 'Istanbul's Leftovers' exhibition, after seeing where people came from, for what reason they worked, and to which parts of Istanbul they had drifted from. Frankly, it was this necessity that led us to tell their stories. When we included Ümraniye in the story, for instance, some will remember that a waste mount exploded there in 1993. All the waste of the Anatolian side was unloaded there, and back then, the place was on the outskirts of Istanbul. The waste mount had exploded due to an overload of methane gas, and as the waste had fallen into the district, 39 people had died under the garbage. It's somewhat catastrophic. People try to forget this event in Ümraniye. For this reason, we tampered with the leftovers of memory.

The story of the videos in 'İstanbul's Leftovers' started in a house in Beyoğlu and aimed to reach back to the mount of waste that exploded in Ümraniye. We got there, but it was difficult. Where the explosion happened, it is now a soccer field, a plane of green. A simple, tiny memorial with the names of the 39 people who died is there, but nothing more. The reason for us going to Ümraniye is the story you get from these videos. Cihan, our friend, the paper collector, developed a hernia in this process. Why does one get a hernia? From carrying heavy loads? He also received an MR sick report, went to a doctor, and the doctor's advice was 'don't do this job'. The second doctor said 'I can't advise you to quit this job, that would be rude, but it's problematic when you bend over, when you bend like this or that'. Cihan asked 'Can I get physical therapy?'. 'No' was the answer, 'you have a green card'. The green card didn't cover physical therapy. The last doctor we saw said 'a steel corset is the best solution'. Finally, Cihan returned to his hometown, although he came back again, because really, there was no other job he could do. If this means anything to us or not, is another thing, but the job he does, is one of the least secure jobs in this country. We have to go back to the beginning: What is Cihan doing here? Cihan is from Siverek, Turkey, the oldest of six brothers, and he is looking after the family, although he is 17-18 years old. His father is disabled and if Cihan doesn't work here, there is nothing he could do in Siverek. From another perspective, this is his last job. The place he lives could be any town in Turkey, not particularly Istanbul. There was a question Cihan asked; 'Brother, is it true that there is a sea in Üsküdar?' He knows Istanbul this little. It is a bitter question that needs to be discussed... But why are we discussing this? Another aim we had was to construct a common narrative rather than an artistic one. The photos correspond a little bit to that. As Ali Saltan puts it, anybody could have taken the photos. When Ali worked in Tarlabası in 2008 on 'The Unseen Face of Recycling', for example, the video frames he recorded were quite chic and aesthetically appealing. For good reasons, returning seven years after to the site, he was hesitant to reproduce the same narrative. The thing we had to face, had itself become waste. The only action Ali took, was to wait right there and

record with his camera until the garbage on the street was collected. The row below these photos shows the area where paper is baled.

There is another area of urban transformation around Ayazma . There is another area beyond the path, in a part of town with an armchair and a screen called 'the leftovers of the leftover'. In these videos, a question was asked that came up when we went to Ümraniye: 'What will happen to the leftovers of the buildings?'. Who is transforming these buildings, and for what reasons? You know the Samsa House; we witnessed a house occupation during this work. It was an abandoned house in Kadıköy, which could have been transformed into a profit-making space, but it transformed into something else. It was transformed into a narrative wherein we tamper with how much we can realize from our own transformation. Three videos are streamed there. Ali's photos also contain marks on this transformation, one being the photos of the Don Quichote House, another being Maslak 1453, one of the official urban transformation areas.

Due to reasons of visual pollution, paper collectors may not walk on İstiklal Street. You can see them there only after 9, or 10 pm. Meanwhile, pristine cars with 'Clean Beyoğlu' logos are around, these cars of a company that the municipality has sold in order to collect quality waste. The municipality announces: 'Please separate paper and plastic before throwing them away, we will recycle it'. In Ümraniye, they tell Cihan: 'We won't give you our paper waste anymore, the municipality will get it, they recycle it'. Cihan tells them: 'Brother, what do you think we're doing, we're bringing it to the same factory'. When they reply; 'Anyhow, we won't give it to you', Cihan realizes something else—his dirty looks, his Kurdish origin, the unspoken—the essence of the issue, which unfolds within the answer. It's a stone in the shoe, really.

Here, I want to leave the word to İrfan Aktan, who has witnessed our visual traces and narrative. Together with İrfan, we tracked particular stories in Ankara. While working against an experience of cruel injustice, becoming the unheard voi-

ce, the unread story, and by documenting, we also recorded images and words while keeping the risk of the information produced in mind. We now wish to break the invisibility of these experiences, and to reveal the violence within the invisible...

İrfan Aktan: When I came to Ankara in 1999 there were no conflicts anymore. My encounter with paper collectors was through nursing: They are from Hakkari and I am from Hakkari, I asked them why they are here. The majority of paper collectors in Ankara are from a village called Ördekli, it's a Kurdish name, also called Kotranis. Kotranis is a burned village, one of the bigger settlements. Collectively, some of it's families migrated to Ankara, and some to Adana. They collect garbage in Ankara. If we consider one of the events told in Alper Şen's 2004 documentary 'From Hakkari to Ankara, Paper Collectors', the Kurdish story unfolds. The municipality of Ankara claimed rights to the waste, since a profit became evident. They said, the waste belongs to the municipality, and the municipality collects it, therefore, you can only be thieves. The paper collectors had difficulties for quite some time. They were beaten up, they got injured, they were stabbed, their skulls were crushed. There was a boy named Evliya, for instance; a local policeman had beaten him into coma. The paper collectors also experienced racist attacks, like 'dirty Kurds'. Mehmet Kahraman had a story about this, We interviewed him for the 'Express' paper: 'Once, four or five of them caught me, and they suspected that I must be an elephant because I'm a Kurd. Five people held me still, supposing that I would crush them all, and decapitate them.' This 2004 event is significant for me, since I personally witnessed the burning of villages in the '90s and have first-hand experience of the raids and operations there; the story strictly brought those memories back, regarding what the state had done in Kurdistan, for Türközü is part of the poor district of Mamak, in Ankara. There is a square where collectors staple their collected waste in the warehouses and sell them afterwards. Policemen came, tanks came, squads came. An operation was executed and revolts escalated. During the riot, someone stabbed himself, thereon people burnt their piles of paper. In

fact, it was a second fire by the people, whose villages were previously burned. Their bread was now being burned by the state, for the state prohibited their jobs. But when the Kurdish forced migration started in the '90s, the state was planning to acquire a cheap labor force. This was one aspect of it, but another one was definitely political. Forced migration was also carried out in order to deter Kurds from supporting the PKK. The state hoped to assimilate them. Kurdish villagers were sent to the west as a cheap labor force, but now, the state is not allowing this anymore, hindering it. Even working for cheapest means, at the lowest rank, is being prevented. You cannot collect paper from the trash, for they claim the rights to the paper. This is being talked about on the Kurdish side of the story, but there is another side, not only Ankara, but also in Istanbul. There is a different story for people impoverished by the state, the people remaining at the bottom who experience ethnic conflict in their own ranks. Kurds and Gypsies, Turks without property, and Syrians nowadays, economically, the lowest of the low, remain in a state of bickering. This conflict is actually a result of ethnic politics (and policies) of the state. The state is responsible for the vulgar struggle for bread, for the bickering in peripheral districts, in warehouses, or on the bottom of immense plazas.

For these reasons, waste is a political issue, and for these reasons, waste is our issue; we, who are producing it, and we who pass by the collectors who collect it on a daily basis. If we attribute an importance to waste and to its collectors, we have to maintain a political track. You see, there is a moral issue at stake; it's not enough to describe how people starve, it's not only about the paper collectors, Go to Yeni Bosna, got to the periphery of Istanbul, go to basement floor of textile workshops, where children are made work. Most of them are Kurdish kids, who were not able, or not allowed to go to the mountains, and who have no perspectives in their homelands. There is such a field of exploitation, but the state again is propagated against the Kurdish movement, and blames it for kidnapping children. We discuss from this point of view, from the common Kurdish kid's point of view, who didn't join the mountains, and not to confuse these kids from the ones

who throw stones; we discuss the common kids, and millions of them, whose numbers we get from the Population Relations Institute of the University of Hacettepe, which is a partly official source, claiming that 1.3 million Kurds were deported. According to TESEV, or the report of Göç-Der, we're speaking of 5 million people - calculate times two for population - around 10 million people have lost their homeland in this turmoil and the majority being children. Their future is mortgaged, thrown into the waste, thrown into basements. We definitely have to fight for their rights by bonding this issue with politics. The state politics from the top is trying to prevent us from seeing this picture. Let us not see the dirt, the rust and the waste; better not see poverty at all. Hence, the work of Artıkışlar that commenced in 2000 in Ankara and continued in Istanbul, is politically valuable, creating political arguments by refreshing memories and using those, while holding the state responsible for what it has done, and defining a possible space for struggle with people who are sentenced to waste collection. What does this struggle look like? There are some aspects for Kurds, there might be an effort where we could return them back to their villages, there might be people who want to go back and get involved in production, again. The state has settled for a little compensation in the law, by returning villagers. Voices have to raise against that. Secondly, the people who have returned, are still being bothered by municipalities, still being followed; there might be some demands against that. For the latter, healthy working conditions need to be established, health necessary to sustain a job. As in Cihan's example, he developed a hernia and will starve without his job.

My intention is to demand rights when I speak of getting involved in politics, nothing more. There needs to be a movement against the immense waste that the state has produced. Activists have to make the move, people with the ability to create a narrative on different fields of living. And yet, on a large scale, we need a renewal of memory to work against the increasing ethnic polarization within Turkey. What Ali did with his pictures; we need to find that in other inventories such as writing or speech. You produced this waste, but what

results from this? Waste is being produced and then removed. We generally want to see the last frame of this process, but we need to go back to the 90's, back to the Gypsies, to the Turks without property who migrate from provinces to cities, and who are being forced to collect waste; we have to go to the Syrians that emerge now, and whose side-effects will become more evident. Let me conclude by saying, that the biggest power of the state is to normalize these issues. It is not normal, that people have to feed on waste and are doing so while facing oppression and violence. In history, some people have lived on waste, but there were also struggles against this. From day to day, more people work in jobs. Istanbul is growing, with glamorous, rich plazas, luxurious cars, pompous buildings. New districts emerge, leaving us with the feeling that this is the natural flow of life. We must approach this issue with permanent astonishment and doubt. Class struggle, ethnicity and state issues become more clear, if we do so.

Alper Şen: There was an axis point that made us narrate these issues. In one of the Tarlabası videos, a collector said: 'I have to collect here, I work in Beyoğlu, the paper here is more valuable, Esenyurt's paper is not.' They are asked to leave, and eventually they do, the majority does. In 2000, it was explained that the municipality paid for the electricity of the warehouses of paper collectors. Recalling the paid electricity, now, we see that the collectors are illegal. Notification after notification demanded: 'Leave this place'. We asked, 'where in Istanbul is this happening?' According to what Cihan tells us, it is in Kadıköy, Beşiktaş, Beyoğlu and Bakırköy, where paper collectors cannot find shelter anymore. Fancy cars collect the paper now. That is why Ümraniye is more relaxed: Here a squat, and there is public housing; a purgatory has been created in Ümraniye.

Önder Özengi: Who is making profit out of waste?

İrfan Aktan: The municipality gazes upon the profit of waste. You go and buy a bed from IKEA, it comes in a box, you throw the box away. As told before, people in need come and try to find tradable items from the waste, mostly paper, sorting

out the whole dump to find it, loading it to the trolley, collecting it and carrying daily loads of 20,30,40 kilograms. And this little body carries it, bringing it to the warehouse. After collecting it, and reprocessing it, it is sold for little money to the most profit making company who is earning the most from the shoulders of the poor, and has the connection with the municipality. The municipality tells you, 'die with this tiny amount of money that you earn', while the company's employees are collecting with fancily painted, and flowery, beetle cars, which give the municipality more of its profit. This is the essence of the story.

Sevgi Ortaç: So there is no hierarchy between collectors?

İrfan Aktan: When the municipality stormed the paper collectors Ankara, it imposed them to become employees, to work for the municipality collecting paper, saying, take this paper and bring it to the company I work with.

Neşe Akbaş: This is where my question comes in. In that case, does the municipality offer a salary and insurance?

İrfan Aktan: Yes, they do. The money is less than they actually earn, but you become a registered worker, you don't earn more depending on your effort. A worker from Hakkari has told us: 'I am more independent under my current condition: when I am sick, I work 6 hours and rest home, when healthy, I might work sixteen hours'. The profit makers are municipalities and companies.

Göksun Yazıcı: I want to give another example, although this being another realm, a simple one, regarding white collared workers. Where the paper collectors collect paper, there are also ones who produce it, or produce books, for example; translators, proofreaders and editors working for publishers. The translator works eight hours a day, this being a difficult work. You can also get hernia there; your brain can smoke; carrying stones in your head is as hard as carrying stones on your head. You're lucky if you get eight percent of twelve thousand publications, but the publisher doesn't give that,

he tries to pay you off with one payment without paying copyrights. The translator has probably worked for four months on a book, where the publisher pays a thousand, two thousand liras. Paper collectors are on the bottom, but if it were not for the labor from translators, proofreaders, and editors, the paper wouldn't be produced. But the profit and class relations connect there; the distributor gets forty percent, and you can calculate how much profit the owners of the publishing company make. I just wanted to mention the mind dazzling connections, hierarchies, and the profit therein.

İrfan Aktan: This exists everywhere; here, it is about waste, concerning the fight over ownership of leftovers and the abandoned. The mechanisms where everybody exploits everyone are ubiquitous in life, the situation here is about people who have no other means of work elsewhere and who were previously victimized by the state, already.

Hande Sakarya: In the Introduction Time video, Cihan says somewhere: 'If the MHP (The Nationalistic Party), or the CHP (The Republican Party) were to win the elections here, we wouldn't be able to work here'. What connections exist there? Is the current municipality more promising?

Alper Şen: The municipality does nothing. While Ümraniye is rising from a lower-middle class standing, to middle class, the profit rises with it and urban transformation meets with recycling. At the moment, the municipality does nothing and is indirectly conducting a charity culture. The warehouse you see right there, is actually an illegal building. The paper collectors dwell there. But Bakırköy and Kadıköy left a bad taste in their mouth; Cihan, for example, was banished by the local CHP municipality in Bakırköy. How, and under what conditions are they discriminated by, which we cannot know, and yet, they themselves know perfectly well.

Sevgi Ortaç: You said in the beginning, that there is no paper collector present at this forum, that we will talk more about how our perception has altered. I don't know that we can easily look at white collars while being unable to look at waste

collectors. Our perception is complicated, and we could talk more about that. By visualizing it, we are not trying to dramatize it, but when the word profit comes in the scene, you feel the need to become protective. There is no one here thinking differently but, in talking about cycles of profit, we try to protect some people's rights and thus narrow our focus on the issue. There might be some things on the visualization of this, can you tell us about that?

Alper Şen: When we held the exhibition in 2012 at DEPO, we wanted these issues to be seen. Despite our procuration in their names, a class difference exists between us. We realized that in the forum at the exhibition. When we held the same exhibition the following year in Diyarbakır, we were told: 'The exhibition is better held in Turkish cities, since forced migration and relocation is traumatic for us. You did well but seeing Kurds collect the waste of Turks revives that trauma'. Şanlı, who was sitting next to me said: 'It might be traumatic that we Kurds are collecting the paper of Turks, but I arrived in Diyarbakır just yesterday and saw children collecting paper in Suriçi. Here, paper and waste is collected by children, and we don't even allow child labor in our warehouses.

Pelin Tan: We also spoke about the video editing, there was a discussion on that. You are documenting, yet it is not a documentary; the videos made by paper collectors were also discussed.

Özge Çelikaslan: They learned to use a camera, and to do editing. They earned their living through wedding recordings. One of them became entirely a wedding cameraman.

Pelin Tan: Answering Sevgi's question, it is crucial to avoid exoticizing during the shooting and editing, least creating a pornography of the victim. We differed with them on this aspect. Lokman, for instance suggested a romantic narrative, I criticized that, it was an awkward moment.

Sevgi Ortaç: The videos produced here, as in the interviews, are selected. How is this relation established in an exhibition?

İrfan Aktan: From the beginning, the effort that Artıkışler put into documenting a history in an egalitarian manner – I'm talking about the prior documentary – for instance, handing the camera over to him and letting him record himself, joining him while he shoots the outside, are of secondary value. The real thing here is, yes, there is a serious victimization, when Cihan says: 'I actually should read a lot of books now, I should take lessons of good teachers, there is a solvable Kurdish issue in Turkey, but there is a love issue in America, thinking about this gives me hope'. As dramatic as this is, it is not only Cihan's issue, it is our common issue. To hell with artsy work, we are not here to show how good, well educated we are and how we gather to save their lives. Instead, we can try to find a way out of the situation the state has put us in, collectively, and for our own sakes, ponder on what we can do about it. This is crucial, the other one is secondary. They only brought the issues forward to all of us; and by all, I mean, we should not try to save them from the dump, we should save ourselves from it, collectively. Racism, nationalism, poverty and exploitation are mutual issues. We have to fight this, the issue concerns our rights. The paper collector is not a 'this or that', it's a 'you, me, him'.

Sevgi Ortaç: We all agree on this issue. What I would like to discuss as persons who more or less know each other is, how the kitchen, the aesthetic form of this work is set up.

Özge Çelikaslan: The visual regime used in this and the former exhibition is always discussed backstage –assuming that the exhibition is the stage- more intensely, due to the issues of forced migration and deportation. The regime we follow comes close to Ulus Baker's 'sociology of emotions'. The transfer of these emotions, can only be possible with the practice of videos, by using videos -without instrumentalizing them- as a device for strugglePoverty, that transforms into statistics in social sciences, gets its emotion through a video on the Kurdish issue. Due to that, making an exhibition out of it becomes meaningful. In Alper's and Oktay's hands was an archive of ten years, let's say, a ten years experience of people from Kotranis. We thought about how to reveal this

archive in 2012. When I say archive, it's not only an archive, it's heavy and full of sorrow, and also, it's full of struggle. How could we reveal that? This was only possible through an exhibition, through the form of an exhibition. As Göksun pointed out, without separating our locations, the Kurdish issue has many dimensions and it is necessary to discuss this further, but while leveling the positions.

Göksun Yazıcı: Not because we are much higher positioned, nor disparate, rather because of heavy impoverishment of well educated, white collared, art producing people.

Pelin Tan: I want to add something short to what Göksun said, in terms of 'labor', the working conditions of the video-maker, the time he spends with paper collectors, editing the video... the payoff of this unsecured labor doing a videogram intersects with the unsecured labor of the paper collector. Actually, we always work with 'the labor of the day after'. Erbay Yucak: We have to classify our colleagues' approach on seeing this as an area for struggle, and to ask what could be done. The waste issue is not a new one, it existed before the escalation of the Kurdish issue. Earning a living through waste is not independent from the commodification of waste, it is not independent from waste paper produced out of cellulose, or the plastic or metal produced out of waste. The situation changes when forced migration enters the scene, but waste is a way or space to feed yourself, to dress and earn a few bucks when there is no one to depend on, and without forming employer/employee or nationality relations, waste is also that. Waste is not only paper, there is metal, plastic and much more to it. For this reason, the improvement of waste through social policies of the state for the people on the bottom, for its protection(?), and by observing and detecting people who earn a living by it, who realize the demand and profit in it, and by creating a commodity out of it by organizing different networks; this is where the profit lies. The paper collecting issue is old, for instance. ExpressJournal has a history in collecting old newspapers and creating new ones. The issue on profit started when certain companies realized that waste generates money.

If we want to define tasks over these records and the exhibition by our colleagues, the process will be like this: There is a risk of asbestos in the demolitions resulting from urban transformations. Before, people could go there and collect the iron from it, but now they can't because the job is tendered out to companies. The one who works there will face the risk of asbestos. Objecting to the state's commitment on waste—regarding it as its own—is made into a theme in the stories of movies that we've all watched. Waste is an address to escape the working order. We discuss this within a real situation. Waste is a possibility to live in the city without renting a flat—we don't have to immediately imagine communal practices for that—thinking of waste, it can include the possibility of feeding oneself without selling one's labor to others. Not working out of necessity is another practice of independence. For instance, there was a warehouse ten minute's distance from here, I don't know if it still exists, but here there were two or three other warehouses, or 'in between' spaces. They will be gone with urban transformation processes, relocated to the city outskirts, the warehouses will disappear.

Şiar Bozkut: Waste is actually what you can gather from the cities, these materials labeled redundant and left on the street. Another example for the state of warehouses are the stories of their items taken from the Jewish, Greek, and Armenian houses of Istanbul, brought to Çukurcuma, and over to Dolapdere. An item that is sold for three liras in Dolapdere, travels up to Çukurcuma and is priced at 15 liras. From there, it is brought to another auction house and presented to another customer. A similar story exists with paper. But if you are in Sweden, your waste might become the country's energy system. Somewhere else, someone can tell you that living off the waste is a method of activism. There is a parallel aspect with house occupations, claiming that waste is a right, that we may use formerly abandoned and intransformable spaces.

Güliz Sağlam: There are also women collecting waste, I wanted to talk about them, but I've got a hoarse voice.

Özge Çelikaşlan: Güliz had a meeting with female junk dealers during the Gezi Park Occupation, and here we've got an interview about that. We intended to record their experiences with Güliz but women are more closed, absconding, and desiring to remain invisible, therefore, we couldn't do the recording. The video of female junk dealers is a video on their Gezi experiences and on their companionship with us. It is interesting that it was discussed during the Gezi events but after that, they are—and desire—to remain invisible.

Güliz Sağlam: Are they really choosing this? Because it's difficult for a woman to collect garbage on the streets. What happens in the background? Are they abused or raped, for instance, this issue remains.

Neşe Akbaş: We have an issue of representation here, in fact, we are observing them. Maybe there is no other possibility there. The videos are as sincere as possible, as is the process of production.

Alper Şen: The 27 videos here are downloadable on the blog we prepared and, if I'm not mistaken, Hayat TV is screening them. The exhibition is another form, maybe a form that enables us to discuss among ourselves. A book published from this exhibition is another one.

Neşe Akbaş: Right there, we have to observe ourselves, why don't we?

İrfan Aktan: Kurds working in the waste are actually people owning property that is burned, destroyed, and plundered by the state. All their possibility of farming and raising livestock is being plundered by them. Waste is nothing to be idealized or beautified. A man from Kotranis said, 'I used to ride my horse freely in the mountains, now I have fallen into the dump.' This is a usurpation of his rights, and this is nothing to be accepted. We are actually involved in this and we should be actors in this issue.

Alper Şen: There was not enough time for some works, take for instance, the 6th of September, where Greek possessions turned into waste over one night. We wanted to look at waste memory through the photographic readings. There are definitely shortcomings of this self-styled condition, there should be some, but we don't want to complete them, shortcomings are good.

Pelin Tan: Our friends opened this space for us on this Sunday, but they have to close down now. Thank you for the participation.

Baştan Başlayalım...

Artıkışler Kolektifi

Bu çalışmaya başladığımızda İstanbul'da toplayıcıların yaşadığı sorunları dile getirerek, bir çevre sorununun ardında kalan emek ve çalışma güvenliği sorunlarını anlatma niyetindeydik. Bunun için de İstanbul'un ve görünürlüğü'nün merkezi olan Beyoğlu'yla bundan 10-20 yıl önce şehrin çeperinde kalan ve 1993 yılındaki çöp dağının patlaması sonucu ölen 39 kişinin hatırasının hala canlı olduğu Ümraniye'de toplayıcıların yaşadıkları sorunları anlatan 12 video yapmayı planlıyorduk. Ancak zamanla yapmayı amaçladığımız videolar ve anlatmayı umduğumuz hikayelerin içeriği ve sayısı değişti, bu çalışmaya dair algımızın değiştiği gibi...

2001'de Ankara'da kağıtçılarla karşılaşmamızda onlardan ilk öğrendiğimiz, çalışma koşullarının zorluğu ya da gündelik yaşamdaki sıkıntılardan önce, zorunlu Kürt göçüydü. O zamanın Ankara'sına ve çalışma koşullarına dair yaşadıkları sıkıntılar, zorunlu göçün travmatik sonuçlarının ardında kalmıştı. Bu sektörün emekçilerinin yaşadığı sıkıntıları dile getirirken önce, insanları toplayıcılık yapmaya sürükleyen koşullarla yüzleşemediği-mizde dile getireceğimiz sıkıntıların mevcut adaletsizliğe sadece bir "çevre düzenlemesi" getireceğini düşünüyorduk.

Baudelaire'in Kötülük Çiçekleri kitabı (1857), bildiğimiz kadarıyla "Toplayıcının Şarabı" (Le vin des chiffonniers) şiiriyle toplayıcıları literatüre dahil eden ilk eser... Baudelaire'in toplayıcıyı, modernizmin çarkları arasında ezilmiş bir birey olarak tanımladığı söylenir. Baudelaire'in şiirinde bahsettiği toplayıcıyla nasıl karşılaşmış olabileceği hakkında fikir yürüttüğümüzdeyse, 1850'lerin Paris'i karşımıza çıkıyor. Bu yıllarda şehir baştan sona yeniden inşa edilirken, fakir mahalleler de zengin mahallere geniş yollarla bağlanmış. Baudelaire, Pa-

ris'te toplayıcılardan bahsettiği gibi, sevgilisiyle bir kafede mum ışığında başbaşa, geride kendisini izleyen “aç gözlerden” de bahseder. Fakirlik artık gözle görülebilir yığınlar halinde sokaklardadır.

Konumuz Baudelaire, sahnemiz de Paris değil; ancak günümüzde İstanbul, dünyada kentleşmenin ve dönüşümün marazi hallerinin ortaya çıktığı Pekin, Sao Paulo, Kahire gibi birçok metropolde olduğu gibi toplayıcılar üzerinden yeniden ve yeniden tarif ediliyor. Keskin sınıf çelişkilerinden göçe, çevre sorunlarından kentsel dönüşüme dek pek çok anlatının simgesine dönüşen toplayıcının görüntüsü, toplayıcıya taşımakta olduğu çuvaldan daha ağır anlamlar yüklüyor ve çoğunlukla toplayıcı da bu taşımakta olduğu anlamlardan habersiz oluyor.

Toplayıcının kazancını sağladığı madde olan ve mülkiyetinden vazgeçildiği için sokağa bırakılan atık, şehirleşmenin ve tüketim kültürünün kaçınılmaz sonuçlarından birisi. Şehirliğin ve şehri yönetenlerin atıkla kurdu-ğu/kurmadığı ilişki de çoğunlukla toplayıcının, atığın geri dönüşümdeki yerini belirliyor. Kentli, toplayıcılığı genellikle işsizliğin son raddesinde yapılan bir iş olarak görüyor. Metropollerde niteliği ve niceliği hızla artan atık, atıkla geçinen insanların hayatlarını dönüştürürken, geri dönüşümün piyasa koşullarında artan önemiyle birlikte, kapitalizmin en vahşi alanlarından birini de ortaya çıkarıyor.

Ankara Büyükşehir Belediyesi bundan birkaç yıl önce toplayıcıları, kağıt ve plastiği kendi anlaşmalı şirketlerine piyasa fiyatının altında satmaya zorlamıştı. Toplayıcılar buna yanaşmadığıdaysa, bir yandan belediyenin zabıtalı toplayıcılara göz açtırmazken, bir yandan da belediye, toplayıcıları kendi yayın organlarında “kaçak çöp avcıları” olarak tanımlamıştı. Zamanla toplayıcılar pes edip belediyenin istediği fiyatta ve anlaştığı firmalara topladıklarını satmayı kabul ettiklerindeyse, aynı toplayıcılar, aynı yayın organları tarafından “çevre gönüllüleri” olarak ilan edilmişlerdi.

Bunun gibi birçok örneğe şehirlerdeki farklı belediyelerin atık

yönetiminde rastlamak mümkün. Atığın artan niteliği ve niceliği bir yandan hepimizi çevreye daha duyarlı hale getirirken, toplayıcının görüntüsüyle, kendi sorunlarının dışında bir simgeye dönüşüyor ve öyle tarif ediliyor. “Bir çevre sorununun çözümü noktasında katkısı olanlar”, “işsizliğin görünmeyen yüzü”, “zorunlu göç mağdurları”, “çöpü dağıtanlar/karıştıranlar” gibi bir çok tanımlamanın içerisinde geçen toplayıcılar günlük kazançları peşindeyken bilginin az, kanaatin fazlasıyla yer aldığı söylemlerin içerisinde farklı tariflere maruz kalıyorlar.

Bu farklı ve kimi zaman da fazlasıyla alegorik/şiirsel tanımlamalar içerisinde kentli kendi atığını tanımlayamadığı ya da bunu reddettiği için toplayıcıyı genel kanaatlerle tanımlayarak bu süreçten temiz çıkmaya çalışıyor.

Bu nedenle toplayıcıyı değil de kendi atığımızı tanımlamaya çalıştığımızda ya da atığın sokaktaki dönüşümünü ve el değiştirme hallerini takip ettiğimizde temiz, şiirsel ya da ayrımcılık ve nefret barındıran kanaatlerin cilasının söküldüğü gibi atığın dilinden kentliyi ve kentlilerin birbiriyle ya da atığı geri dönüştürenlerle kurdu-ğu/kurmadığı ilişkiyi yeniden tanımlamak da mümkün olabiliyor. Eğer atığın yeniden metalaştığı ve pazarla-nabilir hale dönüştüğü ya da zehirli bir madde olarak bırakıldığı alanlara bakabilirsek kendi atığımızla kurdu-ğumuz ilişkiyi de yeniden tarif edebilecek hale geliyoruz. Bu şehirde herkes günde ortalama bir kilo atık üretiyor. Bu atıksa, kişiye, kişinin yaşam tarzına, yaşadığı yere kadar birçok değişken sonucunda üretiliyor. İstanbul'un Artığı bu nedenle bir genelleme yapmak yerine İstanbul'un merkezinden (Beyoğlu) kıyasına doğru (Ümraniye) atığın izini takip ederek ve kişisel bir harita oluşturarak atığın metaya dönüştüğü, yeniden dolaşıma sokulduğu alanlara bakmaya çalıştı. Bu alanların çoğundaysa toplayıcılara denk geldi. Çalışma güvenliğinden çocuk işçi emeğine, kentsel dönüşümden zorunlu göç mağdurlarına dek atığa dönüşmüş, kurcalandığında, beden ve ruhen hasta edecek hallerin içinden geçerek, Ümraniye'deki eski çöplüğün 28 nisan 1993'de patladığı ve 39 kişinin öldüğü yere ve zamana, atığın 27 gün boyunca 27 farklı halini tarif ederek gitmeye çalıştı.

Let's start from scratch...

Artikisler Collective

When we commenced upon this work, we were aiming to express the issues that waste collectors face by describing their labor conditions and security matters in work, and beyond environmental issues. For this reason, we planned to shoot 12 videos narrating the difficulties of waste collectors in Beyoğlu, an area in central Istanbul where collectors are visible, and in Ümraniye, where 39 people died from an explosion on a garbage hill in 1993, with its memory still vivid in the minds of those in the district. But as our perception of this work changed over time, so did the targeted videos and the context of stories we were hoping to tell...

The first thing we learned about the paper collectors of Ankara, when we initially encountered them in 2001 - before learning of their difficult working conditions and everyday life issues - was the forced migration of the Kurds. The difficulties of the working conditions of Ankara back then, came after the traumatic results of forced migration. If we chose to avoid their reasons for becoming collectors, before mentioning the difficulties faced by this sector's laborers, we thought that we would add merely another 'landscape' to the existing injustice.

As far as we know, Baudelaire's poem 'Le vin de chiffonniers' in his book 'Les Fleurs de mal' (1857) is the first work to include mention of collectors in literature. It is said that Baudelaire defined the collector as an individual crushed by the wheels of modernism. When we imagine how Baudelaire could have met the collector mentioned in his poem, we face the 1850's of Paris, a time when the city was entirely reconstructed by connecting poor districts with rich ones through broad alleys. As Baudelaire describes the collectors, he also mentions 'the hungry eyes' that follow him in the back while meeting tete-a-tete with his lover in a café over candlelight. Poverty is

now on the streets and visible en masse.

Neither is our topic Baudelaire, nor is the scene Paris; but it is contemporary Istanbul, whose morbid urbanization and transformation is over and over again depicted by the collectors, and as similar to many world metropolis such as Beijing, Sao Paulo and Cairo.

From harsh class contradictions, to environmental issues, and urban transformation projects, the symbol of the waste collector carries more deep significance and meaning than the actual image of his material in tow, and usually, the collector remains unaware of these projected meanings.

The materials that provide the collector's income, the waste of dispensable property that is thrown out onto the street, is an inevitable result of urbanization and consumer culture. Positioned between the city inhabitants' waste, and the city's governmental bodies that order and organize waste laws, are the waste collectors themselves, their lives embedded in the recycling process. While the city inhabitant usually conceives of waste collecting as the final stage of joblessness, the rapid increase in the quality and quantity of waste changes the lives of those who make a living from it, subsequently revealing one of the most ferocious fields of capitalism through the rising importance of recycling.

A few years ago, the municipality of the City of Ankara had forced its waste collectors to sell their papers and plastic to their own contracted companies for a lower price than the market defined. When the collectors avoided collaborating under these conditions, on one hand the municipality's police officers provided no respite, while also, they campaigned against collectors, describing them as 'smuggled waste hunters' within their publications. Eventually, the waste collectors gave in to these conditions and sold their materials to the price demanded by the municipality and its contractors—the same publicists who were labeled as 'volunteers of the environment'.

A variety of similar waste management cases may be found

in other cities. As our attention to waste quality and quantity rises, so does our awareness of environmental issues; but the image of the collector turns into* the epitome of something beyond his or her own, immediate, daily struggles. With simplistic descriptions such as; ‘those who contribute to environmental issues’, ‘the unseen face of joblessness’, ‘forced migration victims’, and ‘waste scatterers/shufflers’, collectors become the subject of convictions with little knowledge behind their attempts to earn a living on a daily basis.

Within these different allegories and overly poetic descriptions, the city inhabitants fail to define their waste by real terms. In turn, this leads to a common idea and conviction regarding the collectors, and subsequent reactions to those who come to clean.

For these reasons, by trying to define our own waste, and by following the transformation and handover of waste on the streets, rather than capturing and defining the collector, we provide an opportunity for otherwise simplistic, poetic, hatred-filled convictions to wear off, and while offering instead, a space to redefine the relationship between city inhabitant and its waste as main subject.

In this city, each person produces 1 kilogram of waste on average, per day. The resulting waste differs depending on many variables such as the person or source, their lifestyle or location. For this reason, ‘Istanbul’s Leftovers’, rather than generalizing, tries to focus on the routes of waste from its center in Beyoğlu, to its edge in Ümraniye, and creates a personal map whereby waste transforms from metadata, to material that reenters circulation. In most of the locations, the video has encountered the collectors. It has tried to describe a physically and spiritually sickening journey of waste in ‘27 states in 27 days’, from labor security to child labor, from urban transformation to forced migration, by going to the place of old Ümraniye waste mount, and recalling the time of explosion on the 28th of April 1993, where 39 people died.

Artıkışler Collective, 30 april 2014

İrfan Aktan yazar, gazeteci. 1981 yılında Hakkâri ilinin Yüksekova ilçesine bağlı Karlı köyünde doğdu. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı üniversitenin Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı'nda yüksek lisans okudu. İletişim Yayınları'dan çıkan "Nazê/Bir Göçüş Öyküsü" ile Dipnot Yayınları'dan çıkan "Zehir ve Panzehir: Kürt Sorunu" isimli kitapların yazarı. Birgün gazetesinde editörlük yaptı. Birikim, Radikal, haysiyet.com, bianet.org gibi çok sayıda süreli yayın yanında çeşitli kitaplarda da makale ve söyleşilerine yer verildi. Nokta, Newsweek Türkiye ve Yeni Aktüel gibi dergilerde çalıştı. Bir süre İMC TV'nin Ankara Temsilciliği'ni yürüttü. Halen Express ve Bir+Bir dergilerinde çalışıyor.

İrfan Aktan is a writer and journalist born in was born in 1981, Hakkari – Yuksekova, Karli village. He was graduated from Ankara Üniverstesi, Communication Faculty. He completed his master degree at the department of Women Studies. He is the author of two books titled "Nazê/Bir Göçüş Öyküsü" (İletisim Publication) and "Zehir ve Panzehir: Kürt Sorunu" (Dipnot Publication). He was an editor at Birgun newspaper. He published severals articles and interviews in Birikim, Radikal, haysiyet.com, bianet.org. As a journalist writer he worked at Nokta, Newsweek Türkiye and Yeni Aktüel. He was a representative IMC TV Ankara. He still writes for Express and Bir+Bir.

Ulus Baker 1960, Leningrad'da doğdu. Rusya, Türkiye, Fransa ve Kıbrıs öğrenim gördü. Doktora öğrenimini 2002'de "From Opinions to Images: Towards a Sociology of Affects" başlıklı tezi ile tamamladı. Gilles Deleuze ve Baruch Spinoza çevirileri yaptı, makaleler yazdı. ODTÜ, İstanbul Bilgi Üniversitesi ve Özgür Üniversite'de Sinematarihi, Sosyoloji dersleri verdi. Politik teori, medya, sinema teorisi konularında çalıştı. Dziga Vertov üzerine sinema eleştirileri yaptı. Birikim, Toplum ve Bilim, Virgül, Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi'nde yazılar yazdı. Yayınları arasında şunlar ye almaktadır: Besides What is Opinion? (Pyromedia, 2001), Aşındırma Denemeleri (Birikim Yayınları, İstanbul, 2002), Siyasal Alanın Oluşumu Üzerine Bir Deneme (Paragraf Yayınları, Ankara, 2005).

Ulus Baker was born in 1960, Leningrad. Studied in Russia (then the Soviet Union), Turkey, France, and Cyprus. He completed his Ph.D. in 2002 with a thesis titled "From Opinions to Images: Towards a Sociology of Affects" at METU - Ankara, Sociology where he began his academic life. From late 80's till his death, he frequently wrote for major Turkish scholarly journals such as Birikim, Toplum ve Bilim, Virgül, and Deftir. He was a polyglot, his fields of interest ranged from literary criticism to the cinema of Dziga Vertov. He significantly contributed to the rise of interest in the philosophy of Gilles Deleuze and Baruch Spinoza through a variety of translations and lecture series. As of 2007, Baker was teaching Modern Visual Arts and Visual Thinking at GİSAM (Audio Visual Systems Research and Production Centre) of METU and at Istanbul Bilgi University. Besides a multitude of articles in various publications, Baker's published works include; What is Opinion? (Pyromedia, 2001), Aşındırma Denemeleri (Birikim Yayınları, İstanbul, 2002), Siyasal Alanın Oluşumu Üzerine Bir Deneme (Paragraf Yayınları, Ankara, 2005).

Yaşar Çabuklu 1955'te İstanbul'da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi'nden siyaset bilimi yüksek lisans derecesi aldı (1983). Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi'nde metin yazarlığı (1983-1984) yaptı. Akıntıya Karşı, Deftir, Beyaz, İskenderiye Yazıları, Ütopiya, Virgül ve Varlık dergilerinde yazıları çıktı. Kovulanın İzi ve Özgürlükçü Düşüncenin Peşinde adlı kitapları Metis Yayınları'ndan çıktı. Kitapları: His the author of the books: Kovulanın İzi (Metis, 2001); Özgürlükçü Düşüncenin Peşinde (Metis, 2003); Postmodern Toplumda Kriz ve Siyaset (Kanat Kitap, 2004); Toplumsalın Sınırında Beden (Kanat Kitap, 2004); Bedenin Farklı Halleri (Kanat Kitap, 2007); Uzam ve Kötülük (Everest, 2006); Toplumsal Kurgular ve Cinsiyetçilik (Everest, 2007); Toplumsal Performanslar (Ayraç, 2008); Postmodern Toplumdan Kesitler (Paloma, 2010); Kültürün Karanlığı (Paloma, 2012).

Yaşar Çabuklu was born in 1955, İstanbul. He got his master degree from Bosphorus University - Political Science (1983). He wrote for Turkish and World Ensiklopedia (1983 – 1984). He wrote for Akıntıya Karşı, Deftir, Beyaz, İskenderiye Yazı-

ları, Ütopiya, Virgül and Varlık. His the author of the books: Kovulanın İzi (Metis, 2001); Özgürlükçü Düşüncenin Peşinde (Metis, 2003); Postmodern Toplumda Kriz ve Siyaset (Kanat Kitap, 2004); Toplumsalın Sınırında Beden (Kanat Kitap, 2004); Bedenin Farklı Halleri (Kanat Kitap, 2007); Uzam ve Kötülük (Everest, 2006); Toplumsal Kurgular ve Cinsiyetçilik (Everest, 2007); Toplumsal Performanslar (Ayraç, 2008); Postmodern Toplumdan Kesitler (Paloma, 2010); Kültürün Karanlığı (Paloma, 2012).

Özge Çelikaslan 1979 yılında Ankara’da doğdu. Sinema bölümünde lisans ve yüksek lisans yaptı, video sanatının politik estetiği konulu doktora çalışmasını sürdürüyor. Artıkışler ve Videoccupy video kolektifleri kurucu üyesidir. Güncel sanat, sanat ve politika, görsel etnografi ve görsel arşivleme gibi alanların tartışıldığı araştırma platformu Koza Görsel Kültür ve Sanat Derneği’nin kurucu üyelerindendir. Toplumsal hareketler dijital medya arşivi “bak.ma” projesi yürütücülerindendir.

Özge Çelikaslan was born in 1979 in Ankara. Graduated from the department of cinema, did MA at the department of philosophy and film studies. Currently doing her PhD on the political aesthetics of video art in Turkey. Co-founder and member of video artist, activist collectives Artıkışler/Wasteworks and Videoccupy. Co-founder of Koza Visual Culture and Arts Association which was established as a platform for discussions on contemporary visual arts, art and the politics, visual ethnography and the media archives. Currently she is working on open digital media archive of political movements project called “bak.ma”.

David Harvey was born in 1935 in England. He is the Distinguished Professor of Anthropology and Geography at the Graduate Center of the City University of New York (CUNY). He received his PhD in Geography from the University of Cambridge in 1961. Harvey authored many books and essays that have been prominent in the development of modern geography as a discipline. His selected books are: Social Justice and the City (1973), The New Imperialism (2003), Spaces of

Global Capitalism: Towards a Theory of Uneven Geographical Development (2006), The Limits to Capital New Edition (2006), The Enigma of Capital and the Crises of Capitalism (2010 Profile Books), Rebel Cities: From the Right to the City to the Urban Revolution (2012), A Companion to Marx’s Capital, Volume 2 (2013), Seventeen Contradictions and the End of Capitalism (2014).

David Harvey 1935 yılında İngiltere’de doğdu. New York, City Üniversitesi (CUNY) Lisansüstü Programı profesörüdür. Doktora öğrenimini 1961’de, Cambridge Üniversitesinde tamamladı. Harvey, kent, coğrafya ve Marx’ın Kapitali üzerine birçok yazı ve kitap yayınladı. Türkiye’de yayımlanmış kitapları: Postmodernliğin Durumu, Metis Yayınları (1997), Sosyal Adalet ve Şehir, Metis Yayınları (2003), Umut Mekânları, Metis Yayınları (2008), Paris, Modernitenin Başkenti, Sel Yayıncılık (2012), Sermaye Muamması, Sel Yayıncılık, (2012), Sermayenin Mekânları, Sel Yayıncılık (2012), Asi Şehirler, Metis Yayınları (2013).

Oktay İnce 1960 yılında Mersin’in Mut ilçesinde doğdu. 1990-2002 arasında Ankara Büyükşehir Belediyesi’nde işçi olarak çalıştı. 1992-1995 yılları arasında Ortadoğu Teknik Üniversitesi’nde Psikoloji öğrenimi gördü. 2000 yılında bir grup video aktivistle birlikte ‘Karahaber Video-Eylem Atölyesi’ni kurdular. 2003-2005 yılları arasında video sanatçısı Angela Melitopoulos’un ‘Collective Editing’ projesine dahil oldu. Proje kapsamında “Dağın Ardında” videosunu kurguladı. Geçtiğimiz mart ayında Artıkışler kolektifi ile birlikte İstanbul Depo’da “Ateş ve Düğün” başlıklı video sergisi açtı. Şu anda Ermenistanlı ve Türkiyeli sinemacılarla birlikte “Dialogue in Motion” projesinde çalışıyor.

Oktay İnce was born in Mut in Mersin province in 1960. He studied psychology from 1992 to 1995 in Middle East Technical University. In 2000, with video colleagues he established the video-act collective “karahaber” (black news). In 2003, he joined Timescapes, a collective editing project established by the video artist Angela Melitopoulos. İnce has joined several international video workshops in Barcelona, Belgrade

and Sofia presenting his video “Behind the Mountain”. Some parts of his video were screened in the Zet Foundation (Amsterdam, May 2009) and Les Rencontres International (December 2010). Currently, İnce is working with Armenian and Turkish visual artists in the “Dialogue in Motion” project.

Ezgi Koman 1998 yılında Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü’nden mezun oldu. Engelli çocuklarla çalıştıktan sonra 1999 yılında kuruculuğunu yaptığı Çatı Çocuk Kütüphanesi ve Sanat Atölyesi’nde, çocuk kültürü alanında konusunda çalıştı. 2000-2006/Kasım ayına kadar BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin yaşama geçirilmesini hedefleyen aylık anne baba ve eğitimci dergisi Çoluk Çocuk’un yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Kasım 2006- Temmuz 2012 tarihleri arasında İnsan Hakları Ortak Platformu’nda diyalog ve savunuculuk çalışmaları koordinatörlüğünü yürüten Ezgi Koman halen 2005 yılında kurulan ve kurucuları arasında yer aldığı Gündem Çocuk Derneği’nin Çocuk Hakları Merkezi Koordinatörlüğünü yapıyor.

Ezgi Koman was graduated from Hacettepe University Pediatric Development and Education Department, 1998. After worked with disabled children, she founded Çatı Children Library and Art Workshop and she worked on child culture. Between 2000 2006 she was the editor of chief of monthly magazine for parents and child educators titled Çoluk Çocuk that at the same time aimed to realize the UN Children Rights Agreement. She was the coordinator of the Human Rights Common Platform on advocacy and dialog between 2006 - 2012. Koman still works as coordinator of for Child Agenda Association - Children Rights Center which she is the co-founder.

Ali Saltan sosyolog/fotoğrafçı, 1982’de Aşkale/Erzurum’da doğdu. Lisansını Mimar Sinan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sosyoloji bölümünden mezun oldu (2006). Lisansüstü eğitimini Ankara Üniversitesi Kadın Çalışmaları Bölümünde tamamladı (2010). 2005’den bu yana belgesel fotoğrafı, röportaj üretmekte ve fotoğraf üzerine yazı yazıp dersler vermektedir. İşleri şu projelerde sergilenmiştir: Sokak Toplayıcıları,

Novemedli Kadın Direnişçiler, Çadırkent Ankara: Tekel İşçileri, Bordertrip, Merhabarev/Kars-Gümrü, Van’ın Mültecileri, Nehrin Öteki Yakası, İstanbul’un Artığı, Kamusal Alan ve Güncel Sanat.

Ali Saltan sociologist/photographer was born in 1982, Aşkale/Erzurum. Got his BA from Mimar Sinan University of Fine Art Department of Sociology in 2006, and MA from Ankara University, Department of Gender Studies in 2010. He is currently a doctoral student in Kocaeli University Communication Sciences. Since 2005, he produces photographic works on documentary and reportage and lectures and writes on photography. His works include; Sokak Toplayıcıları, Novemedli Kadın Direnişçiler, Çadırkent Ankara: Tekel İşçileri, Bordertrip, Merhabarev/Kars-Gümrü, Van’ın Mültecileri, Nehrin Öteki Yakası, İstanbul’un Artığı, Kamusal Alan ve Güncel Sanat.

Alper Şen was born in 1977 in Ankara. Graduated from the department of political science, joined MA program on cinema. Member of video collectives; VideA, Cinema for Peace, Film Collective, KozaVisual, NisaMasa, Karahaber. His video-documentary “Scavengers from Hakkari to Ankara” was screened at international film festivals and video exhibitions. He directed two documentaries on football in Germany and France, worked on Antoni Muntadas’ video project “On Translation: Açık Radyo”. Co-curator of the video exhibition “The Fire and The Wedding” exhibited in İstanbul and Diyarbakır. Co-founder and member of Artıkışler/Wasteworks and KozaVisual.

Alper Şen 1977’de Ankara’da doğdu. Siyaset bilimi okudu, sinema bölümünde yüksek lisans çalışmasını sürdürüyor. VideA, Barış için Sinema, Film Kolektifi, NisiMasa, Karahaber video kolektifleriyle çalıştı. “Hakkari’den Ankara’ya Kağıtçılar” adlı belgeseliyle uluslararası film festivalleri ve vide sergilerde yer aldı. Almanya ve Fransa’da futbol üzerine iki belgesel film yaptı. Antoni Muntadas’ın “Çeviri Üzerine: Açık Radyo” adlı video projesinde çalıştı. İstanbul ve Diyarbakır’da sergilenen “Ateş ve Düğün” video sergisinin eş küratörüdür. Artıkışler Video Kolektifi ve KozaVisual’ın kurucu üyesidir.

Pelin Tan was born in 1974, Germany. Studied sociology and completed her MA, PhD in Art History Dept./ITU in the field of contemporary art. Tan works as an associate prof. at the Architecture Faculty, Mardin Artuklu. Tan did research on artist run spaces and urban justice in Europe (2004), Asia and Japan (2012, 2015) and is part of Labor in Contemporary Art research conducting with Önder Özengi. With Anton Vidokle, she is the co-director of sci-fi film episodes 2084, about the future of contemporary art. Member of Artıkışler, co-founder member of videooccupy and working member of open digital media archive of political movements project called “bak.ma”. Author of “ARAZİ” (forthcoming, Sternberg Press, Berlin, 2015).

Pelin Tan, 1974 yılında Almanya’da doğru. Lisansını sosyoloji, master ve doktorasını Sanat Tarihi bölümünde güncel sanat alanında tamamladı; Mardin Artuklu – Mimarlık Fakültesinde doçent olarak görev yapmaktadır. Tan, sanatçı inisiyatifleri ve kentsel adalet üzerine Avrupa’da (2004), Asya ve Japonya’da (2012-15) araştırmalar yapmıştır. Önder Özengi ile birlikte Güncel Sanatta Emek araştırma projesini yürütmektedir. Gelecekte sanat üzerine üç bölümden oluşan bilimkurgu filmle-
rinin Anton Vidokle ile yönetmenidir. Tan, Artıkışler üyesi ve Videooccupy kurucu üyedir. Toplumsal hareketler dijital medya arşivi “bak.ma” projesinde çalışmaktadır. “ARAZİ” kitabının yazarıdır (Sternberg Press, Berlin, 2015).

Sibel Yardımcı 1976 yılında Ankara’da doğdu. Ortadoğu Teknik Üniversitesi’nden mezun olduktan sonra, Boğaziçi Üniversitesi’nde yüksek lisansını, Lancaster Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde doktorasını tamamladı. İstanbul Festivalleri örneğinden yola çıkarak küreselleşme, kentsel dönüşüm ve kültürün özelleşmesi gibi konuları ele alan bu tezin birçok bölümü, konferanslarda sunulmuş, bazılarıysa internette yayınlanmıştır. Sibel Yardımcı halen Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde öğretim görevlisidir ve kültür sosyolojisi ve kent üzerine çalışmaktadır.

Sibel Yardımcı was born in 1976, Ankara. She graduated from METU, Bosphorus University and completed her Ph.D

at Lancaster University, Sociology Department. She focused on Istanbul’s Festivals; drawing a criticism of issue on context of globalization, urban transformation and cultural privatization. Most part of her thesis was published and presented in conferences. Sibel Yardımcı works as a faculty member at Mimar Sinan Üniversitesi, Sociology Department. She is researching on cultural sociology and urbanism.

